

ПОЛИТИКИНИ

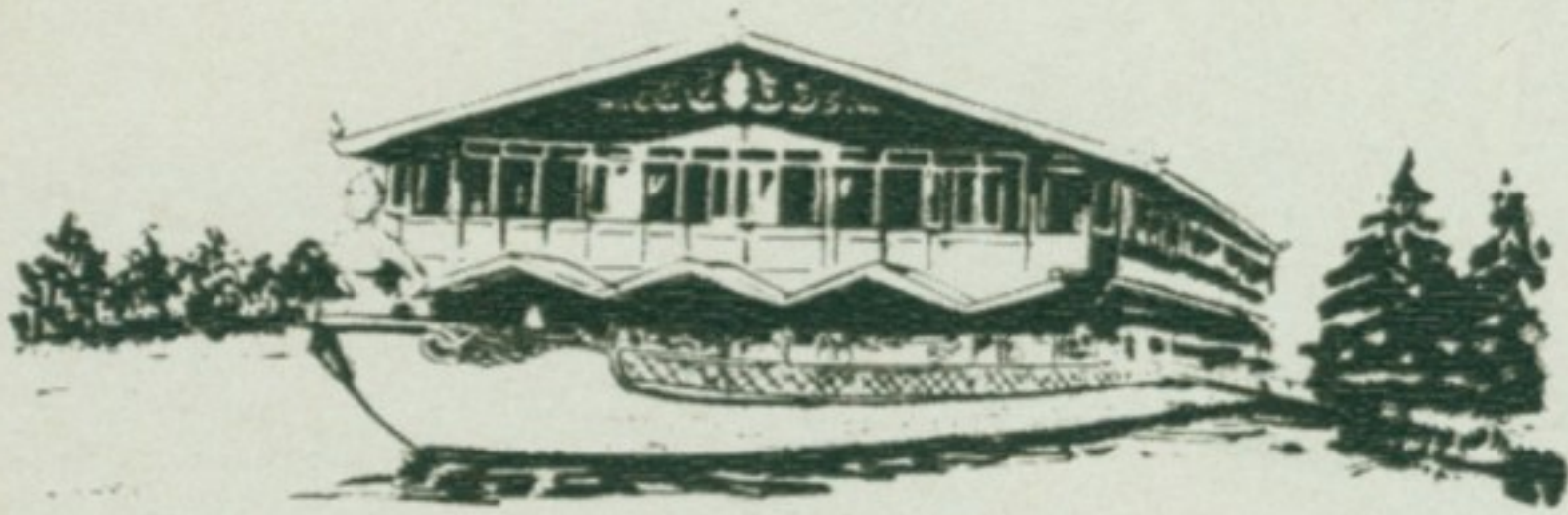
ЗАБАВНИК

23. IX 1988. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА L • 1000 ДИН • БРОЈ 1917

ЈЕСТЕ ЛИ ДОВОЉНО ОТКАЧЕНИ ЗА ГЕНИЈАЛЦА?

Проверите на странама 16 и 17

КИНАРЕНАВА

РЕСТОРАН У БАНКОКУ (ТАЈЛАНД) ПО-ДИГНУТ НА ПОЛУОСТРВУ ОБЛИЖЊЕГ ЈЕЗЕРА, САЗИДАН ЈЕ У ОБЛИКУ СТАРЕ КРАЉЕВСКЕ ЛАБЕ.

СЛОНОВСКА СТЕНА

ВАЈАРСКО ЈЕ ДЕЛО ПРИРОДЕ И НАЈАЗИ СЕ У ФАЈЕР СТЕЈТ ПАРКУ У НЕВАДИ (САД).

ЏОРџ ГЕРШВИН

(1898 - 1937)
ЈЕДАН ОД НАЈВЕЉИХ АМЕРИЧКИХ КОМПОЗИТОРА, ПОСТАО ЈЕ ПРОФЕСИОНАЛНИ ПИЈАНИСТА КАДА ЈЕ ИМАО 15 ГОДИНА.

Из дунара

У ВИСЕЛУ У АЛЗАСУ (ФРАНЦУСКА) ПРЕД СВАКО НЕВРЕМЕ МОЖЕ СЕ СЋУТИ КАКО НА ПОВРШИНУ ВОДЕ ИЗЛАЗЕ МЕХУРОВИ ВАЗДУХА.

ЧОВЕК КОМПЈУТЕР

ЈАНУ АЛБЕРТРАНДИЈУ (1731-1809), ПОЉСКОМ ИСТОРИЧАРУ, БИЛО ЈЕ ЗАБРАЊЕНО ДА ПРЕПИСУЈЕ ИСТОРИЈСКА ДОКУМЕНТА ИЗ БИБЛИОТЕКЕ СТОКХОЛМА И УПСАЛЕ, ПА ЈЕ ОН НАПАМЕН НАУЧИО САДРЖАЈ 100 КЊИГА. ЈАНУ ЈЕ У БИБЛИОТЕЦИ ЧИТАО, А ОНДА ЈЕ НОЋУ, КОД КУЋЕ, СВЕ БЕЛЕЖИО ДА НИЈЕ НАЧИНИО НИ ЈЕДНУ ЈЕДИНУ ГРЕШКУ.

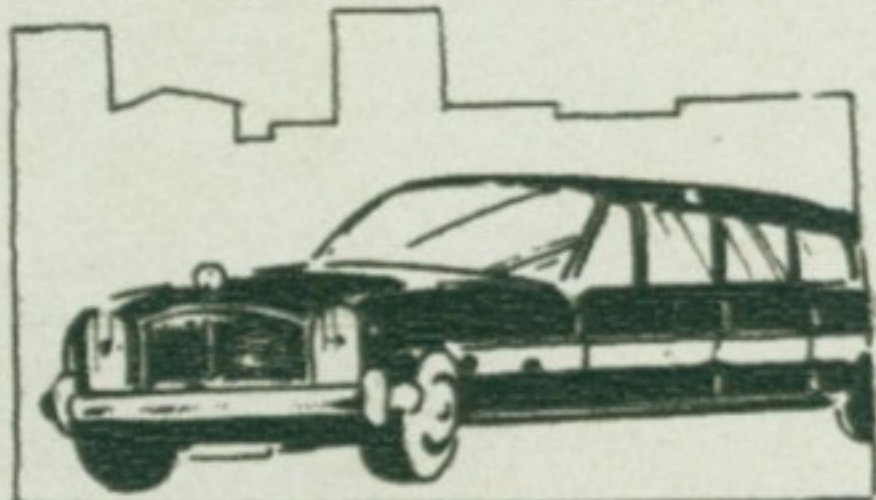
КОРМОРАН

ЈЕ ТЕЖАК ОД 2,5-3 КИЛОГРАМА А ДНЕВНО ПОЈЕДЕ ОКО 6 КИЛОГРАМА РИБЕ.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

●●● нови „мерцедес“ дугачак је 12 метара, има десет точкова, мали базен у обли-

ку срица, а зове се „супербени“. Овај ексклузивни првени аутомобил израдио је конструктор Џеј Орберг и тврди да се њиме веома лако управља. Цена је милион долара.

●●● око 600 килограма новчића сакупљено је за мање од годину дана у познатој римској „Фонтани ди Треви“. Страног новца било је 368 килограма, а остало су лире. Градске власти су сав новац предале Црвеном крсту.

●●● досад су постојали разноразни описи снежног човека, а недавно се појавио један који звиждуће. Наиме, према писању совјетског омладинског листа „Комсомолскаја правда“, група стручњака која истражује сибирска пространства где наводно живи снежни човек, тврди да је сусрела неко необично створење које би могло бити „јети“. Догодило се то ноћу и чланови експедиције нису добро видели двоношца сјајних очију високог око два метра. Када је један од истраживача почео да звижди, снежни човек је од-

говорио. Тај разговор звиждуцима трајао је неколико секунди.

●●● „Дајем награду од сто хиљада долара ономе ко ме ослободи штупања“, гласио је оглас који је у новине дао деведесеттворогодишњи Чарлс Осборн из Филаделфије. Он већ 63 године штупа без престанка и досад је потрошио 40 хиљада долара на лекаре и разне лекове, на жалост безуспешно.

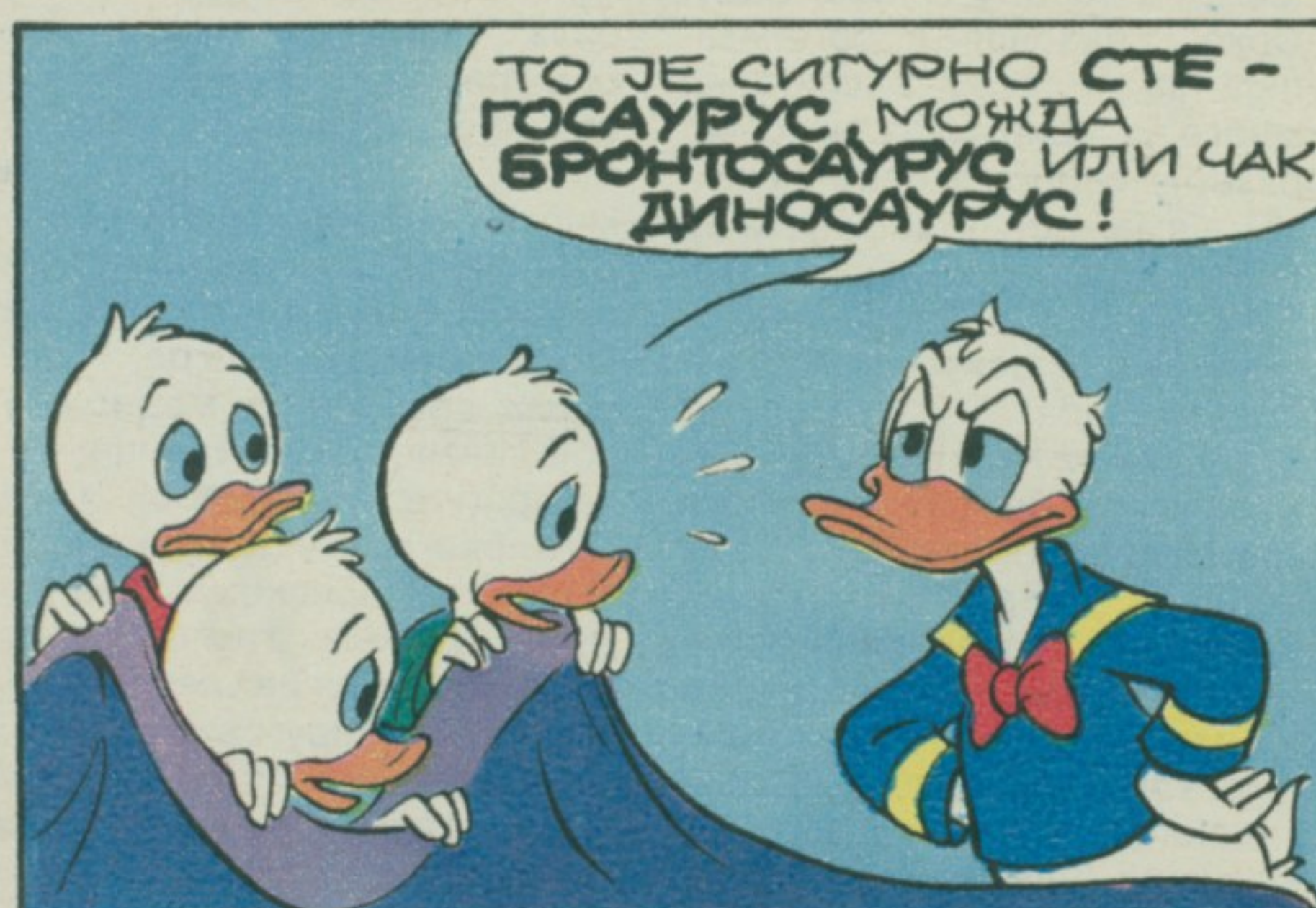
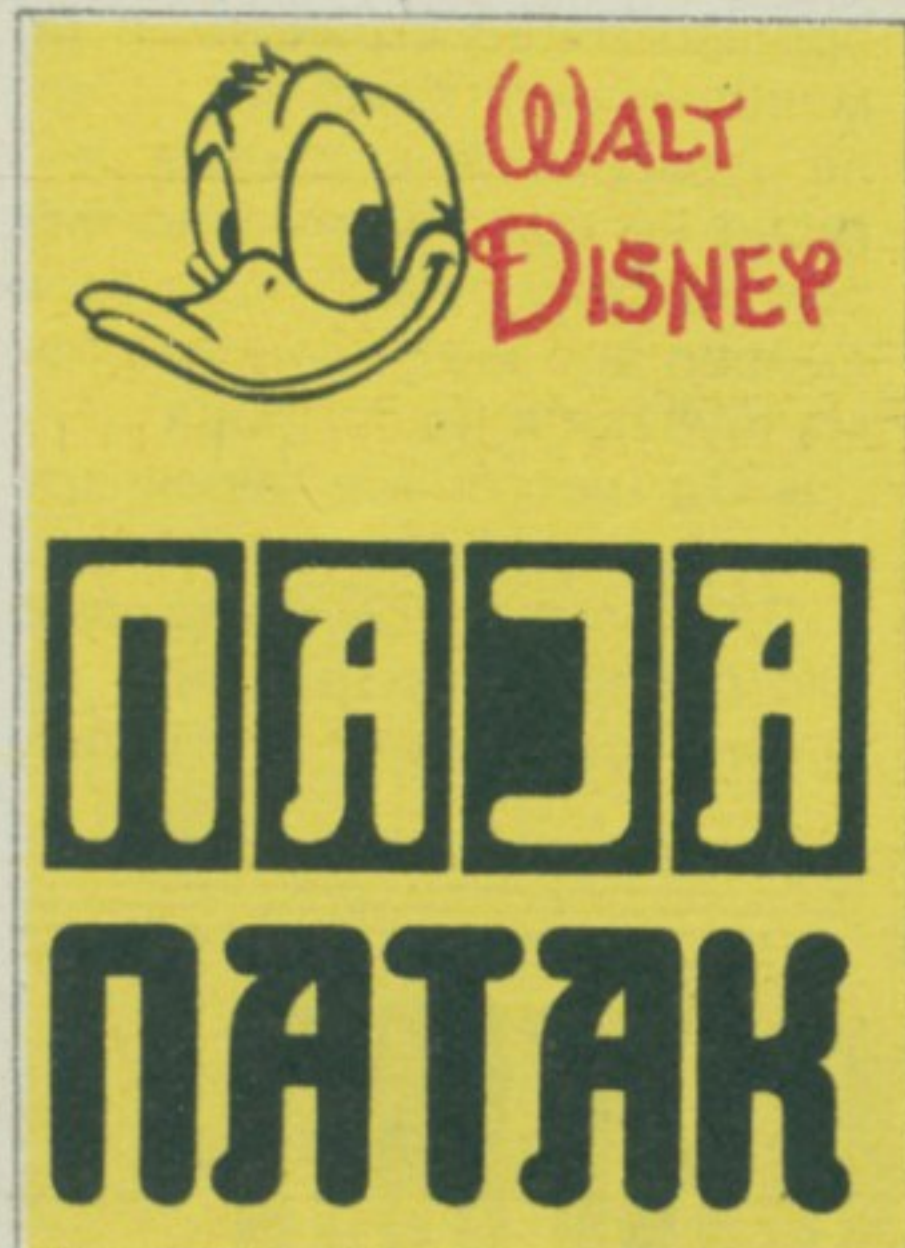
●●● двадесетосмогодишњи чилеански рибар успео је да преживи 25 дана на пус-

том и леденом тихоокеанском острву на крајњем југу земље. Рибарски бродич Орландо Лавадероса налетео је на ледени брег и потонуо. Бродоломника је струја избацила на оближње острво на коме је без трунке хране издржао док нису дошли спасиоци.

●●● ластва по цео дан лети тамо-амо у потрази за инсектима. Она дневно може да прелети чак 800 километара.

**ЛЕОН
ШТУКЕЉ
— последњи
олимпијски
Мохиканац**

нада не изда, упућујемо се у Керсникову број 1 у Марибору где станује Леон Штукељ.

Велика, стара кућа у којој владају мир и хладовина. На поштанским сандучићима тражимо ШТУКЕЉ и број стана. Одједном, охрабрујући знак: у Штукељовом сандучићу кључеви! Значи, на добром смо путу: Леон је негде ту...

Узимамо кључеве и пење-

Леон има исту тежину! У грам...

Чудо од човека

Штукељ није био и остао само славни гимнастички шампион. Познат је и омиљен и као врсни правник и истински заговорник југословенства. Зато с нескривеним узбуђењем прича о оснивању Новог Соколског савеза Ср-

Имао сам тада 21 годину, прошао ратне страхоте, и тај масовни скуп вежбача из целе Југославије дошао је, сигурно не само мени, као мелем на рану... Јер, спорт губи смисао ако међу људима нема љубави и поштовања.

— Од шесторице такмичара на међународном надметању у Љубљани 1922. само смо нас тројица одређени за Олимпијске игре у Паризу

МОЈ ПРИЈАТЕЉ ЏЕСИ ОВЕНС

— Иако сам на Олимпијади у Паризу 1924. освојио две златне медаље, ипак сам трчао да се дивим Џонију Вајсмилеру — с поштовањем се сећа легенда нашег спорта

Ако ико од наших славних спортиста заслужује да се уочи Олимпијаде пише о њему, онда је то, сигурно, пре свих, сад већ легендарни Леон Штукељ, по многим мишљењима наш најуспешнији олимпијац.

“Ладим читаоцима и љубитељима спорта ово име можда звучи непознато. Они старији, међутим, старији и од „Забавника“, осмехнуће се сетно и с поштовањем. Њима ово име говори много, враћајући их у оно романтично доба кад је спорт, готово олимпијски, био заиста спорт — частан, витешки, олимпијски.

Мораћу опет да вежбам!

Лето 1988. Данима окрећемо телефонски број Леона Штукеља у његовом стану у Марибору. Тишина. Распитујемо се, усмено, да ли је у болници. Лекари се иронично смешкају: — Штукељ у болници? А, не, не, он је потпуно здрав...

Уздајући се у срећу, а стрепећи истовремено да нас та

мо се на други спрат.

На великим вратима крупна слова — Л. ШТУКЕЉ. Звони-мо. Опет узалуд.

У том размишљању „шта сада и шта с кључевима?“ угледасмо како се уз степенице, прескачући хитро по два-три степеника, успиње он-зак, мршав човек, спортски обучен, без трага умора, задиханости и зноја, иако је напољу било преко тридесет степени.

Познато лице и очи.

— Штукељ — благ наклон и снажан стисак жилаве руке. — Изгледа да сам почео да старим: пошао сам у шетњу и заборавио кључеве. То ми се досад никад није десило.

Смешка се кад сазнаје да смо га тражили и у болници:

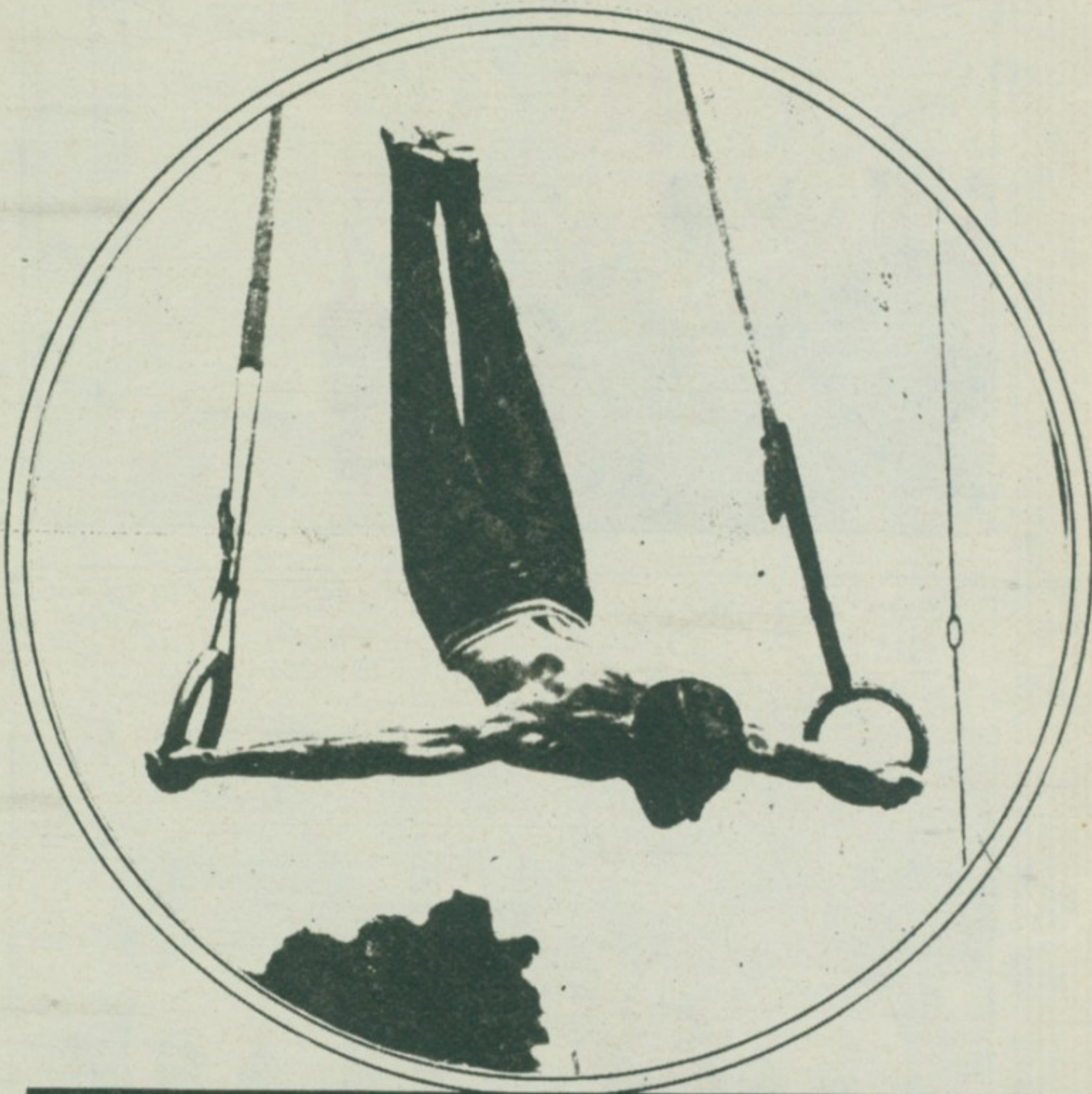
— Мислим да још нисам за болницу, јер сам потпуно здрав. Срце, притисак, апетит, сан — све је, кажу, као код младића. Али, за ових месец дана боравка у Ровињу мало сам се опустио и занемарио. Мораћу да вежбам. Овако...

Касније Леон прилази клупи у парку и с лакоћом и елеганцијом изводи фигуру која се види и на нашој фотографији.

У том часу пролази група младића. Гледају зачуђено. Не, не знају ко је тај човек који се сад мудро смешка. На нашу понуду да изведу нешто слично одмахују руком. Одлазе осврћући се.

— Нисам у уобичајеној форми — објашњава Леон. — Али, ускоро ћу опет бити онај стари...

Међутим, уз овог несвакидашњег човека тешко може да се веже придев „стар“, иако 12. новембра навршава — 90 година. Још нам у мислима његова тврдња да се мало занемарио и да мора више да вежба! И још један „детал“: од 1916, дакле већ 72 године,

Пре шездесет година — Штукељ изводи стој у распору, први на свету...

ба, Хрвата и Словенаца крајем јуна 1919. у Новом Саду. Соко, некадашња организација за телесно васпитање, много је придонела не само развоју спорта у словенским земљама, већ и зближавању њених чланова који су се међусобно, и у ословљавању и у званичним документима, називали — браћа.

— Тада, у Новом Саду, ујединила су се сва соколска друштва Југославије — сећа се Леон. — Вежбали смо надахнуто и са заносом, и то се не заборавља. Али, ја такође не могу да заборавим како смо топло, с радошћу, примљени и угошћени у домовима наше војвођанске браће.

1924. — прича Штукељ. — Међутим, та година је за мене била „дупло“ олимпијска: поред редовног вежбања завршио сам правни факултет, а тад су испити, мислим, били много тежи и сложенији него сад. Дакле, као дипломирани правник путујем у Париз, на Осме олимпијске игре, и освајам две златне медаље у појединачној конкуренцији — на вратилу и у вишебоју. Сем тога, био сам четврти на круговима и у прескоку коња уздуж. Сваком гимнастичару нека справа више „лежи“. Мени, изгледа, кругови, Церару, опет, коњ. За слободну вежбу на круговима добио сам највишу оцену — 11,0 бодова.

Али, и по скромности прави спортиста, Штукељ је увек спремији да више говори о успесима других великана спорта. И сад се диви Џонију Вајсмилеру, Џесију Овенсу, Нурмију, Хеики Саволајнену, Албину Стенросу, Виле Ритолу, Антону Малеју, Церару и као да чита, прецизно, напамет, наводи њихове резултате и судијске оцене.

— Вајсмилер је на париску Олимпијаду стигао као чудо од човека — први је 100 метара препливао испод једног минута: 58,6 секунди 1922. године. Сећам се да смо одмах после такмичења у гимнастици сви трчали ка олимпијском базену да се дивимо његовом пливању. Навијали смо громогласно: тад су се бодрили спортисти, а не нације и заставе. Дивио сам му се и касније кад сам га гледао као

риски лист „Матен“ доноси на првој страни велику фотографију Леона Штукеља и крупни наслов ШАМПИОН НАД ШАМПИОНИМА. Истовремено наш „Спорт“, који је излазио на словеначком и српскохрватском језику, ћирилицом, објављује Штукељов постер с потписом: „Брат Леон Штукељ, из Новог Места, члан Југословенског соколског савеза, први међу првима у гимнастичким утакмицама на Олимпијади у Паризу“.

Са оваквим похвалама одлази у Финску. Земља атлетских шампиона, окићена плакатама с његовим ликом, дочекује га раширених руку. За успомену му поклањају луксузни штап.

— Још ми није потребан, још служи само као украс — шали се Леон.

у олимпијском селу, замолио сам га за аутограм. Био је незабораван атлетичар, али врло скроман младић. Одмах смо се спријатељили. На жалост, тај драгоцен потпис уништен је у прошлом рату. То је, чини ми се, једина побе-

мноштвом фотографија.

— Ако ништа друго, можда ће добро доћи историчарима спорта или новинарима — опет је скроман славни олимпијац.

Подсетиће та књига и на Антона Малеја, такође истакнутог гимнастичара који је у јулу 1930. на Светском шампионату у гимнастици, одржаном у Луксембургу, смртно настрадао. За Штукеља је тај догађај један од најтужнијих у животу: Тони Малеј се „откинуо“ са кругова, пао и умро после неколико дана. Да за нашу екипу трагедија буде већа, на истом такмичењу тешко се повредио и сам Штукељ...

Целог живота био је строг и правичан према самом себи, али и према другима. Био је познат као неподмитљив и поштован судија, увек спреман да заштити човека и правду. Поштовао је слово закона, али је знао да буде благ према ситним, обичним људским слабостима.

— Ма, имам ја још много посла — напомиње Леон. — Председник сам кућног савета, морам редовно да вежбам и приведем крају сећања. Не знам да ли у свету још има олимпијца моје генерације, а они спортисти и такмичења којима смо ми присуствовали и у којима смо учествовали не би смели да буду заборављени.

Међутим, на изванредан начин, заборављен је сам Штукељ. Такозвани „стој у распуру“, врло тешку гимнастичку фигуру, први је у историји овог спорта извео Леон Штукељ. На жалост, у гимнастичким приручницима и стручној литератури његово име се, незаслужено, не веже за овај елемент. Али, ретка је енциклопедија у свету, поготово спортска, у којој нема Леона Штукеља, последњег олимпијског Мохиканца.

Иван Лончар

МЕДАЉЕ СА ТРИ ОЛИМПИЈАДЕ

Леон Штукељ је, поред разних такмичења и међународних првенстава, учествовао на три Олимпијаде: 1924. у Паризу, 1928. у Амстердаму и 1936. у Берлину. У Паризу је у појединачној конкуренцији освојио две златне медаље — на вратилу и у вишебоју, у Амстердаму златну на круговима, бронзану у вишебоју (појединачно) и такође бронзану у екипном вишебоју. На Олимпијади 1932. у Лос Анђелесу није учествовао. Међутим, на следећим Олимпијским играма, 1936. у Берлину, иако тада има 38 година, Штукељ осваја сребрну медаљу на круговима у појединачној конкуренцији!

да фашизма над Џесијем Овенсом.

Овај црнопути атлетски шампион наћи ће сигурно нарочито место у писаним сећањима Леона Штукеља. Али, то нису обични мемоари.

Имам још много посла...

Старинским красописом, уредно и пажљиво какав је и сам, Леон је скоро три године исписивао не само успомене, већ и резултате, табеле, успехе и поразе из разних спортова (успутна напомена — без наочара!). Ова несвакидашња књига биће проткана и

... и Штукељ данас, уочи деведесетог рођендана

филмског Тарзана. Био је велики спортиста и велики олимпијац. Имао сам срећу да га гледам на Олимпијади у Амстердаму 1928. године.

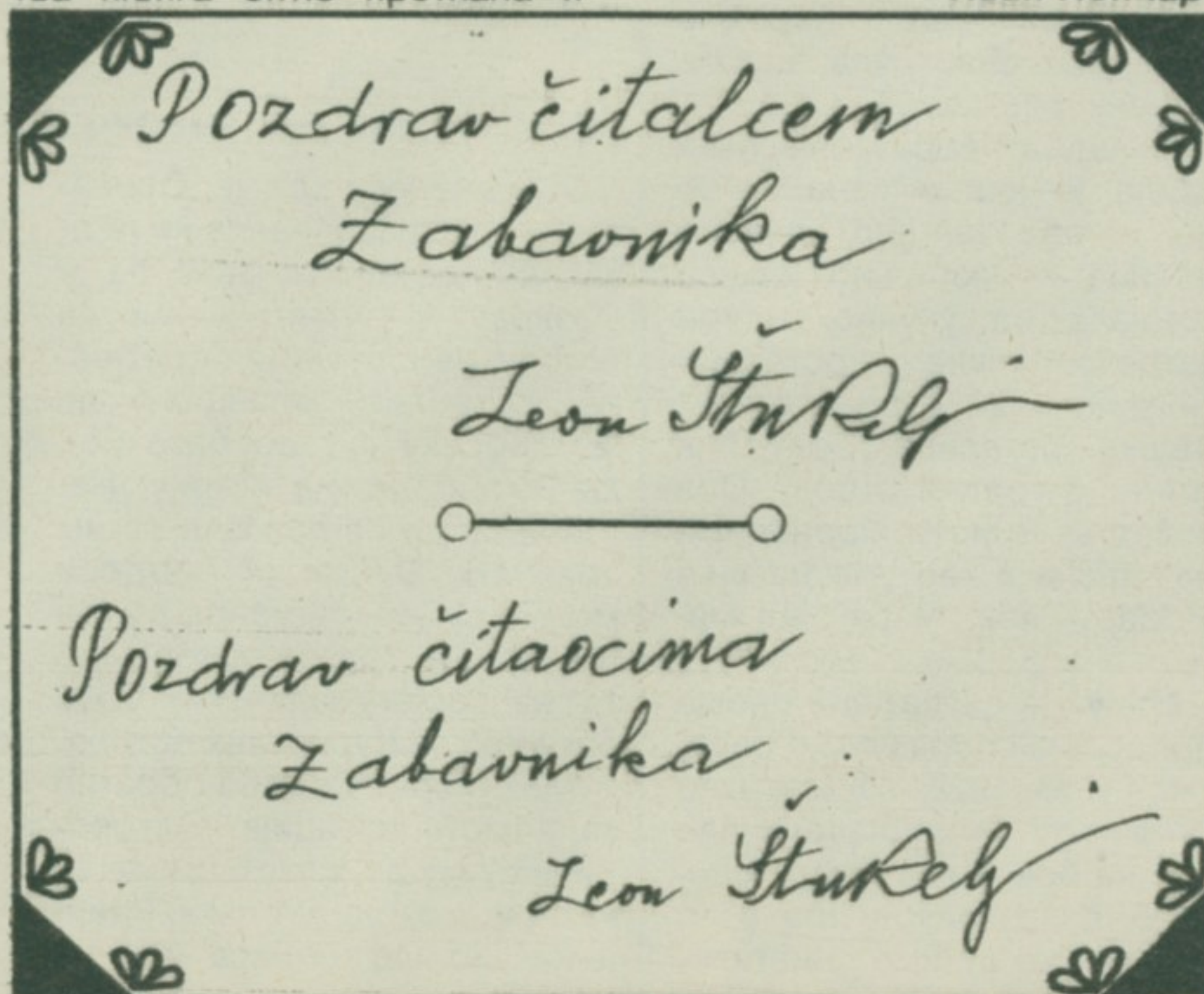
Као вишеструког олимпијског победника, једна атлетска велесила већ на стадиону у Паризу позива Штукеља да учи и тренира њене гимнастичаре. Била је то Финска, чији су атлетичари, годинама непобедиви Нурми и Ритола, својим рекордима одушевљавали цео свет. Спортска Финска желела је да, уз Штукељову помоћ, постигне и у гимнастици оно што јој је успело у атлетици.

Шест дана пре краја ове Олимпијаде, 21. јула 1924, па-

Времепплов Леона Штукеља никако не може да заобиђе спортисту који је победама бацио у очај Адолфа Хитлера. То је Џеси Овенс.

Покретом пуним љубави и поштовања Леон из своје уредне документације вади малу, пожутелу фотографију. На њој, млади и насмејани, за руке се држе Џеси Овенс и Леон Штукељ. Лето 1936. Олимпијада у Берлину.

— Свима који су знали шта је нацизам и шта Хитлер сме-ра, Овенс је преко ноћи постао симбол отпора и победе. Његове три златне медаље — на 100 и 200 метара и у скоку удаљ — фирера су просто разбеснеле. Кад сам Џесија срео

Други светски рат

ПАЖ

КОЈА

ЈЕ

ДОБИЛА БИТКУ

Двадесет и шестог марта 1943. године на око сто миља од Командорских острва у Беринговом мору заповедник адмиралског брода „Начи“, јапанске Пете флоте, капетан Кинтаро Мијура угледао је на хоризонту јарболе о чему је одмах обавестио вицеадмирала Бошира Хосогају. Било је то оно на шта су чекали. Хосогајина флота добила је наређење да штити конвој транспортних бродова са опремом и намирницама за јапанске гарнизоне на Курилским острвима Ату и Киска. Хосогаја је за задатак ангажовао све што је имао: две тешке и две лаке крстарице и пет разарача.

Само, Кинтаро Мијура се преварио. Брод који му је долазио у сусрет није чак ни пловио под јапанском заставом. Био је то амерички разарач „Колан“.

Прва грешка

Неопростивим забунама ту ни издалека није био крај. Нешто после Мијуре и контраадмирал Чарлс Мек Морис угледао је са разарача „Ричмонд“ јарболе. Контраадмирал је важио за веома мудрог човека због чега су га колеге истог чина често звале још и „Сок“ (скраћеница за Сократ). Мек Морис је по кратком поступку направио фаталну грешку. Проценио је да јарболи припадају јапанским трговачким бродовима. То га је веома обрадовало. Свега неколико недеља раније његови бродови налетели су на трговачки конвој који су за тили час послали на дно. Уверен да је реч о истој врсти лаког плена, Чарлс Мек Морис је готово раздрагано наредио да Оперативна група заузме борбену формацију.

Поменута Оперативна група носила је још и ознаку 166 што је све заједно звучало малчице преозбиљно јер се састојала од укупно четири разарача, лаке крстарице „Ричмонд“ (22 године стара) и тешке крстарице „Солт Лејк Сити“ (13 година стара). Ова последња је међу морнарима била знана и као „Не нагињи се, Мару“ или „Мару“, од миља.

„Мару“ је саграђена према одредбама споразума о разоружању из 1922. године што је, између осталог, значило да је на боковима имала свега 7,5, а на палуби два и по центиметра дебелу заштитну

арматуру. Крстарице исте класе саграђене доцније имале су бар два, а често три или четири пута јачи заштитни оклоп. Дода ли се томе да је „Мару“ већ била крпљена уздуж и попреко, разумљиво је што никоме није уливала много поверења.

Пошто су две флоте пловиле једна према другој и раздаљина међу њима нужно се смањивала, па су тако обе стране дошле до непријатног сазнања како им из супротног правца у сусрет плови много бродова и то нипошто од оне врсте коју су очекивали.

Према документу са кога је недавно скинута ознака поверљивости, у том тренутку Чарлс Мек Морис направио је нову грешку. Требало је да нареди торпедовање непријатеља који у том часу још није био спреман за окршај. Уместо тога, „Сок“ је наставио да концентрише своје бродове и тако од њих начинио згодне мете за јапанске топове.

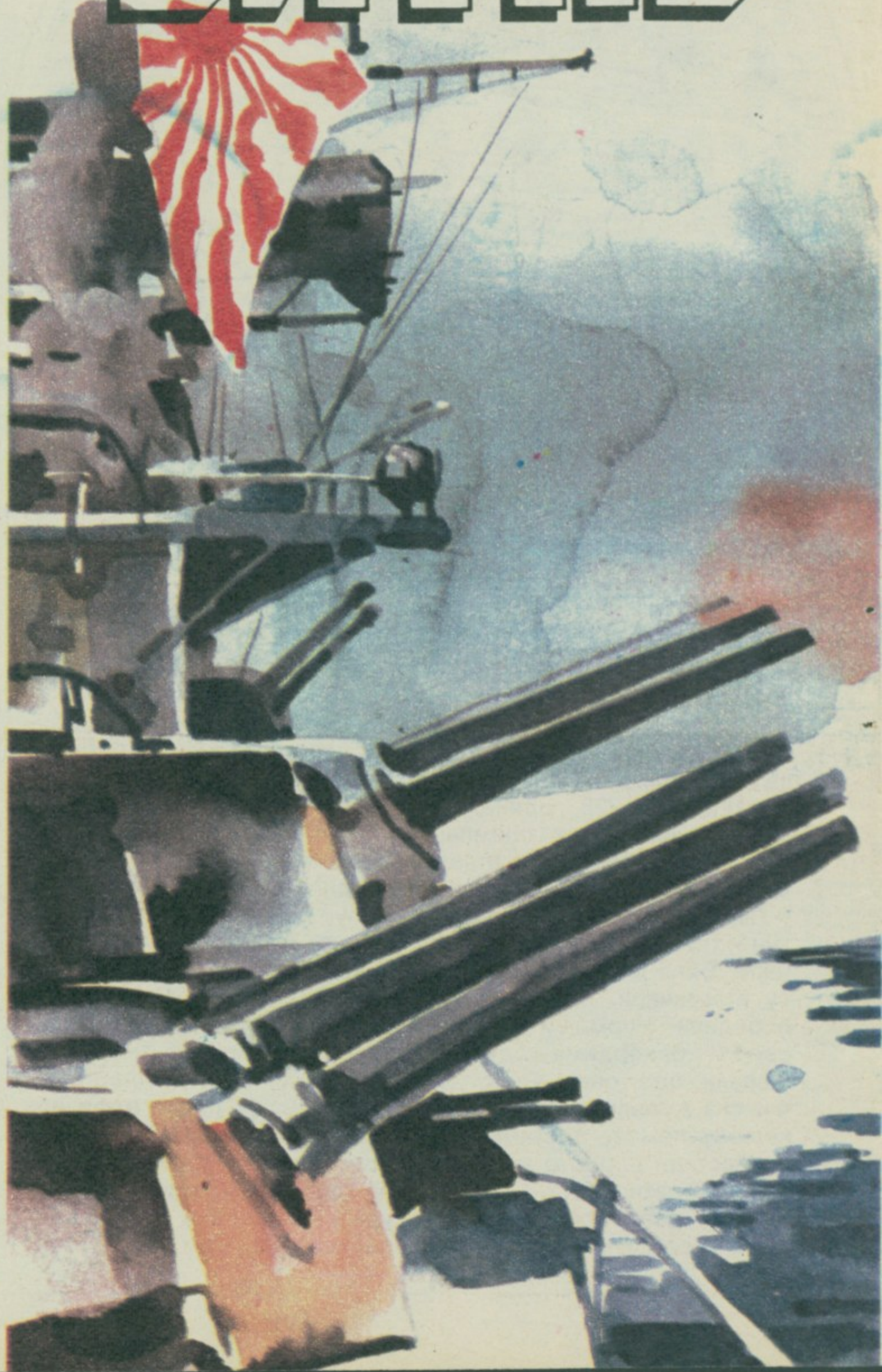
За адмирала Хосогају ситуација се знатно искомпликовала када се на обзору заиста појавио очекивани конвој теретних бродова. Преостало му је само да га хитно удаљи, правац север. Затим је постројио своју флоту да дочека Американце. У 8 часова и 39 минута гранате са крстарица „Начи“ и „Маја“ почеле су да пљуште око адмиралског „Ричмонда“.

Чарлс Мек Морис је овога пута правилно проценио ситуацију. Разараче што пре извући ван домета непријатељских топова. Из теорије је такође знао да са тешким крстарицама могу да се носе само тешке крстарице. „Солт Лејк Сити“, дакле, остаје, остали беже.

Опет сам их насамарио

У тренутку када је Оперативна група запловила ка југозападу постало је јасно да је „Сократ“ у силној жељи да потопи непостојеће теретњаке, дозволио Јапанцима да му пресеку пут до база код Дач Харбора, на истоку. Наставе ли да се повлаче истим правцем, амерички бродови могли су са сигурношћу да рачунају да ће се ускоро наћи на домету јапанских бомбардера са Курилских острва.

Мек Морис се тада обратио за помоћ авијацији. Одговорили су му да помоћ стиже за четири, можда пет сати. Раније никако. Од тог часа надаље

све је, очигледно, зависило искључиво од старе „Мару“, а то никоме није звучало претерано утешно.

За почетак, „Мару“ је испалила 16 граната у правцу непријатеља. Две су погодиле јапански адмиралски брод и са палубе „Начија“ трен касније извио се стуб наранџастог пламена и дима. За своје године, „Мару“ се добро држала. Истина, ватра је убрзо угашена и „Начи“ је настаvio да плови као да се ништа није догодило. Неки чвор не-

пријатељске брзине мање до-бро би дошао јер су „Начи“ и „Маја“ развијали 35,5, а „Солт Лејк Сити“ максималну брзину од 32 и три четвртине чвора.

У међувремену, Боширо Хосогаја издао је наређење да два извиђачка авиона крену у акцију. Зашто Мек Морис није учинио исто још је једно од питања које су му касније поставили. Сократовски одговор: чувао их је за тренутак када буду стварно потребни. Неволја је у томе што је подршка авијације била преко потребна од самог почетка.

У сваком случају, уз мање сократовске мудрости, а више здраве војничке логике Хосогаја је правилно оценио како за његове топове постоји само један циљ вредан нишањења: „Солт Лејк Сити“.

„Начи“ је био бржи, новији, имао је више топова, али је зато „Солт Лејк Сити“ имао капетана Бертрама Роџерса. Капетан је, показав се, био вешт у игри која се у помор-

ском жаргону зове „јурцање за салвама“. Техника се састоји у томе да се брод наведе у таласе које је подигао претходни хитац под претпоставком да ће непријатељска артиљерија наставити да ниша-ни рачунајући да ће брод задржати исту брзину и правац. Техника има само једну зачколицу: непријатељ после извесног времена нужно схвати шта се дешава.

Јапанцима је за то било потребно пола сата. Затим су и они променили тактику покушавајући да погоде следећи потез Бертрама Роџерса. Како је то изгледало, описао је касније први официр „Мару“, Вортингтон Битлер:

– Па Ворти, на коју страну да се сада окренемо? – питао би ме стари.

– До сада сте савршено погађали, капетане. Покушајте још једном – одговарао сам.

Затим би он окренуо брод на једну или другу страну и следећег тренутка на месту где смо се до малопре налазили дизао би се стуб воде. Окренуо би се мени и насмешио као клинац коме је управо пошло за руком да изведе још један несташлук.

– Опет сам их насамарио, Ворти – рекао би.

Време да се спасава глава

У 10 часова и 10 минута Јапанци су коначно погодили „Солт Лејк Сити“. Једна граната уопште није експлодирала, друга је у задњој стројарници направила рупу која је убрзо закрпљена. „Мару“ је заиста имала много среће.

Тада је стара дама напречац одлучила да испољи своје поодмакле године и нарушено здравље. Самовољно је променила курс и скренула удесно. „Мару“, очигледно, није успела да поднесе жестоку паљбу из сопствених топова на задњем делу брода. Кормило је платило цех. Како се то и раније догађало, механичари су дизел-мотор који су скинули са обичног чамца спојили с крмом.

Решење није било идеално, али је мотор ипак покретао кормило за десет степени у оба правца. Неволја је била у томе што је капетан Роџерс од тог часа надаље морао да се помири с тим да се његова наређења извршавају недовољно прецизно и прилично нередовно.

У 11 часова и 3 минута једна јапанска граната пробила је труп „Солт Лејк Ситија“ на око два метра испод површине воде, оштетила резервоаре с леве стране и лежиште осовине елисе број три. Вода и млазеви нафте покуљали су

у задњу стројарницу, а „Мару“ се накривила на леву страну. Брзина јој је пала на 20 чворова.

Време да се спасава глава, уколико је времена уопште било. Капетан Роџерс затражио је од адмирала Мек Мориса заштиту димне завесе. Ускоро су четири разара-ча почела да вијугају горе-доле док се за њима извијао густ дим.

Хосогају је димна завеса омела само за кратко. Са извиђачких положаја на врху бродова, Јапанци су зурећи кроз дим ипак успевали да прате кретање непријатеља. Кад год би угледали „Мару“ или ма који други амерички брод, њихове гранате обрушавале су се на Американце.

У међувремену стање на „Мару“ постајало је све безнадежније јер је машинерија која је покретала била на добром путу да откаже. Вода је утицала у оштећене резервоаре за гориво задње стројарнице, а то је могло да буде кобно. И догодило се најгоре. Кроз мрежу цеви нафта помешана с водом улазила је у пламенике под казанима и гасила их, један по један. У 11 часова и 50 минута мотори на старој „Мару“ су замрли.

Знало се шта следи. Онога тренутка када Јапанци угледају непокретну „Мару“ на њу ће се сручити пљусак граната. Капетан Роџерс се без речи руковао са својим првим официром. Руковали су се и опраштали и морнари на палубама и у стројарницама.

„Мару“ и њену посаду могло је, можда, да спасе још само једно: Мек Морисово наређење да се торпедују јапански бродови. На захтев Бертрама Роџерса, адмирал је одобрио акцију. При том су изглед да ће успети били, благо речено, мршави. Било је готово извесно да ће топови са јапанских крстарица разнети америчке разара-че у парампарчад пре него што овима уопште пође за руком да им се приближе до растојања са кога је торпедовање могуће.

Разарачи су ипак запловили, а само неколико тренутака касније Бертрам Роџерс је преко бродског радија јавио адмиралу Мек Морису како им у помоћ стижу дугоочекивани авиони. Авиони су у том тренутку били још веома далеко, али је Роџерс лагао у нади да ће непријатељ ухватити поруку, околност на коју је готово са сигурношћу могао да рачуна. Истовремено је наредио да од тог часа надаље топови на „Мару“ уместо разорних испаљују искључиво пробојне гранате.

● ● ●
Тек када је било прекасно да беже Американци су схватили да им у сусрет плови јапанска Пета флота. Да ствар буде гора, могли су да јој супротставе само једну тешку крстарицу, веома стару и већ крпљену уздуж и попреко

Трик је био једноставан, постављало се само питање хоће ли упалити: разорне гранате користила је авијација. Остајало је још само да се види хоће ли Јапанци насести и заварани димом поверовати како их бомбардују из ваздуха.

Варка је успела

У тренутку када су се амерички разарачи приближили Хосогајиној флоти на девет километара раздаљине, две гранате погодиле су командни мост водећег разарача „Бејлија”. Капетан Ралф Ригс наредио је да сви испале торпеда и затим пуном паром крену назад, у заштиту димне завесе. Да ће неко до ње зиста и стићи, у то је Ралф Ригс озбиљно сумњао.

Торпеда су испаљена, али уместо очекиване жестоке паљбе по разарачима, цеви свих противавионских топова јапанске флоте одједном су се окренуле пут неба. Затим су Хосогајини бродови направили оштар заокрет и почели да беже. Хосогаја је ипак наseo на лаж о авионима!

Чудо равно овом догодило се и на старој „Мару”. Све то време маханичари нису престајали да раде, као да је питање части да, уколико већ тоне, стара дама на дно оде у пристojном стању. И они и „Мару” су се још држали на површини када им је коначно пошло за руком да моторе са оштећених пребаце на исправне резервоаре са нафтом. Прво се чуло тандркање, потом је читав брод задрхтао, а затим су из димњака покуљали дивни, смеђи облачићи. „Мару” је полако али сигурно добијала на брзини.

У 12 часова и 4 минута са „Солт Лејк Ситија” испаљена је последња граната у правцу непријатеља. Битка код Командорских острва била је завршена.

Мада су Американци окршај провели мање-више бежећи, победа је припала њима. Јапански конвој теретних бродова није стигао до Атуа и Киска, острва којима су Јапанци придавали изузетан значај јер леже на најкраћем правцу могуће инвазије на Јапан, оном који води од Аљаске до Курилских острва.

На крају тог дана поручник Ф. Р. Флојд са „Солт Лејк Ситија” записао је у дневник: „Данас смо имали лудачку срећу”.

Тешко је не сложити се с њим. За три и по сата колико је битка трајала на „Мару” је испаљено око две хиљаде граната. Само су четири погодиле циљ.

М. И.

Шпијунажа са вечером у Стокхолму ДОСАДНИ ДВОКРИЛАЦ

Извештај је написао сутрадан а прекосутра је већ стајао пред шефом. Следио се када је чуо да је пилот двокрилца славни немачки авијатичар Рајнфелд.

Херберт фон Хелшак, човек поодмаклих година, живео је у западном предграђу Берлина мирним, готово

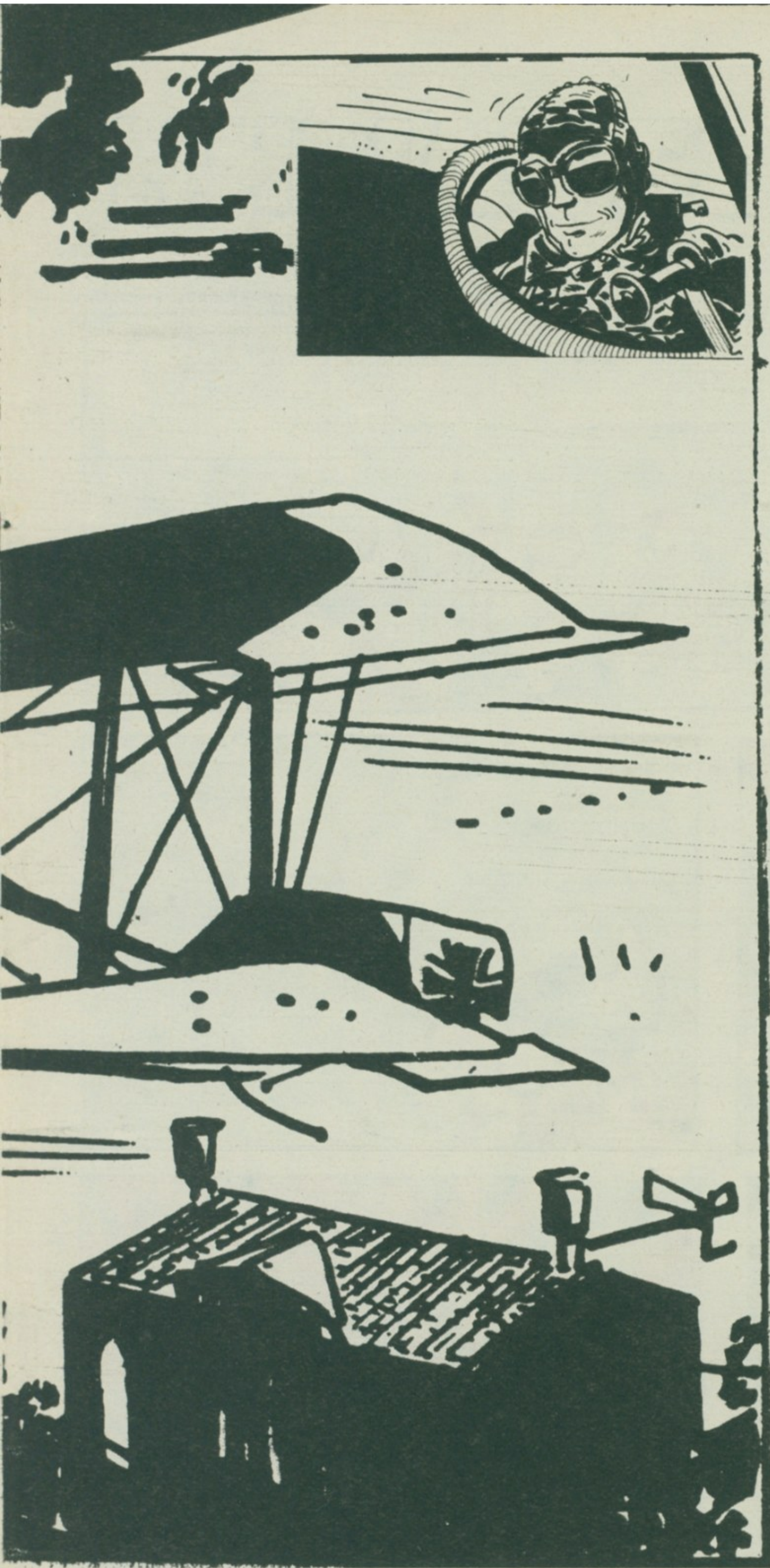
једноличним животом. Праву радост причињавало му је писање књига. Уосталом, због писања је и напустио обавеш-

тајну службу.

Биографија му је била више него сјајна. Деда ратник и командант једног коњичког одреда, отац истакнути пруски официр а сам Фон Хелшак, осим што је догурао до високог официрског чина, направио је подвиг побегавши из заробљеничког логора у Русији.

Захтев и упозорење

Са таквим и другим, много детаљнијим, подацима закуцала су на Фон Хелшакова

врата тројица агената Гестапоа почетком лета 1935. године.

За разлику од војске која је имала контраобавештајну службу са искуством, Гестапо је своју тек оснивао и настојао да његови људи већ у самом почетку надвисе војнике. Почела је жестока борба за премоћ.

Фон Хелшака тај сукоб ни најмање није занимао. Предмет његове пажње тих недеља био је једино авион двокрилац који је, свакодневно летећи ниско изнад Берлина,

рекламирао индустријске производе. Толико је зујао и брундао да је Фон Хелшака просто излуђивао.

И баш када је двокрилац надлетао Фон Хелшакову вилу, служавка Мари обавестила га је да га траже три господина. Излетео је на врата бесан као рис. Смирио се тек када су се гестаповци представили. Увео је госте у салон и пажљиво слушао.

Знао је чему треба да захвали за посету и пре него што је најстарији од њих прешао на ствар. Радити за њих?

Ужаснуо се! Али, није се имало куд. Замолили су га. Прво осмех, а онда упозорење.

— Господине Хелшак, ви знате да ми имамо начина...

Затражио је неколико дана за размишљање.

На поласку, један од гестаповаца се окренуо и, као нехајно, упитао:

— Ваша служавка је, чини се, Францускиња?! Знате да нам Французи нису пријатељи... Да се распитамо о њој?

— Није потребно — жустро је одговорио Фон Хелшак — ја гарантујем за њу, на крају крајева, ја сам је и запослио!

Гестаповци су отишли а Хелшак остао у предворју замишљен. Шта треба да значи лукаво питање о служавци? Францускињу Мари Лепен примио је у службу пре две године. Није имао жену и децу, неко је морао да одржава кућу. Истина, Мари је била млађа од њега, али, дан по дан, зближили су се и постали љубавници. Како су то само гестаповци сазнали када се он с њом није појављивао у јавности, питао се.

Не јамчим за вашу главу!

Херберт фон Хелшак није имао избора. После недељу дана нашао се у канцеларији Гестапоа у Улици Принца Алберта. Добио је просторију за рад и задатак — откривање страних шпијуна.

За неколико месеци није открио ниједног агента. Посао је радио траљаво и безвољно. Шеф га је упитао шта се то с њим догађа. Чак је изнео сумњу околине да отворено саботира. Пружио му је још једну прилику. Само једну!

Фон Хелшак је љутито напустио шефову канцеларију. У ходнику је опет зачуо несносну буку двокрилица. Вратио се назад и сав црвен од срџбе обратио се шефу:

— Имам разлога да сумњам да авион који већ недељама кружи изнад Берлина рекламирајући индустријске производе обавља шпијунску мисију!

Рекао је то у бесу не размишљајући о последицама. Хтео је, користећи свој положај, да се отресе те летеће напасти. Обавезао се да ће написати и званичан захтев за истрагу.

Извештај је написао сутрадан а прекосутра је већ стајао пред шефом. Следио се када је чуо да је пилот двокрилица славни немачки авијатичар Рајнфелд.

— Дужан сам да узмем у разматрање вашу оптужбу — наставио је Фон Хелшаков претпостављени — али ако се утврди да је Рајнфелд не-

дужан, не јамчим за вашу главу! Обавестио сам маршала Геринга, он захтева да будете присутни на аеродрому Стакен приликом претреса авиона!

Следећег дана два ловца су узлетела и приморала двокрилац да слети. Екипа техничара и агената упутила се према летелици. Фон Хелшаков шеф се извинио пилоту Рајнфелду због узнемиравања напомињући да је у питању само рутински преглед. Фон Хелшака је обузело очајање. Маршал Геринг неће му ово опростити.

Рајнфелд се држао незаинтересовано. Са његовог лица нестало је осмех када је техничар, гестаповец, изашао из авиона и нешто шапнуо Фон Хелшаковом шефу. Овај је брзо ушао у пилотску кабину и појавио се са фотографским апаратом за снимање из ваздуха. Осим тога, Рајнфелдов механичар у авиону није био Немац већ Француз.

Сви су били запрепашћени. Рајнфелд је све признао и бризнуо у плач. Он и Француз недељама су снимали из ваздуха важне објекте многих немачких градова.

Херберт фон Хелшак је јавно похваљен а Гестапо се шепурио у штампи. После неколико дана, међутим, Фон Хелшак и његова служавка Мари су нестали.

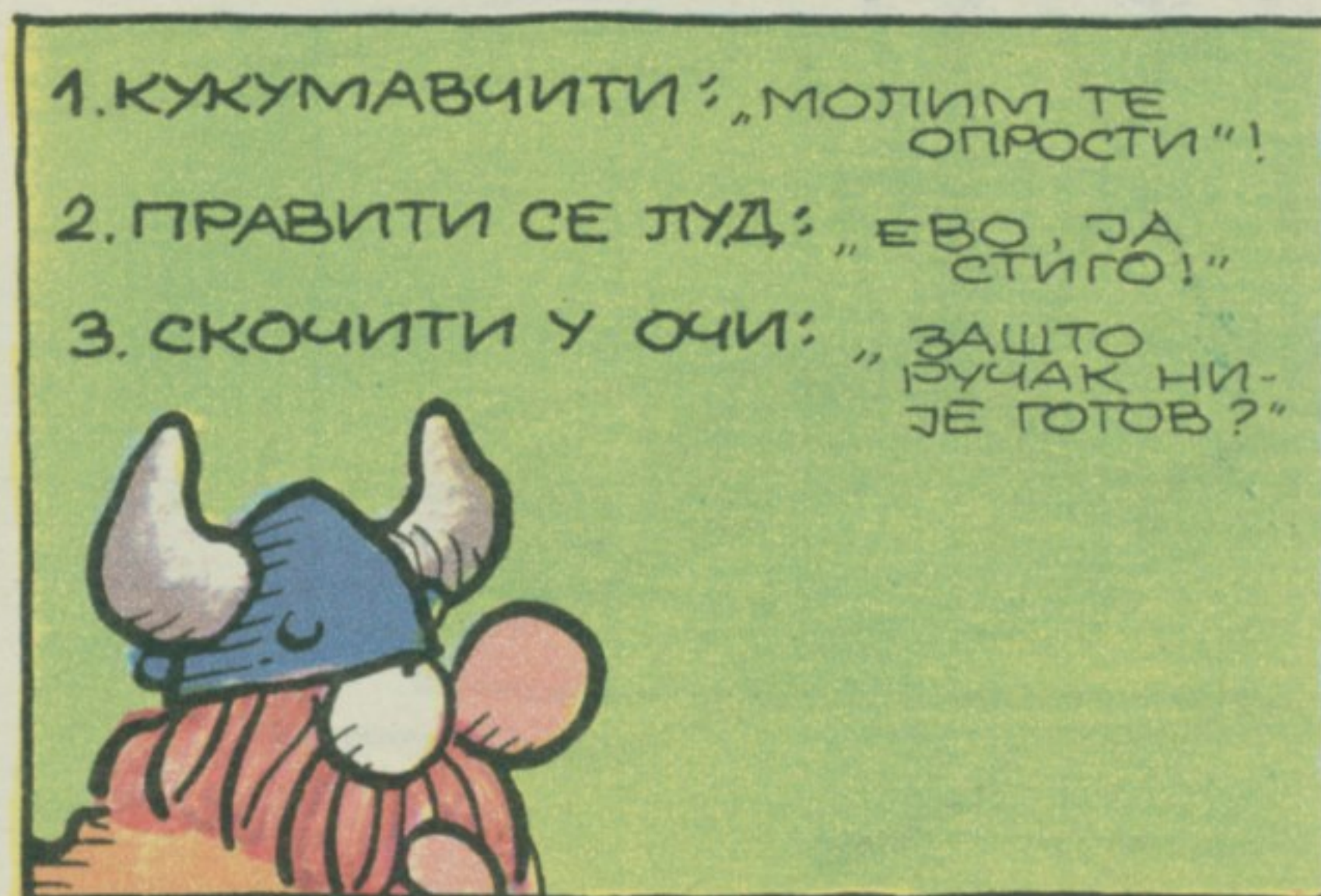
Прошло је месец дана. Једне вечери у неком угледном ресторану у Стокхолму нашли су се за вечером Херберт фон Хелшак, лепа Мари Лепен и њихов заједнички пријатељ, иначе поверљива особа у свету шпијунаже. Неке ствари нису му биле баш јасне. Мари Лепен је објаснила:

— Живот је непредвидив. Дошла сам у Берлин као француски шпијун и „намерно“ се запослила код Фон Хелшака. У први мах хтела сам да га заврбујем да ради за нас, а онда сам се заљубила у њега. Када му је понуђено да ради за Гестапо, морао је да прихвати, иначе би открили мене. Тако је постао двоструки шпијун, мада Немци од њега нису видели богзна какву корист. На несрећу, посумњали су да саботира. Да би отклонио сумњу са себе, издао је Рајнфелда и његовог сарадника. Ово „издао“ схватите условно, јер нам је француска централа јавила да има у руци два немачка шпијуна и да ће их лако заменити за Рајнфелда и његовог друга. У међувремену, највреднији снимци већ су стигли у Француску! Једноставно, зар не?!

М. Тодоровић

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

Трогодишња
борба човека и
дијаманта

ЈЕДАН КАРАТ ВОДИ У ИСТОРИЈУ

Марвин Семјуелз је био на муци: избрусити камен да буде највећи на свету или га обрадити тако да има савршен облик и боју?

Када се прочује да „неко, негде“ поседује необрађен дијамант од близу хиљаду карата, увек има људи који, наравно уз много неверице, пожеле да је та прича истинита. Почетком 1984. Марвин Семјуелз, педесетогодишњи Њујорчанин који већ три деценије „живи с дијамантима“ (прво их је обрађивао, а сада њима тргује), чуо је управо то.

Иако је знао да су такве приче обично лажне, Семјуелз је ипак почео да се распикује. У компанији „Де Бирс“, која иначе „покрива“ читавих 85 одсто светског тржишта дијаманата, о тако великом драгом камену ништа нису знали. Међутим, на Семјуелзову срећу, дијамант се појавио. Заједно са „Зејл Корпорейшн“, фирмом из Даласа, Марвин је у августу 1984. године купио дијамант од 890 карата, четврти по величини који је икад нађен. До данас је остала тајна ко је човек који је тог „гиганта“ открио и – продао.

Почетак драме

Изгледа да је било најлакше купити необрађен дијамант, јер тек када се камен нашао у Марвиновим рукама за овог искусног човека почела је права драма. Суочио се с нечим што се оном ко бруси дијаманте ретко укаже. Наиме, Марвин Семјуелз је имао прилику да „створи“ највећи дијамант на свету, већи од Кулинан I који, за сада, има највише карата – 530.2! Кулинан I, познат као „Звезда Африке“, избрушен је пре око 80 година. Тај необрађени дија-

Дијамант од 890 карата, четврти по величини икад нађен. Да је неко случајно на њега наишао на плажи или на путу, вероватно се не би потрудио да га узме. Тако изгледа „на почетку“. А финале?

Ево финала!
У свој
лепоти
облика,
величине
и
особите
жућкасте
боје.

мант имао је 3106 карата и од њега је направљено 9 великих и 96 малих брилијаната. „Звезда Африке“, која краси краљевски скиптар, чува се у ризници „Тауер“ у Лондону.

Џозеф Ашер, који је имао у рукама највећи дијамант Кулинан, проучавао га је шест месеци пре него што је одлучио како да га обради. Прича се како је прво решио да га пресече напола, а кад је сечиво ушло у драги камен, Ашер се онесвестио.

Марвин Семјуелз је желео брилијант који би имао 531 карат. Знао је да би га тај једини карат одвео право у историју. Само, то није био нимало лак посао. Жућкасти дијамант,

врло незгодног облика (на једној страни раван, на другој „испупчен“, с удубљењима и пуно „пукотина“ и неравнина) требало је тако исећи да буде правилног крушкастог облика и да има, наравно, онај један карат више. Семјуелз, који је и сам брусио дијаманте пре двадесетак година, знао је да не сме да се прихвати тако сложеног посла. Али, требало је да он одлучи како и где да се сече. За њега је почела борба с драгим каменом која је трајала три године.

За то време дијамант је бис изложен у „Смитсонијан“ институту. Неки су чак предлагали да остане тако необрађен, баш као и дијамант „Звезда Сијера Леоне“ од 969,1 карата нађен у Преторији 1905. године. Марвин је био одлучно против. Већ је правио на десетине пластичних модела на којима је „испробавао“ најбољи начин брушења.

Само, једно је било сећи пластични модел а сасвим десето суочити се с оригиналом. Јер, како каже Семјуелз, човек не може да одреди како ће се сећи драги камен – дијамант сам о томе одлучује јер је, у ствари, „рођен“ да буде одређеног облика.

Једе сам себе

После месеци и месеци размишљања Марвин Семјуелз је однео дијамант у радионицу Џека Свааба, у срцу

Марвин Семјуелз, човек који се „борио“ с драгим каменом читаве три године.

Нјујорка, на Менхетну, у оној чувеној 47. улици којом, сећате се, пролази сер Лоренс Оливије у познатом филму „Маратонац“. Улица дијаманата и другог драгог камења и злата.

С обзиром на величину, Свааб је морао да направи нарочито сечиво за Марвинов дијамант. Обавијен пластиком, у нечем што неупућене подсећа на метални обруч који га чврсто „држи“, дијамант је, да би добио основни облик, исечен на 13 места. Сечиво се окреће три хиљаде пута у минути. Све то „прати“ компјутер и одмах даје знак уколико дође до невоље. А невоља може да буде кад се на пример, повиси температура. То значи да нешто није у реду и да дијамант не дозвољава да се сече одређеним правцем, него скреће сечиво неким унутрашњим, природним путевима.

Кад је Џек Свааб завршио посао, са дијаманта је отпало читавих 200 карата. То је био други почетак за Марвина Семјуелза. Коначан облик и фасете (брушене стране) требало је да уради Хај Кеслер, брусилац дијаманата већ 40 година. Он ради у малој просторији осветљеној вештачким светлима, без прозора („Ако треба да изађем, зовем телефоном жену да питам какво је време“) и већ се саживео са звуцима племенитог камења.

— Кад се чује метални звук, то значи да се дијамант мучи — објашњава Кеслер. — А кад иде „као подмазано“, имаш утисак да улицом јуре ватрогасци који не маре за друга возила и црвена светла на семафорима!

Дијамант се сече на точку око кога је науљени метални обруч који „хвата“ дијамантску прашину и уз „помоћ“ те прашине најчвршћег минерала сече камен. На тај начин дијамант, заправо, једе сам себе!

У септембру 1986. дијамант је био сведен на 534 карата. Дилема је била нерешива: да ли драги камен оставити с појединим грубим фасетама, неправилног крушкастог облика или га даље брусити да би се добио савршен облик?

На жалост, урађено је ово друго. Марвин Семјуелз је знао да мора да прода драги камен. И одредиће велико финале према жељама купца. А незнацац је рекао: „Не желим да имам први у свету, већ хоћу — савршенство“.

Дијамант је завршен. Има 407.43 карата. Време ће показати да ли је Марвин Семјуелз ушао у историју.

В. С.

НЕКИ Изуми, открића, достигнућа НОВИ САТОВИ

**Чим је прошло
дуго, топло ле-
то, ето и нових
ствари за на-
редну сезону,
па и годину.
Елитни светски
произвођачи
већ су најавили
разне новитете
за 1989, а ми
смо одабрали
часовнике**

Прошле године, каже статистика, у свету је произведено пола милијарде часовника, свих могућих (и немогућих) облика и стилова. Цене су шаролике као и сами сатови: од 30 до 10 хиљада долара — за свачији укус и могућности. Као и друге ствари и стварчице које спадају у „хирове модног тренда“, и часовници се непрекидно мењају, увек има нових идеја о чему брине армија дизајнера. Најјефтинији сатови потичу из

Ручни часовник намењен само исламским верницима показује време за молитве, као и правац у коме лежи Мека

Сат-слика за оне који у сваком тренутку желе да гледају лица вољених бића

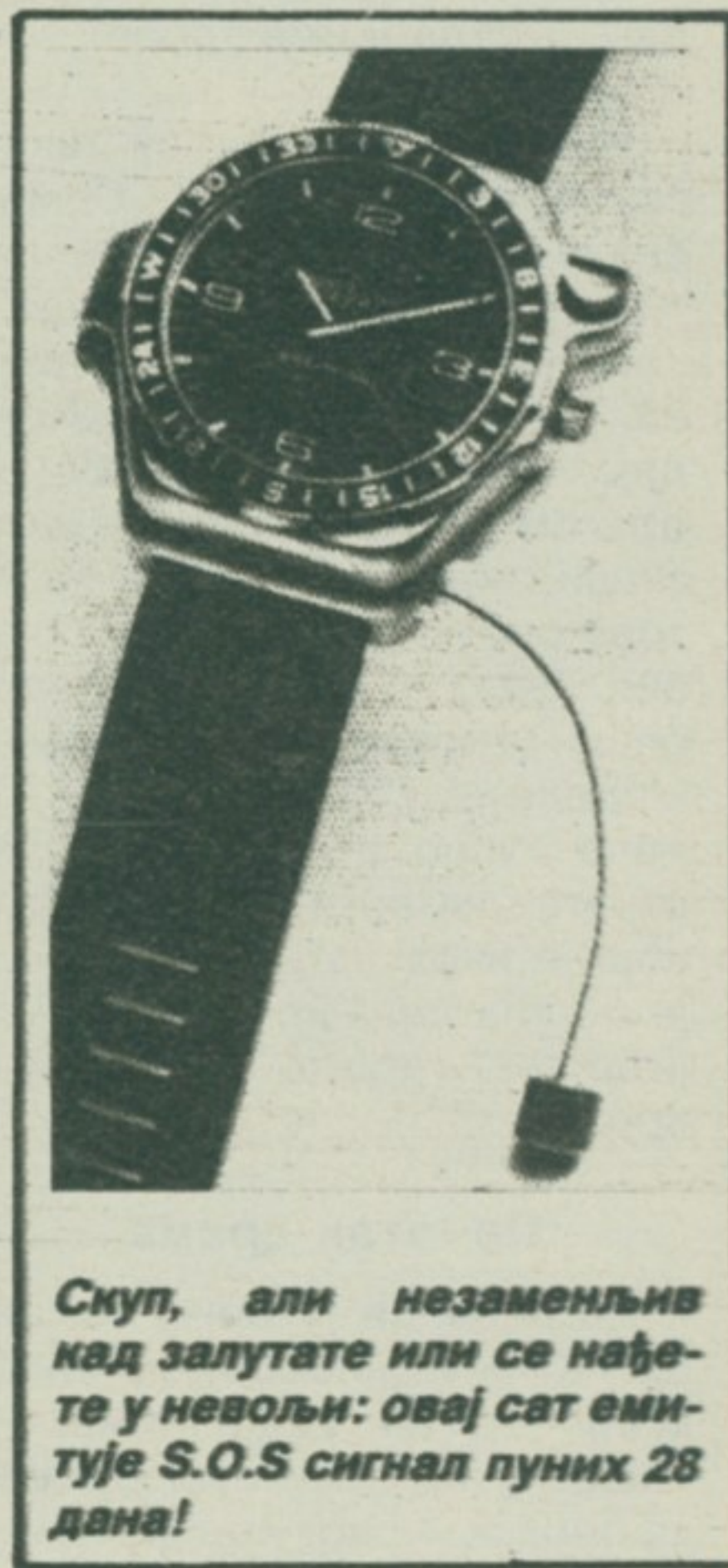
Хонгконга и Јапана, а најскупљи, зна се — из Швајцарске.

Ево шта су смислили мозгови који воде рачуна о што бољој продаји сатова. Сваки од чувених произвођача, оних што диктирају моду, има понеку „цаку“ којом мисли да засени остале. Наравно, армија осталих произвођача, па и индустрија фалсификата чувених марки, већ ће избацити на увек незасито тржиште све то исто, само... јефтиније. (Колико такви јефтини сатови трају није ни битно, јер већ наредне сезоне донеће нове хитове.)

Јапанска фирма Casio лансирала је Auto Dialen (у преводу: самобирач), ручни сат са меморијом који може да упамти 50 телефонских бројева. Сат је снабдевен дигиталним телефонским бројчаником, а цена му је 70 долара. Упола мање кошта World Timer исте марке, сат који на бројчанику има мапу света са временским зонама а показује још и тачно време у 28 места на глобусу. Идеалан је за глобтротере, то јест људе који пасионирано путују светом и лете с континента на континент. Може да послужи и онима који немају пара ни за пристојно летовање, али им је стало до „имица“.

Путовања, авантуре и укус опасности инспирисали су креаторе у швајцарској фирми „Breitling“ која се иначе поноси тиме што је прва измислила ручни сат 1914. годи-

не (до тада су даме носиле часовнике на ланцу око врата, а господа у џепчићу прслука). Брајтлингов сат зове се Emergency (енглески: S.O.S.)

Скуп, али незаменљив кад залутате или се нађете у невољи: овај сат емитује S.O.S сигнал пуних 28 дана!

и рекламира се као први таква сат на свету. У њега је уграђен мајушни одашиљач који се активира истог часа кад угрозе власник извуче антenu. Сат, намењен усамљеним алпинистима, једриличарима, истраживачима пустиња и сличним љубитељима

авантура, тада почиње да емитује звучни S.O.S. сигнал који може да се чује уоколо пет до двадесет километара. Овај сигнал траје, ако се не искључи, 28 дана! Толико, ваљда, може да издржи, како мисле у Брајтлингу, изгубљени несретник без хране, воде и помоћи... Овај сат појавиће се у продаји почетком 1989. и коштаће 2 хиљаде долара.

Ево и ручног часовника намењеног једино муслиманима, а направљеног у колеџи бизниса Америци. Власник фирме ASR која има седиште у Калифорнији и сам је муслиман, један од милијарду припадника ове вере. Дакле, сат „Ал-Аср“, што је иначе назив једне молитве, захваљујући моћном микропроцесору у стању је да у сваком тренутку, са сваке тачке на кугли земљској, покаже правац у коме се налази Мека. Ово је неопходно стога што припадници исламске вере моле пет пута на дан, а обавезно морају да заузму такав положај да лицем буду окренути – Меки. Треба ли напоменути и то да „Ал-Аср“ даје звучни сигнал пет пута дневно, тачно у време молитве. Продаје се у две верзије: хромиран (95 долара) и златан (139 долара).

Компанија Ole Mathijesen из Копенхагена смислила је сат намењен онима којима време исувише брзо пролази. Назван је Time Gauge (мерач времена) и, разуме се, не може да подмлади оне који га купе, али може да их поштеди нервирања, ако им смета окретање казаљки... Он, у ствари, има само једну казаљку, ону за пуне сате, па се протицање минута и секунди уопште не примећује. Цена му је 650 долара.

Најзад, две чувене америчке компаније Timex и Kodak избацују ускоро на тржиште заједнички сат назван „Picture Time“ (што значи сат са сликом). Намењен је сентименталним душама, а и сентименталност је поново у моди па се у компанијама надају доброј продаји. Муштерија треба да донесе фотографију вољеног бића, брачног друга, деце, кућног љубимца, или кога већ воли, и за цену од 30 долара, а у року од две седмице, биће јој испоручен ручни часовник који на бројчанику има баш ту фотографију.

Шта закључити, сем старе истине да се, и кад је о сатовима реч, понавља иста ствар као са сваком модом: док у неким деловима света људи још рачунају време према положају Сунца, у другим мењају часовнике према тоалети, сезони и прилици...

М. К.

ПРОЧИТАЈ ПРОСКИТАЈ

БУВОМАМАЦ

Чему служи вештачки пас који је, уз то, још и стопостотни мешанац? У једној лабораторији на америчком универзитету Корнел користе га за одгајање бува, посао који је све доскора полазио за руком само власницима топлокрвних кућних љубимаца. Буве су све донедавно живеље по принципу где пси, мачке и остали, ту и ми, али у лабораторију ни за живу главу. Мешанац са Корнела их је, међутим, сасвим освојио: има предиван сплет цевчица, ситастог вештачког ткива и стаклених тубица за храњење, једном речју, нешто као топлокрвну кожу са које могу до миле воље да сисају крв. Пошто им у лабораторијским условима омогућавају да стално буду сите,

буве непрекидно полажу јајашца која се затим купе и проучавају.

„Док год се налазе на некој правој животињи, буве је веома тешко проучавати. Ставите ли педесет бува на пса или мачку, више их никада нећете видети“, објашњава Сузан Вејд, ветеринар паразитолог са Корнела.

Вештачки пас је овај проблем заувек решио. Он буве храни преко коморе са топлом крвљу постављене иза вештачке мембране која бувама очигледно личи на при-

лести оне преносе на кућне љубимце и како се размножавају. Понешто се већ зна.

Буве, решимо, морају непрекидно да се хране како би преживеле и размножавале се. Буве са Корнела зато једу нон-стоп. Непрестано храњење уједно значи и непрестано полагање јајашца, па су тако тамошњи истраживачи произвели на хиљаде нових генерација.

Неопозиво је утврђено још нешто. Ни буве нису у

родну кожу јер је немилосрдно грицкају баш као да су се докопале каквог сласног кучета или мачора.

Екипа са Корнела нада се да ће, захваљујући вештачком псу, између осталог сазнати које би то хемикалије могле да нам помогну да се једном засвагда отарасимо бува, затим какве све бо-

стању да раде више ствари истовремено: када једу не скачу, када скачу не једу, када не једу не множе се. Пошто је на Корнелу циљ што више бивљег порода за што краће време, вештачки пас направљен је као нека врста бивљег раја. Буве уопште не морају да скачу да би једе. По читав дан само шеткају.

КОЛ'КО ХЕРЦА ПО ГЛАВИ ДИНОСАУРУСА?

Свако дете зна како изгледа диносаурус, али да ли га је ико икада чуо? Палеонтолог са Универзитета Џон Хопкинс у Балтимору Дејвид Вајсхампел јесте. У неку руку. Он је својеручно направио зелено-наранџаста рог дугачак метар и по који му служи да себи и осталима показује како је, највероватније, звучао зов једне врсте диносауруса. Звучао је отприлике као трубљење.

Занимање Дејвида Вајсхампела за гласовне могућности праисторијских рептила рођено је пре десетак година када је набасао на рад једног шведског палеонтолога из 1931. године. Шведски научник записао је како га глава једне врсте диносауруса, хадросауруса, необично подсећа на средњовековни музички инструмент звану крумхорн. Вајсхампелу се ово запажање учинило изузетно занимљивим, отпутовао је у Торонто, чији универзитет има највећу збирку лобања ове врсте диносауруса, и бацио се

на „завитлавање са акустиком, оним најпростијим стварима, као што су рецимо вокални органи, односно начин на који се звук формирао у њој.“

На основу дугогодишњег истраживања амерички палеонтолог сада тврди: облик главе хадросауруса такав је да је овај могао да производи само звуке изузетно ниске фреквенције. Како је у природи науке да буде егзактна, Вајсхампел је ствар и израчунао: његов диносаурус оглашавао се фреквенцијом од 48 херца.

Да ли је тоналитет праисторијског трубљења заиста тако значајан за науку? Вајсхампел објашњава како његово истраживање потврђује „релативно скорашње теорије о животу у крцима и другим облицима друштвеног понашања диносауруса.“ Могуће је, каже, да су диносауруси трубили „у хору“ како би у тренуцима опасности или покрета крда дозвољили младе и женке. Кад је већ тако, како би то трубљење приближније могло да се опише? Па, као нешто између звука рога за маглу и алпског рога. Јасно?

МАЈСТОР НАРДНЕ СВЕТЕ

„Али, уистину, у целатима се никад не оскудева”

Било је људи који су прилазили са смешком, и оних који су се отимали вриштећи, највише је било безгласних, слеђених над Судбином.

Долазиле су лепотице са цветним пупољком у устима или наказе које су клицале свргнутим владарима, ругале се стражи и судијама. Умирање лепоте је губитак који се памти, смрт наказе не ремеће гађење над постојањем ружног.

Светина се у муку гурала. Њено големо око, у страху и наслади, без сузе пратило

је ружни догађај. Неки су јели, неки шапу-тали, неки држали децу. Малена тела на раменима родитеља. Ако је срамотно де-ци причати о тајни зачећа и рађања – по-казивати им смрт је бестидно.

И све очи, у праскозорје, време смрти болесних и осуђених, биле су упрте у чо-века кога је суд показао завршном ре-ченицом пресуде: „Целат на себе прима сав ужас погубљења!”

Предворје смрти

Око занимања и човека саткана је густа мрежа прича, легенди, лажи и истине, сја-ја и беде. У тренутку смрти, пред судом гомиле, злочинац је човек и целат је чо-век. Једнога је од људи одвајала смрт, другога занат.

За крвнике су одређивани помиловани робијаши, или људи који су се последњи доселили у град. Указом Министарства правде баченим на под, да би га псдигао пузећи, човек је прихватао задатак да бу-де извршилац владара, господара живота и смрти.

Какав је могао бити човек који трпи на себи последње погледе погубљених, пам-ти хиљаде крика и отимања, плач и сулуди смех? Где је мир целата који је стотинама

ва и свести. Занимање утискује жиг сва-коме. Огледа се у начину говора, облаче-њу, понашању или изгледу. Целатов жиг је смрт. Његова душа је испуњена залута-лим јецајима или сузама са губилишта.

Крвник се могао венчати наказом или кћерком крвника. Када је хтео да се жени, француски целат Дајблер затражио је руку кћери занатлије који је, уз њега, је-дини живео од погубљења – дрводеље који је за потребе правде израђивао ве-шала. Био је одбијен. Девојка није хтела на себе да пушта руке главосече.

Обичаји су од ове личности често чини-ли нешто изузетно. Одатле је само корак до празноверја.

У немачким државама, када изврши одређен број погубљења, целат је поста-јао племић, а у држави Виртемберг доби-јао је право на титулу „доктора”. У Шпани-ји му је кућа бојена у црвено, а он је у ше-ширу широког обода, носио бели плашт оивичен црвеним порубом. У Француској, ако црква или родитељи, из неких разло-га, младима не одобре брак, венчава их крвник склапањем руку над мачем.

Целат је могао, веровало се, да утиче и на време. Када пада снег, Французи кажу да крвник чупа гускама перје.

С места где живот и смрт раздваја и везује брид сечива, настаје можда најве-ће празноверје крвниковог позива – моћ излечења.

Целат је стручњак за намештање ишча-шених удова, од сала обешених припре-ма лек за реуматизам, од струготина људ-ских лобања готови лек против падавице (епилепсије). Од коже обешених прави амајлије. Дозвољава му се да продаје чо-веколику биљку мандрагору која расте под вешалима и доноси власт, моћ и бо-гатство.

У Паризу је од општинских власти сваки крвник добијао седам метара платна го-дишње како би скројио одело, од пијаци је убирао, са неких тезги, проценат од продате робе и имао право да понесе ку-ћи поврћа колико је могао рукама захва-тити. Чак су му доносили и на благослов прве плодове воћа и поврћа.

Пекари су хлеб, симбол живота, посеб-но пекли целату – да руком којом убија не погани храну осталих.

Савршенство

Међу занатлијама грешка се плаћа под-смехом, нижом ценом или губитком по-сла. Занат крвника не трпи грешке, њему се омашке не праштају. Отуда су они савр-шени. Људи са ужасом гледају њихов спори обред – припрему за извршење пресуде. Делићем подсвести верују у чу-до, али, она се не догађају. Све почиње и завршава се истим спорим ритмом чији је исход смрт.

Од тог необичног чина, у доколици или пијанству, људи смишљају причу. Трачак светлости у бруталној истини.

Целат из времена краља Луја XV био је чувен по вештини која би могла да служи његовом занату на част, ако је у њему уопште части било. Спремао се на погуб-љење главног гувернера француских про-винција у Индији.

Осуђенику се учини да све тече споро, хтео је да прекине и муку и живот.

– Дакле, шта чекаш? – викну целату.

Мајстор заната над њим, збуњено или, можда, поносно прозбори:

– Али, господине, ја сам Вас већ погу-био, зар не видите?

Они „мајстори заната” који су страсно уносили новине и трудили се да унапреде умеће, обраћали су се писменим путем власти. Целат Париза, старешини парис-ког департмана доставља „Представку о томе у чему се састоје разнолике незгоде које пружа одрубљивање глава мачем”.

„Неизоставно је потребно – пише у за-кључку – наћи начина да се осуђеник при-чврсти, тако да погубљење не буде сум-њиво и да се тим путем избегне непотреб-но отезање и обезбеди извршење”.

Француска је била спремна да прихвати новину која ће је учинити јединственом у свету.

Гиљотина

Посланик Гијотен 1. децембра 1792. у Народној скупштини у Паризу рекао је:

– Моја машина вам скине главу, а вас и не заболи!

Народна скупштина 21. јануара 1790. доноси одлуку: „У свим случајевима када закон изрекне смртну казну против оп-туженика, погубљење ће бити исто: зло-чинцу ће бити одрубљена глава”.

Справом названом гиљотина прва смртна казна извршена је 25. априла 1792.

Гиљотина се састојала од две усправне дрвене греде по чијим је жлебовима, об-ложеним бакром, клизио коси челични нож. На дну греда, вратом на удару ножа, лежао је осуђеник.

Човек који је у смутна времена фран-цуске историје педесет или шездесет пута на дан пуштао оштро сечиво да клизи низ бакарне жлебове, звао се Шарл-Анри Сансон.

Ништа овога човека не би издвајало од осталих главосеча, да није сулуде истине: био је најстарији од десеторо деце Шар-ла-Жана-Батиста Сансона, такође целата Париза постављеног 1726. године. Он је, такође, унук Шарла Сансона поставље-ног за градског крвника 1685. године. По-стоји још једна истина о овом човеку: он је волео свој посао.

Ево дела писма које упућује 6. августа 1792. јавном тужиоцу:

„Служба и број кривичних судова при-моравају ме да држим многобројно људ-ство способно да извршава наређења ко-ја примам. Ја лично не могу да стигнем свуда. Требају ми поуздани људи. Јер, публика још тражи пристojност...”

Француска револуција, плаха и непро-мишљена, вихор мудрости, страсти и глупости, у тренутку обасипа целате почастима.

Посланик Лежини пољубио је целата из Рошфора и позвао га на ручак. Скупштина им је подарила чин у војсци Републике. Празником су позивани да отварају бало-ве... Ни трага пређашњем празноверју да ко додирне оружје крвника оно му припа-да једнога дана.

Име „целат” било је забрањено. Рас-прављало се о новом имену. Постојао је и предлог: „народни осветник”. Није ли разлог љубави према целатима, чињеница што су смакли краља?

Ратко Јанковић

У Паризу су крвници од општинских власти добијали седам мета-ра платна годишње за одела, од продаје на пијаци, са неких тезги, убирали су проценат од зараде и имали право да понесу кући поврћа колико су мог-ли рукама да захвате

узео живот, док су остали, па и његове жртве, уживале дар спокоја?

Различите су приче колале око приват-ног живота крвника. Приказиван је као скроман, неупадљив грађанин, пажљив супруг и нежан отац. Његове навике на-супрот бездушном занату којим се бави обичне су, свакодневне навике људи не-занимљивог и равног живота. Воли цве-ће, птице и животиње, љубазно се јавља суседима. Понекад попије кафу или какво пиће. Плаши се, закључава локотима вра-та у страху од ноћи. Приписује му се љу-бав према музици или другој уметности.

Остала је прича да су послушници ми-нистра правде, у ноћи, закуцали на врата крвниковог стана ради хитног посла. Це-лат је одбио да пође са њима. Хтео је сам.

– Извините, никад се не поверавам не-познатима! – рекао је.

Неизречено, али потиснуто, има пита-ње: могу ли руке које смирено и непогре-шиво одузимају живот, искрено миловати децу или нудити хлеб гладноме?

Казује се и о уништеном животу под не-издржљивом пресијом крвавог заната. Човек није стена већ дрхтави сплет нера-

Увртути КВИЗ

ФОРД

ЕДИСОН

ТЕСЛА

ИСТМЕН

ЈЕСТЕ ЛИ ДОВОЉНО ОТКАЧЕНИ ЗА ГЕНИЈАЛЦА

ОВАЈ КВИЗ
САСТАВИО ЈЕ
АМЕРИКАНАЦ
БРАЈЕН
МАТИМОР,
САВЕТНИК ЗА НОВЕ
ПРОИЗВОДЕ ИЗ СТЕМФОРДА
У КОНЕКТИКАТУ,
ЧОВЕК КОМЕ СУ ПРОНАЛАСЦИ ЗАНИМАЊЕ.

У САСТАВЉАЊУ
ПИТАЊА ПОШАО ЈЕ ОД
ЧИЊЕНИЦЕ ДА СУ
ВЕЛИКИ ПРОНАЛАЗАЧИ
ОБИЧНО БИЛИ
ЗАОКУПЉЕНИ
ЗАМИСЛИМА
КОЈЕ СУ СЕ
ОБИЧНОМ СВЕТУ
ЧИНИЛЕ ИЛИ
ИСУВИШЕ СМЕЛЕ
ИЛИ, ЈЕДНОСТАВНО,
СУЛУДЕ.
ЧУЧИ ЛИ
И У ВАМА
ТО ЗРНЦЕ
ПРОНАЛАЗАЧКЕ
ОТКАЧЕНОСТИ?

Квиз је састављен од 12 питања, сваки тачан одговор доноси један поен. При том треба да знате ово: питања не траже никакво претходно знање, само (проналазачко-генијалну) интуицију. Освојите ли свих 12 поена, баталите све и баците се на неко епохално откриће, потребна су нам. Једно добронамерно упозорење. Матимор је овај исти квиз дао члановима веома уваженог Удружења проналазача из Конектиката. Нису прошли славно: највећи број освојених поена износио је 8, а било је и неславних нула. Тестирао је и групу изузетно надарених ученика седмог разреда основне школе: највећи број поена 6, најнижи 3. При том је Брајен Матимор дошао да занимљивог открића: испитаници су, запањујуће често, тачан одговор одбацивали као најмање вероватан.

САМО ЗА ОНЕ С ПЕТЉОМ: Уколико имате храбрости да поднесете могући велики пораз, одговор који сматате тачним означите са плус 1, а одговор који вам се чини најмање вероватним са минус 1. Када будете сабирали резултате, дајте себи позитиван поен за сваки тачан одговор, а одузмите поен тамо где се испостави да је одговор који сте означили као нетачан (најмање вероватан) онај прави.

Не прођете ли славно, нека вам за утеху послужи чињеница да је од 34 члана Удружења проналазача који су на овакав начин бодовали своје одговоре свега четрнаесторо добило позитивне резултате. Најбољи резултат износио је плус 5, најгори минус 7. Догоди ли вам се да прођете још горе и од овога, не очајавајте. Можда је ваш начин размишљања толико уврнут и смео да у вама заиста и чуци оно „нешто“ што имају само „безнадежно ћакнути“ генијални проналазачи!

?

се налазила рђа
с) омекшавао чукљеве на ногама тако што је сваке ноћи на њих наносио пљувачку;

2. Томас Едисон (проналазач сијалице, фонографа, први применио целулоидну траку) запросио је своју другу жену тако што је:

а) снимио брачну понуду на фонограф и тај снимак јој пустио за време романтичне вечере са свећама

б) тако што је понуду „откуцао“ Морзеовом азбуком прстима по њеној руци

с) снимио филм на коме се види како је на коленима проси;

3. Зато што је веровао како је то здраво, Бенџамин Франклин (проналазач громобрана) имао је обичај да:

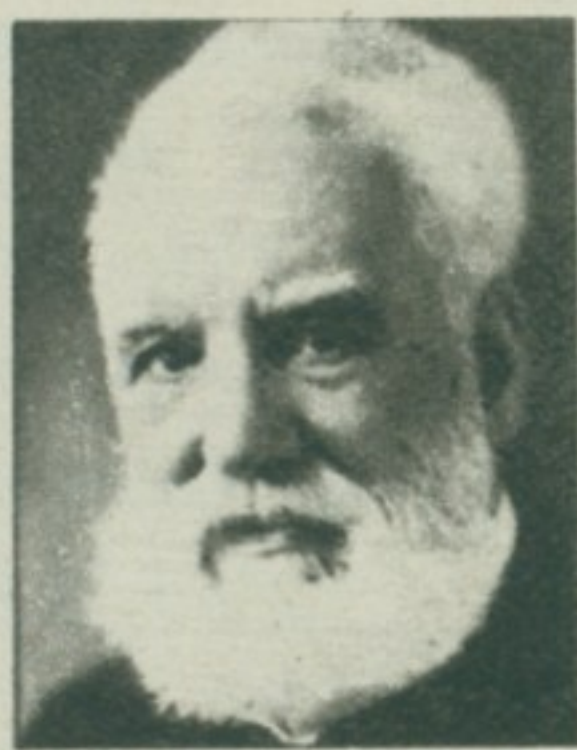
а) бос шета по блату јер је био уверен да то уједно подстиче и стваралачко размишљање

1. Хенри Форд (отац аутомобилске индустрије у САД) је:

а) додавао зрнца песка пасти за зубе како би јој повећао храпавост, а тиме и способ-

ност да уклања зубни каменац

б) бојио косу водом у којој

БЕЛ

ГУДЏИР

БОРДЕН

ХОЛ

ДИЗЕЛ

b) пије воду искључиво из бокала који је претходно стајао на сунцу

c) редовно упражњава „ваздушне купке“ тако што би го седео испред отвореног прозора удишући ваздух;

a) Немци употребљавају зрак којим контролишу мисли и како су током првог светског рата тако утицали на одлуке америчког председника Вудроа Вилсона

b) да му мозак настањују

тријску производњу алуминијума, веровао је:

a) да се свакодневним узимањем морских алги лечи астма

b) да ће алуминијумски оквири за наочаре омогућити ономе ко их носи да тачније предвиђа какво ће бити време

c) да је дуван током претходна два века у корену затромахом све најзначајније проналазачке замисли

d) веровао је у све горе наведено;

11. Александер Грејем Бел:

a) покушао је да научи свог пса да говори тако што га је терао да режи док му је он рукама „намештао“ њушку

b) забележио је вибрације сопственог гласа на комаду задимљеног стакла говорећи у мегафон у који је гурнуо струг сена

c) препоручивао је онима који желе да постану проналазачи да прво измере брзину простирања мириса кроз простор

d) све горе наведено;

12. Будући да није подносио непотребне патње, проналазач дизел-мотора Рудолф Дизел једном је приликом предложио:

a) бомбу од амонијака која би само изазвала пометњу код непријатеља, али која не би била смртоносна

b) лепљиву, уместо бодљикаве жице

c) багер за копање баруштина у које би се војници заглибљивали уместо да гину на бојном пољу

ТАЧНИ ОДГОВОР: 1-b, 2-b, 3-c, 4-c, 5-a, 6-b, 7-b, 8-d, 9-a, 10-c, 11-d, 12-a.

4. Никола Тесла (вишефазна струја и још хиљаде проналазака) покушао је једном да створи апарат који ће:

a) поставити дијагнозу болести електронским читавањем ауре око болесникове главе

b) када се примени на одређене делове главе, изазивати потиснута сећања

c) преко мрежњаче ока снимати људске мисли;

5. Џорџ Истмен, изумитељ „кодак“ камере:

a) био је присталица тринаестомесечног календара

b) фотографисао је самог себе свакодневно од тридесет и прве до седамдесет и друге године

c) изумео је фотографски апарат који, када га краве прогутају, снима унутрашњост њихових стомака;

6. Александер Грејем Бел (проналазач телефона) је предострожности ради:

a) покривао уши газом кад год би телефонирао

b) све прозоре у кући замрачивао како би избегао штетно дејство Месечевих зрака

c) пио сопствени урин;

субмикроскопска бића која је још звао и „човечуљци“

c) да ће једнога дана изумети електронске наочари које ће му омогућити да види будућност;

8. Изумитељ вулканизованих аутомобилских гума Чарлс Гудџир:

a) бавио се мишљу да направи гумени водени кревет

b) предложио је да се новине штампају на гуменом материјалу

c) предвидео је да ћемо једнога дана имати пластифициране сунцобране, тепихе, школске табле, чак и пластифициране новчанице

d) тачно је све горе наведено;

9. Фабрикант млечних производа Гејл Борден:

a) подигао је себи надгробни споменик у облику конзерве кондензованог млека

b) покушао да продаје кондензовану крављу крв као један од састојака готовог зачина за салате

c) напунио је базен млеком како би рекламирао идеју да су млечне купке благодет за кожу;

10. Чарлс Хол, творац економичног поступка за индус-

KNJIGE
ZA VAŠ USPEH
U ŽIVOTU

1. Semorie: „I VI MOŽETE IMATI SUPERPAMĆENJE“ – Praktično, programirane tehnike brzog, lakog i trajnog pamćenja i učenja. 6 izd. 430 str. 150 ilustracija. 15 samostestova Din 19.000

2. Yesudian – Haich: Komplet „JOGA I SPORT“ I „JOGA I ZDRAVLJE“ – Kako steći i očuvati dobro zdravlje. 3 izd sa dijagnostičkim indeksom za preko 140 oboljenja, preko 300 ilustracija. 445 str. Din 19.000

3. Keller: „PARAPSIHOLOŠKI FENOMENI“ – Otkrivanje čovekovih tajanstvenih moći. 3 izd. preko 150 ilustracija. 410 str. Din 25.000

4. Carnegie: „PSIHOLOGIJA USPEHA I: Kako steći prijatelje i naklonost ljudi.“ 5. izd. 263 str. Din 19.000

5. Carnegie: „PSIHOLOGIJA USPEHA II: Kako zaboraviti brige i naći zadovoljstvo u životu.“ 5. izd. 327 str. Din 25.000

6. Carnegie: „PSIHOLOGIJA USPEHA III: Kako savladati govorno umeće i steći samopouzdanje.“ 5. izd. 207 str. Din 16.000

7. Sheehy: „PRELAZI – Krize sredovečnih ljudi i žena.“ – Kako ih iskoristiti za kreativne promene ka uspehu i zadovoljstvu u životu. 436 str. Din 19.000

8. Sharpe – Lewis: „FAKTOR USPEHA“ – Kako postati onakvim kakvi biste hteli biti. 4. izd. 311 str. Din 25.000

9. Tompkins – Bird: „TAJNI ŽIVOT BILJAKA“ – Psihički i parapsihološki fenomeni u carstvu biljaka. 2 izd. 319 str. Din 20.000

10. Lindemann: „AUTOGENI TRENING – Kako preživeti stres“ – Put ka opuštanju, zdravlju i povećanju učinka. 6 izd. 250 str. Din 20.000

11. Ryzi: „PARAPSIHOLOGIJA“ – Parapsihički fenomeni i skrivene moći ljudskog duha. 6 izd. 290 str. Din 20.000

12. Moody: „ŽIVOT POSLE ŽIVOTA“ – Istraživanje fenomena života posle telesne smrti. 5. izd. (ćirilica). 223 str. Din 18.000

13. Osredečki: „SAVREMENI BONTON“ – Sklad u porodici, ugled u društvu i uspeh u životu. Preko 150 ilustracija. 267 str. Din 16.000

GARANCIJA: Svakom nezadovoljnom čitaocu vraćamo novac, ako neoštećenu knjigu vrati u roku od pet dana nakon prijema. Knjige plaćate pouzećem – poštaru kod preuzimanja. – Naručite na adresu: „BIBLIOTEKA SAZNAJKA“, PZ P. P. 20-70, 11031 BEOGRAD 8.

После три дана принудног ленчарења због снежне олује наша група од шеснаест људи напустила је главни логор и кренула у освајање врха Комунизам (7.495 метара), један од четири совјетска врха виша од седам километара, врло популаран и међу страним алпинистима. Последњих година постала је традиција да се пре најтежих похода на Хималаје припремају овде на Памиру, на „Крову света“.

„Комунизам“ надохват руке

Након два сата доброг хода сустигли смо странце који су пре нас кренули из главног логора. Била је то група Американаца, Швајцараца, Јапанаца и Пољака. Заједнички се одмарамо на висини од 5.100 метара. Извукли смо примус, понудили све топлим чајем, сланином са двопеком и куваном овчетином. Заузврат добијамо суво грожђе из Калифорније, сушене алге из Јапана, француски сир.

За ову међународну екипу данашњи успон се ту и завршава, а нас чека још километар и по пењања. Наш циљ је на висини од 6.400 метара, а затим се спуштамо на плато.

После ноћи коју смо провели на платоу ујутру се размрдавамо врло споро. Тек у 8.30 Саша Питра угурао је замрзнут шатор у ранац и, као четврти, упутио се према врху. Ја чекам обавезну јутарњу везу са главном базом. Тачно у девет, кроз етарско брујање, чујем:

– „Донбас 11“! Ево јутрошње ситуације... Са врха Душанбе синоћ је почело принудно спуштање групе Американаца. Једном од њих је лоше, не може сам да иде.

Договарамо се. Четворица из екипе крећу да им помогну, ми остали настављамо успон.

Амерички алпинисти, како смо касније сазнали, кренули су из међународне базе недељу дана пре нас. Подигли су логор на висини од 6.000 метара. Ту их је затекла олуја и пет дана морали су да чекају, потпуно беспомоћни, што им је однело много снаге. Коначно се разведрило. Најпаветније је било да крену

назад и одморе се. Али, врх им је био ту испред носа, чинило се – руком могу да га дохвате. А ко им гарантује да ће касније време бити овако лепо. Група је решила да крене у освајање врха. Међутим, већ после једног сата успињања посрнуо је један од учесника. Тројица алпиниста одлучила су да одустану од даљег пута и спусте друга на плато. Друга тројка, у којој је била и једна девојка, наставила је успон.

У исто време наша петорка стигла је у подножје стрмог гребена. Ветар нам леди кости, али и врх је ту. Већ познат, међутим, увек другачији. Шести пут се пењем на највишу тачку СССР-а и сваки пут то је прича за себе...

Маргарет мора да живи

Предах. Преко радио-везе сазнајем да су остали алпинисти из наше групе близу. Морали су да прекину успон јер су се одозго спуштала два Американаца вукући за собом девојку која је јаукала из свег гласа и молила за помоћ: при спуштању је пала и сломила потколеницу. Наши момци су јој дали таблете за смирење болова, шинама фиксирани прелом, а затим од смучарских штапова, шипки од шатора и цепа направили импровизовану носила. И већ неколико сати вукли девојку наниже.

Договарамо се да бригу о Маргарет – тако се зове повређена алпинисткиња – преузме наша петорка и два спасиоца који дежурају у близини платоа. Док се спушта вече, од пластичног бурета које смо уздуж пресекли напола правимо удобнији лежај и рано ујутру крећемо да спуштамо Американку.

Двојица иду напред да угазе стазу. За њима ми који вучемо примитивне „саонице“ с теретом, а на крају колоне Маргаретин муж. Показало се, чврст момак. На кратким одморима смирује жену и даје јој да пије чај и, што је главно, не меша се у наш посао. Не дели савете.

По равном пластичне „саонице“ клизе пре-

Испод мене, на крају ужета, као грозд висе шесторица алпиниста с тешко повређеном девојком. Најмања грешка и сви ћемо се сурвати у бездан дубок 2000 метара! Па ипак, кад год се смењују, момци покушавају да се шале са Маргарет. У њеним очима су сузе, покушава на силу да се насмеши...

Илустровао: Брана Јовановић

ко ледене коре лако, али ускоро је опет требало савладати стрму узбрдицу. Већ после сто метара остали смо без даха. У почетку прелазимо по 50 корака, па 40, и на крају морамо да се заустављамо после сваких десет!

Око подне смо с муком изашли до превоја. Ту нас чекају три алпинистичка тренера који су стигли одоздо. Спасиоци се враћају горе, чека их дежурство на платоу. Нико не зна шта се још тамо може догодити данас или сутра. У обновљеном саставу настављамо мучно спуштање.

Радио-везом сазнајемо тужну вест: младић кога су јуче почели да спуштају – умро је. Показало се да је за њега висина превелика, није помогао ни кисеоник који су му давали. Американима не говоримо о томе. Узбуђења им сада нису потребна. А ми, по сваку цену, морамо пре мрака спустити Маргарет у главну базу.

Сваки даљи метар спуштања низ готово вертикалну ледену литицу мора се обезбеђивати по свим прописима. Преко цепа пободеног у лед пажљиво пребацујем спасилачко уже дугачко 80 метара. На другом крају, као грозд, шесторица људи и повређена девојка. Улажем максималну пажњу. Довољна је и најмања грешка па да се сви стрмоглавимо у провалију дубоку два километра. Па ипак, кад год се зауставимо ради измене, момци покушавају да се сете неке енглеске речи и развеселе Маргарет. У њеним очима су сузе, покушава на силу да се насмеши.

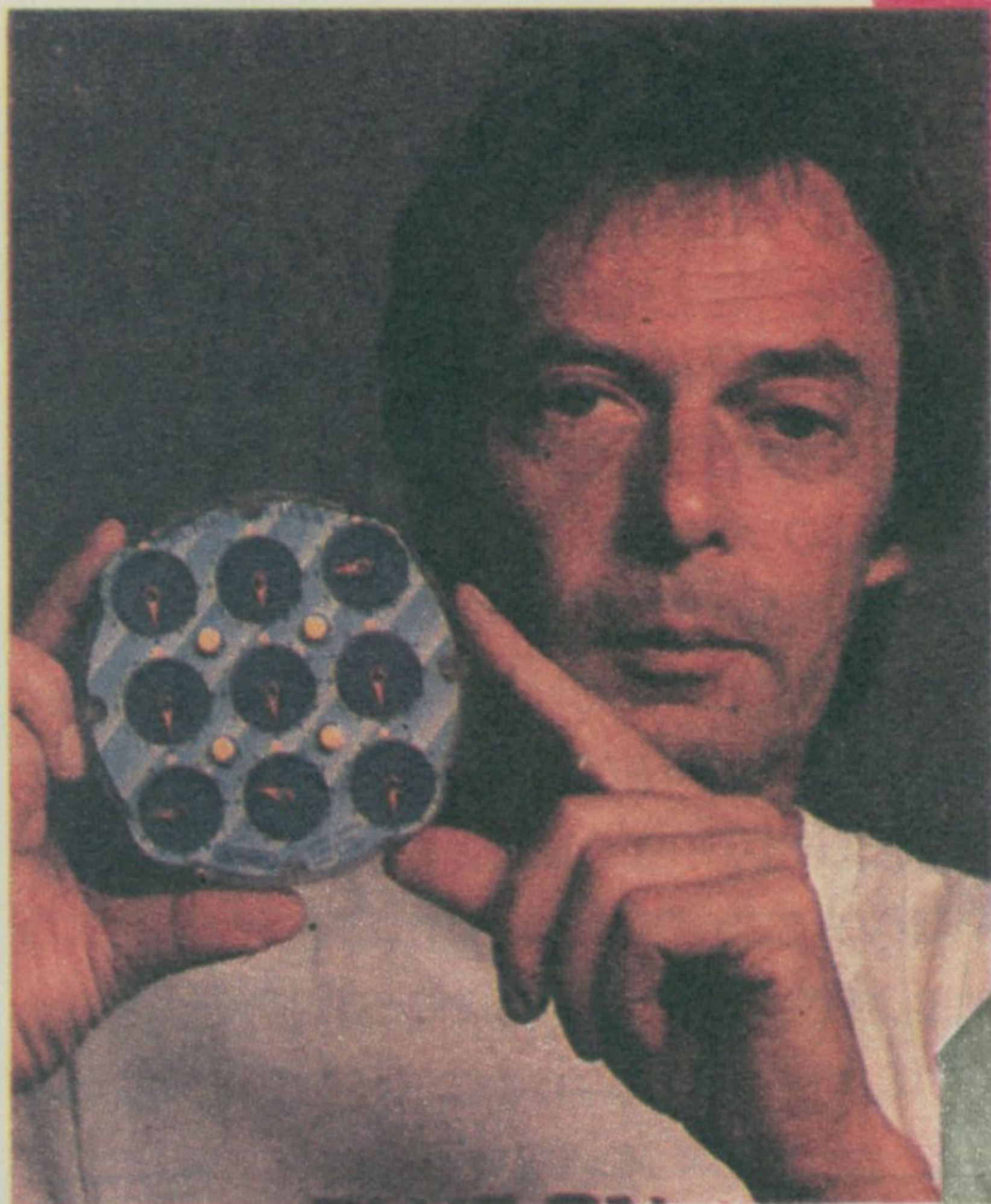
Успевамо да се за видела спустимо на ледник. У сусрет нам долазе четири момка који носе кревет на расклапање. Пребацујемо Маргарет и редом се „упрежемо“ у импровизовано ремење носећи немогућ терет. Одоздо из логора стижу нам у помоћ алпинисти. Видећи да смо на ивици снаге не дају нам да приђемо ремењу. Неки нам чак узимају ранце.

Фењерима им осветљавамо камење које вири, пукотине у леднику, горе-доле, горе-доле, стаза је врло тешка. Добровољни спасиоци су ту и ми, мало-помало, отпадамо. На крају остајемо сами у мраку. Заборављени и, као, сувишни, али што је најважније – Маргарет је спасена.

Михаил Туркевич

Када се вест „материјализује” или...

ИГОР ПРОТИВ РУБИКА

У угледном недељнику „Тајм”, на страници која доноси најновије и најзанимљивије вести о чувеним личностима, појавила се и следећа:

„Таман кад сте одахнули помисливши да ћете моћи безбрижно да уђете у продавницу играчака не купивши ништа, Ерно Рубик, творац оне разнобојне коцке (коју је, сећате се, требало сложити тако да на свакој страници буде само једна боја), направио је нову игру. Овај мађарски архитекта приказао је у Лондону окупљеним новинарима и радозналцима „Рубиков сат”. На свакој страни налази се девет сатова који се, уз помоћ точкића са стране и „дугмади” на самом лицу сата, померају. Загонетка је једноставна: свих девет сатова (и са једне и са друге стране) треба поставити тако да показују 12 сати. Проблем: постоји 43 трилиона могућности и комбинација да се свих тих 18 сатова намести у положај „тач-

„Забавник” је, и то први у свету (у тренутку док ово пишемо заиста је тако) открио дечака који је решио најновију игру чувеног мађарског мага који ствара „мисаону забаву”

но у подне”. Како каже Рубик, који ни сам није решио ову игру(!), питање је времена кад ће се неко појавити с решењем...

Наредног дана „време је истекло”, бар за нас. Појављује се Игор Ђорђевић, „ос-

мак”, ученик школе „Влада Аксентијевић” из Београда. Доноси кутију, у кутији „Рубиков сат”. Играчку је добио из Лондона исте недеље када се појавила и сместа се бацио на решавање. Није знао за ону вест из „Тајма”, а и да јесте, вероватно га не би много збунила.

...Сео је, окретао и, после сат и по – сви сатови су били постављени (9 + 9) на „тачно у подне”! Када смо видели Игора, а и „Рубиков сат”, игрицу је већ „укапирао” и сада је решава за два минута!

Иначе, Игор Ђорђевић није од оних причљивих. А шта ту има много да се каже. Чита, сате проводи забављајући се компјутерским играма. Воли оне сложеније игре стратегије или авантуристичке. И никад не одустаје док не дође до краја, баш као кад је добио компјутерску игру „Хобит” или „Шерлока Холмса” и „Господара прстенова”. Воли стрипове, задовољан је „За-

бавником”. Онако, уз пут, сазнали смо и да је „вуковац”.

Ретко се дешава да нам се вест „материјализује”. Овог пута Игор Ђорђевић нам је у томе помогао. А, ако је веровати „Тајму”, Игор би требало да је први у свету који је решио „Рубиков сат”. Јер, на крају вести из тог листа пише да је шеснаестогодишњи Траверс Мек Калаг за сада, на путу за кућу, поставио 9 сатова на 12. Дакле, решио је само половину.

Како би нам на крају све било јасно, навешћемо део текста који пише на кутији у коју је упакован „Рубиков сат”. „Ова моја загонетка решава се усклађивањем ока, руке и интелекта. Загонетка је пуна противречности. Истовремено је и једноставна и сложена, тајанствена, а ипак – логична. Мада изгледа немогуће да се докучи, решење постоји али до њега не може свако да дође!” Тако тврди Ерно Рубик.

В. С.

ЗАБАВНИК ОТКРИВА
СПЕЦИЈАЛНО ОРУЖЈЕ

КАКО

САЧУВАТИ ТИШИНУ

**Генерал Доно-
ван ушао је у
кабинет док је
Рузвелт дикти-
рао секретари-
ци. Испалио је
цео шаржер и,
пошто нико није
ништа приме-
тио, рекао:**

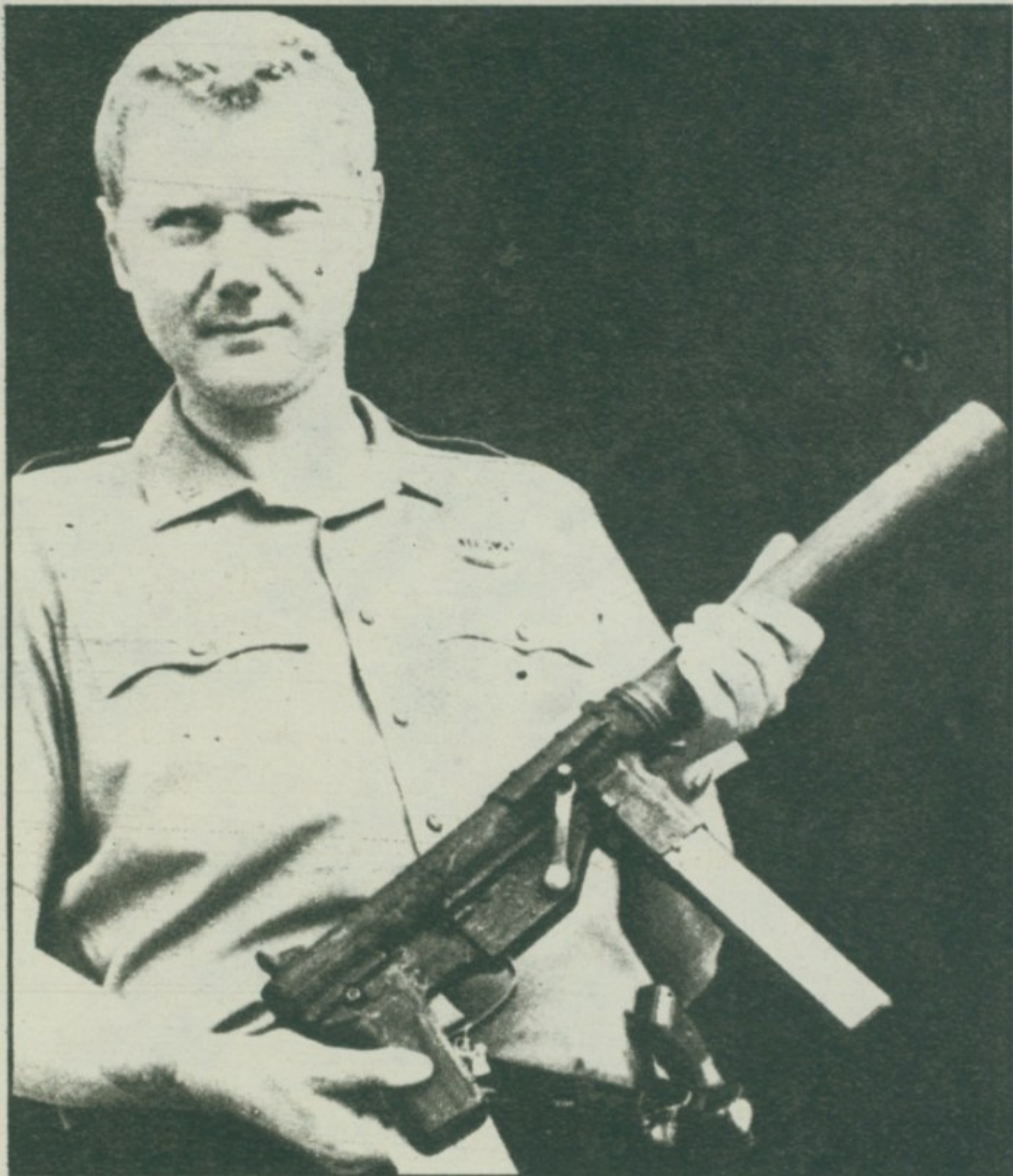
**„Господине
председниче,
управо сам ис-
пуцао десет ме-
така из новог
пиштоља с при-
гушивачем у ову
врећицу с пес-
ком“. Рузвелт је
био одушевлjen**

**„Ако желимо да победи-
мо непријатеља, нај-
пожељнији начин је да му
разоримо ум.“**

(Сун Це, кинески мудрац,
у првој познатој расправи
о ратној вештини – 400.
година пре нове ере)

Приликом проучавања исто-
рије ратовања у овом
веку можда управо упот-
ребља пригушивача пуцња
најбоље показује разлике
између уобичајеног, такозваног
конвенционалног, и неког друга-
чијег, неконвенционалног, присту-
па ратној тактици. Реч је о разли-
ци која није безначајна; напетост
унутар оружаних снага великих
сила између заступника ова два
приступа почиње пред други
светски рат а достиже врхунац
после њега, у локалним ратовима
широм света и после вијетнам-
ског рата. Винстон Черчил је суш-
тину овог умео да искаже само
једном реченицом: „Рат је суви-
ше озбиљна ствар да би био пре-
пуштен генералима“.

Искуство другог светског рата
показује да заједничко планира-
ње неконвенционалних операција
може бити веома успешно ако
политичари умеју да употребе

**Њујоршки полицајац показује пригушени аутомат М-3 упот-
ребљен у гангстерском обрачуњу**

Ото Скорцени у нирнбершком затвору 1945. године

војна средства и ако генерали
имају разумевања за политичке
циљеве. Искуства из вијетнам-
ског рата од 1952. до 1975. пока-
зују да нејасност и збрка у погле-
ду политичких циљева неизбежно
воде у исто такво вођење рата, а
да сваки политички циљ мора да
има одговарајуће, пажљиво
одабрано војно средство.

Неконвенционална средства,
дакле, нису једна могућност, већ
неизбежна допуна конвенционал-
ним средствима, фини и прецизни
инструмент за остварење одре-
ђеног политичког циља. Нетрпе-
љивост између „обичних“ и вој-
ника „специјалиста“ упропастила
је многе шансе. (Најпознатији је
пример неуспеха америчких спе-
цијалних снага у покушају спаса-
вања таласа из амбасаде у Техе-
рану, априла 1980.) Нетрпељивост
је – истини за вољу – увек била
обострана. „Обични“ војници оп-
туживали су ове друге за аванту-
ризам, неуредност, празни елиту-
зам, недисциплину и општу неоз-
биљност, „специјалци“ су приста-
лице конвенционалног ратовања,

уопште узевши, презирали и
сматрали их за приглупе карије-
ристичке без маште. „прашинаре“
(straight leg – крута нога, погрдан
назив којим падобранци америч-
ке армије називају све остале
војнике). Једино су Британци би-
ли у стању да од почетка користе
обе школе тактичког мишљења
уравнотежено и ефикасно, без
романтике и велике рекламе.

Вратимо се, међутим, пригуши-
вачима. Постоје три историјска
примера у којима се – баш на пи-
тању пригушивача – може видети
сукоб схватања о којем је реч.

Како Хитлер није убијен

Британски генерал-потпуков-
ник Ноел Мејсон-Мекферлејн био
је 1938. године војни аташе у Бер-
лину. Приликом једне од посета
Лондону он је Министарству рата
и Форин офису скренуо пажњу да
има приступ у хотелску собу уда-
љену око 100 метара, у ваздушној
линији, од места са кога Хитлер
гледа параде. „Све што нам тре-
ба јесте одличан стрелац са при-

ИНУ

Пригушени пиштољ „велрод“ користили су припадници данског покрета отпора

гушеном брзометком“, рекао је генерал. Лондон је идеју којом је могао да се избегне велики рат, али и да се изазове годину дана раније, одбацио као „неспортску“ што би могло да буде, другачије речено, „пустоловна неозбиљност“.

Како Скорцени није био схваћен

Августа 1942. пуковник Ото Скорцени, познати немачки авантуриста и мајстор неконвенционалних операција, помогао се британског аутомата „стен Mk II S“, свакако најтишег пригушеног оружја тог времена. Аутомат је изгубљен у нападу Британаца на Дијеп. Да би на што драматичнији начин показао предности пригушеног оружја, позвао је чланове Генералштаба и групу стручњака за оружје у посету својој шпијунско-диверзантској школи у Фриденталу. Док су они шетали по врту, један од Скорценијевих људи ишао је око 30 метара иза њих и пуцао у ваздух из пригушеног „стена“. Нико од угледних гостију није приметио ни чуо ништа сумњиво. Скорцени им је у повратку показао чауре, а онда приказао и филм: човек пуца из аутомата, а група шета као да се ништа не догађа. Уместо

одушевљења које је Скорцени очекивао, високи гости су се уверили и одбили да разговарају о било каквим пригушивачима.

Негде 1942. године америчке специјалне снаге наручиле су од познате фирме „Хај Стандард“ већу количину њихових спортских аутоматских пиштоља калибра .22LR са фабрички уграђеним пригушивачима. Један од првих пиштоља однео је генерал Виљем Донован, звани „Дивљи Бил“, као поклон председнику Френклину Д. Рузвелту.

С пиштољем за појасом Донован је ушао у председников кабинет где је Рузвелт управо нешто диктирао секретарици. Врећицу песка коју је носио у руци Донован је мирно спустио на под и испалио у њу цео шаржер. Нико није ништа приметио и он је увио врелу цев пиштоља у марамицу, пружио га – с дршком окренутом напред – Рузвелту и рекао: „Господине председниче, управо сам испалио десет метака из новог пригушеног пиштоља у ону врећу с песком“. Рузвелт је био одушевљен, подржао је Донована у свим захтевима, а пиштољ је дао да се изложи у Рузвелтовом музеју у Њујорку. То је изазвало панику: пошто је то оружје било сврстано у „тајна“, и после два дана је уклоњено.

Шапат смрти

Анегдоте су, међутим, само анегдоте. Предности пригушивача

ча пуцња леже у борбеном искуству последњих седамдесет година. Американци су у први светски рат, који је за њих трајао „180 славних дана“, ушли са извесним бројем снајпера наоружаних пушкама „спрингфилд“ М 1903, калибра .30-06, са догледом и пригушивачем (тачније: разбијачем пуцња) система „мур“. Пре њих Енглези су у САД купили пригушиваче система „максим“ за своје „ли-енфилд“ пушке калибра .303. Оба оружја, коришћена за убијање непријатељских официра у рововском рату, уздрмала су морал Немаца. Један немачки официр назвао је те пушке „смрт која шапуће“.

У другом светском рату, у Кореји, Индокини и на безброј малих бојних поља хладног рата, „шапат смрти“ однео је многе животе. Задржаћемо се на два примера. Најпре званични извештаји из снајперских мисија специјалног тима у саставу 9. пешадијске дивизије Коплене војске САД у Вијетнаму – стрелац је наредник прве класе Аделберт Ф. Волдрон, а оружје пушка XM-21 (специјално израђена M-14, кал. 7.62 mm NATO, 20 метака) са пасивним ноћним нишаном-појачивачем светла (SW-Starton) и разбијачем пуцња система „Сајоникс“ M-14 SS-1.

„Наредник Волдрон и његов пратилац заузели су ноћну заседу, 25. јануара 1969, око четири километра југоисточно од Мо Каја... У 19.10 два припадника Вијетконга кренула су низ падину и наредник Волдрон пуцао је на обојицу. Резултат – два убијена непријатеља. Пола сата касније још тројица су наишла. Резултат: пет убијених. У 22.30 долази један припадник Вијетконга и покушава да узме оружје убијених и... још један убијени непријатељ. Последња жртва те ноћи био је припадник Вијетконга, такође убијен. Укупно седам непријатељских војника убијено је са седам метака на просечној удаљености од 350 метара...“

Наредник Волдрон и његов пратилац заузели су заседу 30. јануара 1969. на терену чете Б, 3. батаљон 60. пешадијског пука, североисточно од Бен Треа... Први сусрет у 20.00 завршио је једним убијеним непријатељем... У 20.40 примећена је колона од шеснаест припадника Вијетконга... Наредник Волдрон убио је челног војника, остали су се бацили на земљу. Пет минута касније устали су и наставили даље, очигледно не знајући шта се дешава. Наредник Волдрон тада убија још једног, док остале хвата паника и почињу да беже према заседи. Вероватно су мислили да хици долазе с леђа. Наредник Волдрон убио је тада, једног за другим, пет непријатељских војника, дакле – укупно осам убијених са осам метака на просечној удаљености од 500 метара“.

У још неколико оваквих епизо-

да сценарио је исти. Психолошки ефекат поготка без пуцња у мраку је катастрофалан и ствара панику.

Нема сумње да ће и даље бити уживач употребљавати још дуго. Он је у неким пословима незаменљив. Ево неких искустава вијетнамског рата: нарочити снајперски тимови, на пример, убили су само у првих шест месеци 1969. око 1900 непријатељских војника са просечним утрошком муниције од 1.39 метака на једног убијеног непријатеља. Просек целе америчке војске у Вијетнаму у исто време био је 50.000 метака за једног мртвог непријатеља. Разлика у цени смрти била је 27 центи према 2300 долара по једном убијеном непријатељу.

Амерички програм модернизације пешадијског наоружања из 1977. JSSAP (Joint Services Small Arms Program – Програм стрелачког наоружања здружених служби) изричито предвиђа пригушивач као обавезни део за пиштољ, снајперску пушку и аутомат.

Што се полиције тиче, она је тренутно најбоље тржиште за пригушиваче – пошто су се показали као одлично средство у противснајперским и снајперским операцијама у градским условима и приликом опсада, а главну предност имају у антитерористичким специјалним дејствима. Када су британски специјалци ослобађали таоце из запоседнуте иранске амбасаде у Лондону, пригушивачи су директно спасавали животе талаца. Заузимајући без буке положај по положај, командоси су успели да до последњег тренутка не узбуне чуваре заточених. У таквој, иначе типичној ситуацији код ослобађања талаца, пригушивач је, једноставно, незамењив.

● ● ●

Снајперске, противснајперске и противтерористичке акције, као и обавештајне операције, незамисливе су данас без пригушеног оружја. Подједнако га користе и „добри“ и „лоши“ момци. Искуства француског, данског и азијског покрета отпора у другом светском рату, као и совјетских партизанских снајпера, показују какву улогу у општеном рату може да одигра пригушено оружје.

Милош Васић

MAXIM

DR. SHUSH

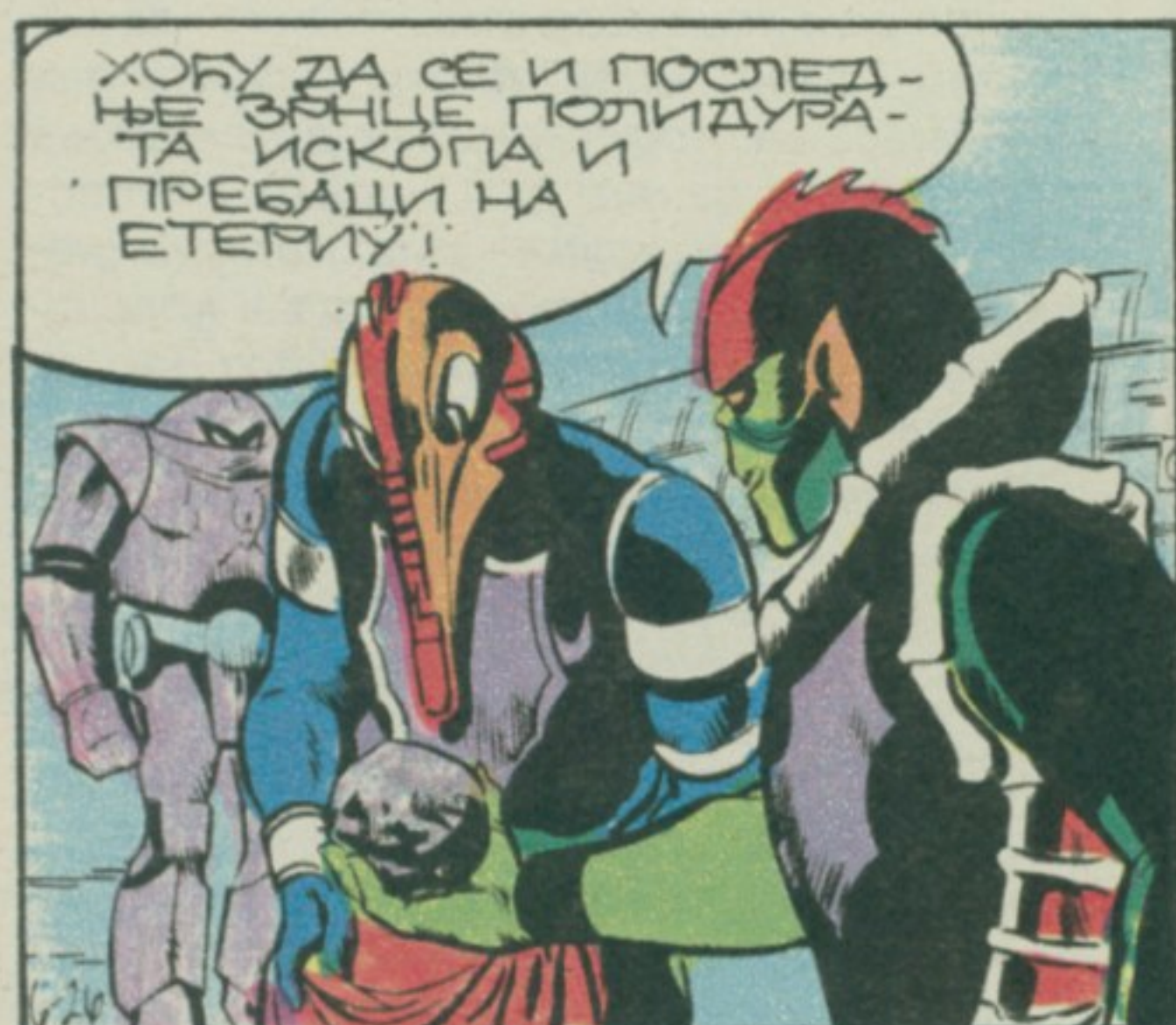
SILENCEK

Рекламе за Максимове пригушиваче из двадесетих година

ХИ-МЕН И ГОСПОДАРИ СВЕМИРА

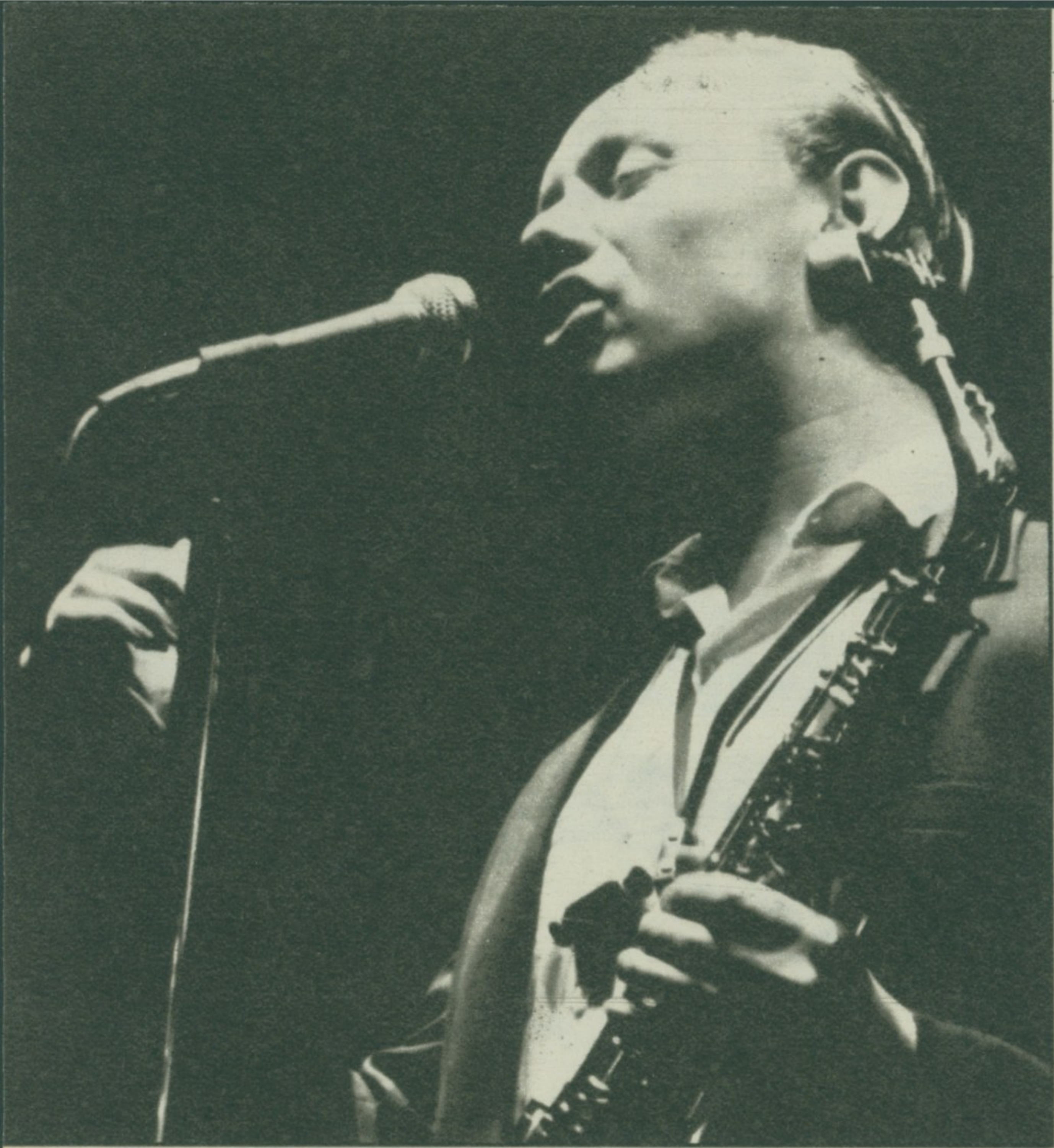
© 1987 Marvel Inc. distributed by McNaught Synd.

© 1987 Marvel Inc. distributed by McNaught Synd.

© 1987 Marvel Inc. distributed by McNaught Synd.

© 1987 Marvel Inc. distributed by McNaught Synd.

74

ХИТХИТХИТХИТ

Једноставно зато што у највећем броју случајева звуче као мало убрзане студијске плоче са много додатног еха. Кад сам се нашао пред задатком да саставим овај албум од живих снимака које сам имао, поново сам поштовао два правила: да направим праву „живу“ плочу, без икаквих наснимавања, продукцијских дотеривања и да простор на њој дам дорађеним песмама, онима у којима има потпуно непредвиђених, спонтаних детаља који су те песме учинили другачијим него што су забележене на студијским албумима.

Прва постава „Џо Џексон бенда“ била је заједно скоро три године када смо, на крају 1980, свирали завршни концерт европског дела турнеје у Утрехту, у Холандији. До тада смо прошли готово све што једна рок група може да прође. Том концерту пришли смо прилично емотивно, схватили смо га као крај једне значајне фазе. Преслушавајући снимак успео сам да повежем све што се ту догађало. Рецимо, онај хаос и чудновати звуци који се чују између „Је ли она стварно“ („Is She Really“) и „Не желим да будем такав“ („Don't Wanna Be Like That“) – покушао сам да се попнем на платформу до бубњара, запleo се у неке каблове и ишчупао их из утикача. То смо оставили на плочи, као и певање публике у овој другој песми иако никад нисам марио за то „певајте и тапшите у ритму“. Штавише, у том тренутку био сам окренут публици леђима и добро сам се препао када сам чуо тај хор, а још више када сам се окренуо и видео стотине људи како ми певају оно што сам ја мало пре отпевао њима.

Следеће две стране плоче снимљене су на концертима у Аустралији. Ту су, наиме, завршене и две турнеје: „Ноћ и дан“ („Night And Day“) и „Тело и душа“ („Body And Soul“).

Заправо, тек на турнеји „Ноћ и дан“ почели смо стварно да прерађујемо старе

КАРИЈЕРЕ: Џо Џексон

ШЕСТ

КОНЦЕРТНИХ ГОДИНА

Један од најуспешнијих рокера који су се појавили крајем прошле деценије, у време експлозије новог таласа, објавио је још један бриљантан концертни албум. У монологу који следи он вам то, наравно, неће рећи, али ће вам објаснити неке друге ствари

– Увек сам се држао два основна правила везана за наступе уживо. Прво: нема везе колико те мало људи слуша, колико је озвучење лоше а свлачионица коју си добио мала и загушљива – сваки наступ је

значајан. Можеш да свираш на лошој опери пред дванаест људи који те на почетку наступа бомбардују отпацима, а на крају те, ипак, позову на бис. Друго: свирај само оно што желиш. Ово правило постаје значајно поготову ако публику која те не прихвата натераш да престане да те гађа и почне да слуша.

Поред тога, често сам мењао групе и аранжмане песама увек полазећи од претпоставке да и публика, као и ја, може да се узбуди када чује стару песму у новој верзији. Без обзира што на тај начин не добија увек баш оно што очекује. На крају, сви ти људи могу после концерта да оду кући, ставе плочу на грамофон и чују шта желе.

Мислим да су сва ова правила и претпоставке били од значаја и у томе видим кључни разлог што сам са сваком групом бивао све бољи уживо. Данас су звезде производ редитеља спотова и продуцента плоча, али за мене је живи наступ увек био најистинитија и најприроднија веза између извођача и публике. Тренутак истине. Када то кажем, вероватно је јасно зашто сам увек мрзео концертне албуме.

песме, што је и логично јер смо из вечери у вече свирали концерте дуге два и по сата. А ову другу турнеју запамтио сам као најтежу по мене лично. Кренули смо после сасвим кратке паузе и пре него што смо је завршили био сам толико исцеђен и уморан да сам се заклео да ме нико више неће натерати на пут. Али, када сам преслушао траке, схватио сам да то и није било тако лоше – ако ништа друго, пратећа група је ту била најбоља од свих које сам икада имао.

Са те турнеје запамтио сам моменат када смо свирали „Спору песму“ („Slow Song“). Гледао сам у очи девојку која се, када смо почели последњи круг рефрена, расплакала. Ни мени није много фалило.

Најзад, можда је један од разлога што је ова плоча овако шарена и у томе што будућност музике видим у повезивању различитих музичких области, у разноликости композиција. Са тридесет и две године апсолутно сам сигуран у једно: без обзира на све, не могу више да се залуђујем да сам тинејџерски рокенрол бунтовник.

В. С.

Say You Will

Say you will, say you won't
Make up your mind tonight
Say you do, say you don't
Wanna be mine

Say you will, say you won't
Make up your mind this time
Say you will, say you will
Be mine tonight

I can't sleep I keep dreaming
I'm loosing you
Feel so alone in the night,
scared to open my eyes
I'm on too deep, I'm in over
my head this time
Can't get you out of my mind
no matter how hard I try

So won't you
Say you will, say you won't
Make up your mind tonight
Say you will, say you won't
Be my guiding light

Say you will, say you won't
Make up your mind this time
Say you do, say you do
You wanna be mine

I get the feeling I've never
been here before
'Cause no one I've known's
ever moved me the way
that you do
And I know this is the real
thing
It's all I've been searching for
I've put it all on the line now
I'm hoping you feel
that way too

Say you will, say you won't
Make up your mind tonight
Say you do, say you don't
Wanna be mine
Now will you
Say you will, say you will
You'll be mine tonight

Will you tell me how much I
mean to you
Will you say you always will
be true
I need more than a come-on
sign
So won't you say you will be
mine

Now won't you say you will,
say you won't
Make up your mind tonight
Say you will, say you will
Be my guiding light

Say you will, say you will
Make up your mind this time
Say you do, say you do
You wanna be mine
Come on, come on
Say you will make up your
mind tonight
Say you will, say you will
Be mine tonight

Реци да хоћеш, реци да нећеш

Одлучи се ноћас
Реци да желиш, реци да не
желиш

Да будеш моја
Реци да хоћеш, реци да
нећеш

Одлучи се овог пута
Реци да хоћеш
Да будеш моја ноћас
Не могу да спавам, сањам
да те губим

Осећам се тако усамљен у
ноћи, бојим се да отворим
очи

Предубоко сам у томе,
преко главе овог пута
Не могу те истерати из
главе ма колико пробао
Зато хоћеш ли

Реци да хоћеш, реци да
нећеш

Одлучи се ноћас
Реци да хоћеш, реци да
нећеш

Да будеш мој светионик
Реци да хоћеш, реци да
нећеш

Одлучи се овог пута
Реци да желиш, реци да
желиш

Да будеш моја
Чини ми се да никад пре
нисам био овде
Јер нико кога сам знао није
ми значио

Оно што ми значиш ти
И знам да је ово оно право
Управо оно што сам
тражио

Сада све знаш и надам се
да осећаш
исто што и ја

(А ако је тако) зашто не
Кажеш да хоћеш, кажеш да
нећеш

Да се одлучиш ноћас
Реци да желиш, реци да не
желиш

Да будеш моја ноћас
Хоћеш ли ми рећи колико
ти значим

Хоћеш ли рећи а ћеш увек
бити стварна

Треба ми више од „прићи“
знака

Зато хоћеш ли рећи да ћеш
бити моја

Хоћеш ли сада рећи да
хоћеш, реци да нећеш

Одлучи се ноћас
Реци да хоћеш, реци да
нећеш

Да будеш мој светионик
Реци да хоћеш, реци да
хоћеш

Одлучи се овог пута
Реци да желиш, реци да
желиш

Да будеш моја
Прићи, прићи
Реци да ћеш се одлучити
ноћас

Реци да хоћеш, реци да
хоћеш

Да будеш моја ноћас

Текст: Лу Грем (Lou Gramm); Изводе: „Форинер“ („Foreigner“)

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ

„Мислим да ни о једном
британском певачу нема
толико вицева као о ме-
ни. То није лоше јер зна-
чи да сам људима још
увек занимљив. А неки од
тих вицева су и смешни.“

Бој Џори

Конкурс ПГП РТБ

и „Политикиног Забавника“

СНИМИТЕ ПРВУ ПЛОЧУ

**Конкурс за избор најбоље гру-
пе и певача полако се при-
ближава крају. Ако и ви жели-
те да учествујете, пожурите и
пошаљите свој снимак на ад-
ресу „Забавника“!**

Крајем септембра биће познати резултати шестоме-
сечног конкурса ПГП РТБ и „Политикиног Забавника“
за избор најбољег певача и групе који стичу право да
сниме плочу.

Жири, коме председава Александар Пилипенко, му-
зички уредник ПГП РТБ, преслушава снимке који су при-
стигли у августу, али остало је још времена да се прија-
вите на конкурс и пошаљете касету са демо-снимком
композиције коју изводите самостално или са групом.
Као што знате, на крају конкурса један вокални солиста и
једна група стичу право да сниме свој први сингл.

Осталим читаоцима, ако пошаљу од-
говор на наградно питање из области музике, ПГП РТБ
сваке недеље поклања десет ЛП плоча. Добитници се
одређују жребом. У овом броју питање гласи: **Колико
је чланова оригиналне поставе „Електричног оргазма“
још увек у групи и како се они зову?**

Адреса на коју треба слати одговоре до следећег пет-
ка је: „Политикин Забавник“, Македонска 29, Поштански
фах 124, 11000 Београд, са назнаком – за конкурс „СНИ-
МИТЕ ПРВУ ПЛОЧУ“.

Добитници ЛП плоче:

На наградно питање у „Забавнику“ бр. 1908 требало
је одговорити ЕДИ ГРАНТ. Од свих читалаца који су тач-
но одговорили највише среће имали су: **Александар Ко-
ковић**, 4. јули 15, Титоград; **Слађана Коларевић**, Бранис-
лава Живковића 81, Крушевац; **Владимир Лаушевић**,
Бул. Октобарске револуције 84, Београд; **Зоран Станко-
вић**, 29. новембра 21, Бабушница; **Марина Арсић**, Бори-
са Кидрича 40, Горњи Милановац; **Ирена Јосифљевић**,
Добра; **Милош Аранђеловић**, Боре Вукмировића 26,
Ниш; **Ирена Поповић**, Васа Раичковића 39, Титоград;
Радмила Чељуска, Душана Станичкова 8, Сомбор и **Са-
ша Цилиншек**, Маршала Тита 20, Какањ.

Уређује др Зоран Живковић

Лепо је бити Марсовац, али треба јести... Била је већ прошла година дана како се принудно спустио на Земљу. Несрећни странац нашао се усред друштва чија је агресивност премашивала све што је могао да замисли на својој родној планети. С дирљивом наивношћу, у почетку је намеравао да се представи као први посетилац с Марса, очекујући одушевљен дочек и поштовање. Срећом, одустао је од тога.

Да је располагао само десетим делом огромне техничке културе коју је имао његов отац, могао је одмах постати највећи инжењер на Земљи, али он такво образовање није имао. Кад се извиђачки брод његовог оца срушио у планинама и младић једини преживео, судбина мора да се иронично осмехнула, јер је он био без трунке практичног духа, како на Марсу тако и другде: био је песник.

Његово последње дело било је прави ватромет лепоте и снаге. На жалост, живети од поезије на Земљи није било ништа лакше него на Марсу. Чак и најскромнији часописи одбијали су да штампају његове стихове. Тако се читаву годину дана Марсовац сналазио како је умео, прихватајући се свих могућих послова.

Љубазни дебељко

Све ће то, срећом, ускоро бити прошлост. Јер, стигло му је писмо које је могло да значи спас. Кад је једног дана на киоску видео насловну страну часописа „Суперкосмос“, на којој се полунага девојка рвала с неким створењем из кошмарних снова, учинило му се да је све око њега заблистало. Најава приче „Бродоломник с Марса“ изгледала му је као утешна порука баш њему упућена.

Из недеље у недељу куповао је и гутао специјализована издања из научне фантастике. У почетку, ти текстови су му били само начин да се забави и заборави на носталгију и тежак живот, али како је убрзо почео да ужива у до-

брим написима, добио је инспирацију. Па ко може да пише приче са Марса боље од њега, аутентичног Марсовца?!

И, ево, неколико недеља пошто је послао своју прву причу, држао је у руци кратко писмо којим главни уредник позива „господина Смита“ на разговор. Одмах се одазвао. Дубоко удахнувши ваздух, куцнуо је на врата редакције часописа „Сајанс фикшен позитив“. Неколико секунди касније седео је преко пута једног љубазног дебељка бујне косе и лукавих очију.

– Господине Смит – почео је дебељко – вама не недостаје таленат. Ваша прича је одлично замисљена. Има ту и акције, и извесне дозе напетости. Свиђа ми се како правите необичне комбинације речи, које ипак не звуче незграпно.

Иначе меланхоличне плаве очи аутора задовољно су засијале.

– Моја вам се прича допала? – упитао је.

– И јесте и није. Нећу моћи да је штампам.

– Не разумем. Малочас сте рекли...

– Да, има пуно добрих страна, али за наше читаоце не долази у обзир. – Нагнуо се напред. Треба да знате да се „Сајанс фикшен позитив“ обраћа елитној публици. Они који га купују цене заплет, акцију и психологију личности, али су апсолутно неумољиви кад је у питању наука. – Тужно је завртео главом. – Овде је један бриљантан стил покварен потпуним непознавањем научних детаља.

Смит је био запањен. Његова бледа кожа се зацрвенела.

– Највише пажње сам покло- нио управо детаљима – побунио се. – Стварно не видим где....

– Детаљима? – Уредник је говорио сажаливим тоном. – Зато сам и одлучио да вас, мимо обичаја, позовем и усмено вам објасним. Можда вас можемо сачувати за књижевност.

– Мислите да би мој текст био прихватљив само да је научна страна... озбиљније схваћена?

– Управо то.

– Овде имам још једну причу. У њој има више детаља о Марсу.

– Не, не сад. Немам времена. Боље да погледамо још мало ово што сте ми послали. Као прво, Марс је планета на којој нема довољно воде ни да се окваси четкица за зубе, а ви свог јунака представљате као изванредног пливача. И, као да вам то није доста, он сваких пет минута налази неку реку, језеро или бару где ће умочити главу. На Марсу! Та хајте, молим вас!

АРТУР
ПОРЦИС

ЛЕКЦИЈА ИЗ ПИСАЊА

– Хоћете да кажете да на Марсу нема воде?

– Ох, боже! Ви сте стварно невероватни. Претпостављам да нисте прочитали чак ни књигу професора Спенсера Џонса „Освајање свемира“.

– Нисам, заиста. Али, ко то може да зна? Нико тамо није био.

Какво смешно име!

Сад је главни уредник просто експлодирао.

– Па то је врхунац! Да ли сте ви, Смите, икада чули за справу која се зове спектроскоп? То је инструмент... Не, почнимо с телескопом, то је једноставније. – Савио је шаку у трубу и кроз такав дурбин стао да посматра запањеног писца. – Слушајте – рекао је. – Ако постоји једна ствар у коју су астрономи сигурни, то је да је Марс сув, потпуно, безнадежно сув.

– Добро, ако ви имате доказе...

– Доказе? Човече, па то и деца знају! Слушајте: ако се одлучите да пишете о Сиријусу, нико вам ништа неће замерити чак и ако кажете да се домороци забављају брчкајући се у коњаку старом хиљаду година.

– Ипак...

– Нема „ипак“! Наши читаоци су образовани. Један од мојих аутора је замислио причу с неке планете на којој је атмосфера мешавина кисеоника и хлора. С једним дивним сунцем какво је наше. Не знам како сам то пустио. Дobili смо двеста четрдесет шест отказа на претплату... Знате ли да чак и нуклеарни физичари из Оук Риџа читају наш часопис?

– Верујем, али...

– Пре неколико година могли сте Марсовца да представљате као тамноцрвену сподобу с пипцима, крилима, истуреним зубима, која се храни, рецимо, итријумом. Све је то прошлост. Жива бића, данас, треба да су у свему

доследна. На пример, ваш јунак Гризл Пфрафник. То не иде. Зашто би једно друштво чија је технологија далеко испред наше толерисала тако смешно име? Тамо би вероватно користили бројеве и слова. Назовите своју личност BT-65-LS/MFT или некако слично. Научни дух воли такве ствари.

Смит је климао главом.

– Вратимо се сад његовом изгледу – наставио је уредник. – Шта сте урадили овом јаднику? Дали сте му треће око, које нема апсолутно никаквог смисла, па чак и један пипак. Какву улогу може имати треће око коју не могу да испуне она два? Кладим се да на то уопште нисте мислили. Једноставно сте додали једно око и један лепи зелени пипак, и ето Марсовца!

– Мислим да сам објаснио – усудио се да каже аутор – да је то треће око осетљиво на инфрацрвене зраке.

Уредник је нестрпљиво одмахнуо руком.

– То је још глупље. Да је треће око бар на темену или некопм другом делу тела... Не, не, чак ни у том случају читаоци га не би прихватили на једном тако хуманоидном створењу!

– То треће око има комплекснију улогу – инсистирао је писац. – Сетите се: кад је девојка оставила мог јунака, он јој је упутио „поглед мржње трећег ока“. Обично, треће око је готово невидљиво: само једна беличаста линија.

– Хм... то је занимљиво, признајем, али радије смислите нешто са она два нормална ока. И избаците ми, молим вас, тај проклети пипак.

– Али, он је битан за заплет. Сећате ли се...

– Не! – Уредников глас је сада био осоран. – Некад је то могло, али данас више не. Један пипак може да поквари целу причу. Објашњење еволуцијом не стоји.

Кошуља се отворила

– Слушајте – рекао је аутор дрхтавим гласом – у причи јасно стоји да су једном мутацијом Марсовци својевољно променили сопствени биолошки развој... Има ли још замерки с научног гледишта?

– Пуно, али немамо сад времена да разговарамо о томе. Углавном, разумели сте ме. Учите. Набавите литературу. И употребите здрав разум. Оно што ми покушавамо, Смите, јесте да предвидимо будућност. Једног дана човек ће се спустити на Марс и Венеру. До тада, препуштамо се нагађању, али увек на основу нау-

ке. – Опустео се у фотељи, исцрпљен. – Мислим да се ова прича не може поправити. Покушајте нешто друго. И послушајте ме: оставите се Марса. Изаберите неку планету изван Сунчевог система о којој читаоци ништа не знају. Овде сте потпуно промашили. Изванредан стил, добра психологија, али потпуно непознавање предмета...

Уредник је нагло ућутао, узнемирен.

– Рекосте непознавање предмета – казао је Смит, уз опако шиштање. – Ви не знате како је тамо, а ја појма немам.

Направио је корак напред, тресући се од беса.

– Хеј, чекајте мало! – ужурбао се уредник, гледајући око себе као изгубљен. – У мојим примедбама није било ничег личног. Нисам хтео...

Зинуо је од запрепашћења и загледао се у три плава ока чији је металносјајни поглед грубо заронио у његов.

– А, ништа лично – мумлао је подругљиво писац. – Кошуља му се отворила на грудима и указао се један зелени пипак, наборан и мишићав. Њиме је спретно истраго рукопис из уредникових прстију. – Дакле, причајте ми нешто о Марсу пошто га тако добро познајете – урлао је Смит. – Само, да знате, ја сам изашао из јајета. Да, из јајета, глупане! И још нешто: зовем се Гризл Пфрафник, и то име није ништа смешније од вашег.

Стојећи чврсто на ногама, Марсовац је тријумфално гледао уредника. Уживао је замишљајући како ће сад почети да се извињава, а он ће све то с презрењем одбацити, макар му нудио сто долара за реч.

Десетак минута трајао је тајак. Нешто као пометња пролетело је уредниковим погледом, али то је било све. Набрао је обрве.

– Драги господине Пфрафник – рекао је мирно – најчешћи изговор писца-почетника је: „Али, то се мени заиста десило“. То је и с вама случај. Али, мене се не тичу стварне чињенице. Треба убедити читаоца. Може бити, драги господине, да сте ви заиста Марсовац, онакав каквог описујете, али то нимало не доприноси уверљивости. Према томе, ваша прича је неуспела. А сада, молим вас...

Направио је покрет руком према вратима чије је значење било јасно.

Гризли Пфрафник, први аутор способан да о Марсу пише из прве руке, повукао се погнуте главе.

Р. Т. П.

TATA ИМА

Узбуна у
инфективним
клиникама

ЗАУШКЕ

Шта се то догађа у високоразвијеним земљама? Од седамдесетих година наовамо све више одраслих оболева од дечијих болести. На хиљаде „озбиљних“ људи и жена стиже у болнице с дијагнозом: мале богиње, заушке, рубеоле, дифтерија, варицеле...

Лекари на инфективним клиникама дигли су праву уз-

буну а треба их и разумети: оно од чега данас вакцинисана деца уз мало температуре зачас оздраве, одаслима загорча живот и по месец дана а још се на крају појаве и врло непријатне и опасне компликације. Тако заушке често прелазе у запаљење панкреаса, озбиљне облике менингитиса, а код мушкараца уз пут могу да изазову и стерилност. Обичне варицеле (водене оспице) знају да се изроде у тзв. појасасту осип, једно ретко и тешко обољење стручно названо херпес зостер, затим разне болести унутрашњих органа, крвног

система. Рубеоле нису ништа мање опасне. Ако их добије жена у првим месецима трудноће прети јој губитак плода или се може десити да роди дете са неком урођеном маном. Мале богиње код одраслих могу да се компликују обољењима централног нервног система, а постоје основане сумње да управо оне подстичу појаву лупуса, јед-

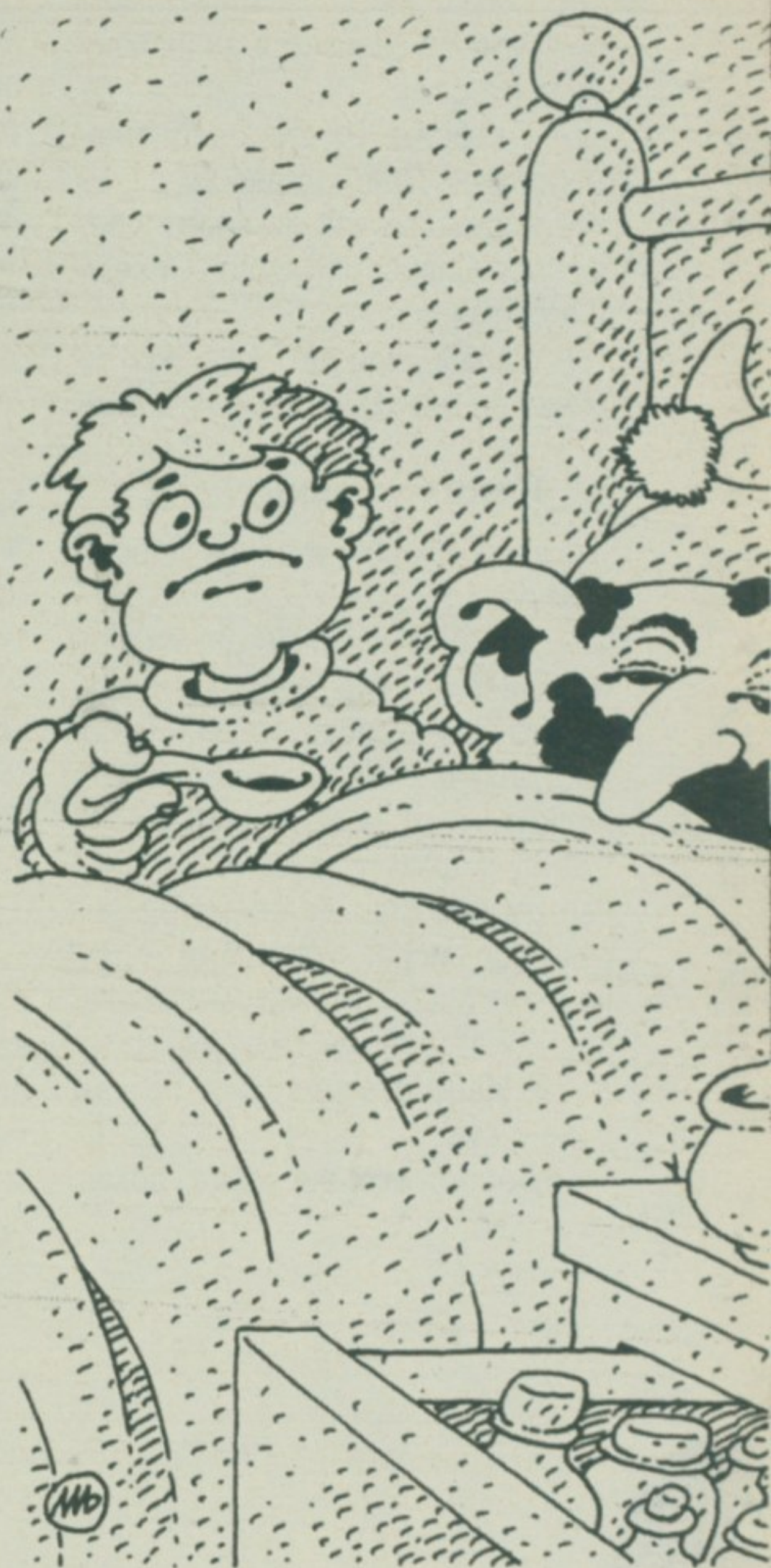
Од болести које деца преболе за недељу-две као од шале, одрасли само што не испусте душу, а уз то им прете и опасне последице

ног облика туберкулозе коже који може да се претвори у рак.

Ту није крај. Дечије болести код одраслих смањују укупни имунитет и њихов организам остаје без одбране пред свим могућим инфекцијама.

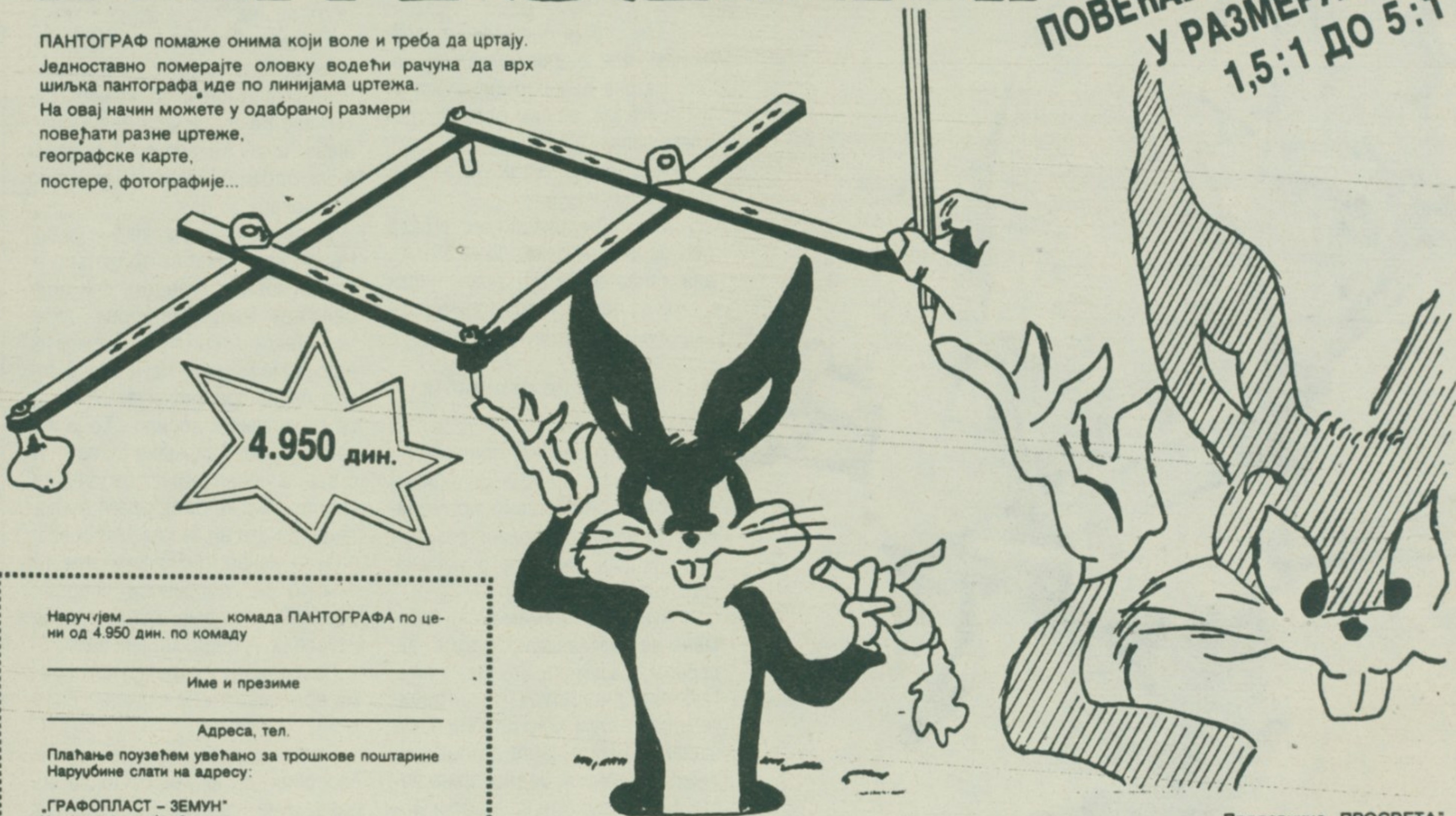
Читава ситуација се још више компликује тиме што уопште није једноставно утврдити да одрасла жена или човек болују, рецимо, од малих богиња, нарочито не у време епидемије грипа. Осип се при том најчешће тумачи као алергијска реакција на лекове.

Најчудније је што ове болести најтеже подносе људи

ПАНТОГРАФ

ПАНТОГРАФ помаже онима који воле и треба да цртају. Једноставно померајте оловку водећи рачуна да врх шиљка пантографа иде по линијама цртежа. На овај начин можете у одабраној размери повећати разне цртеже, географске карте, постере, фотографије...

ПОВЕЋАВА ЦРТЕЖЕ
У РАЗМЕРАМА ОД
1,5:1 ДО 5:1

Наручујем _____ комада ПАНТОГРАФА по цени од 4.950 дин. по комаду

Име и презиме _____

Адреса, тел. _____

Плаћање поузећем увећано за трошкове поштарине
Наруџбине слати на адресу:

„ГРАФОПЛАСТ – ЗЕМУН“
Ул. Јакшићева бр. 2
11080 Земун
тел. 011/194-651

Производи: ЗГЗ ЈУГОСЛАВИЈА, Београд,
Мишка Јовановића 24

Продавнице „ПРОСВЕТА“
Београд, Чика Љубина 1а
Обилићев венац 19

Илустровао: Љубомир Милојевић Љубац

бијају заушке или овчије богиње.

Амерички лекари утврдили су код 30 одсто одраслих становника једног мањег града у држави Масачусетс одсуство антитела баш на вирус водених (овчијих) богиња, а то значи да они сваког тренутка могу да се заразе овом болешћу. Истраживање спроведено међу студентима прве године медицинског факултета у Одеси открило је међу њима 5 одсто оних који уопште нису имуни на мале богиње и рубеоле.

По мишљењу стручњака Међународне здравствене организације при том много зависи од особености одбрамбеног система сваког појединца. Оболевају најчешће они у чијем је организму од самог почетка постојао „дефект“ у некој од карика у ланцу имунолошког система. Као резултат ове грешке створено је мало антитела против одређеног вируса или су та антитела била слаба.

Не треба потпуно занемарити ни случајеве могуће погрешке при цепљењу (понекад се вакцина не чува како треба, па изгуби од свога дејства), а дешава се и да се не израчуна тачан термин, што је веома важно јер вакцинација треба да се да у тренутку кад престаје „матерински имунитет“, а још није стечен природан. Ако се закасни или пожури она је тако рећи ништавна.

Може ли се предвидети какве „шансе“ има одрастао човек да оболи од неке дечије болести која ће му загорчати живот? Може, сматрају лекари, а при том би основну улогу требало да одигра процена имунолошког система сваког појединца. То ће бити лакше у оним земљама, као што је наша, у којој свако дете има свој картон у школској поликлиници, запослени при својој установи или здравственом дому на територији где станују и у њима су подаци о свим вакцинама. Томе би сада требало додати увођење неке врсте имунолошког картона што би се изводило на следећи начин: човек да крв на анализу и у првој етапи проверава се присуство лимфоцита и имуноглобулина у њој. Већ је то довољно да лекар стекне представу о отпорности појединог организма и његовој способности да се супростави инфекцији. Ако затреба, могу се извести и сложенија истраживања, а затим ревакцинацијом обновити рад појединих прстенова у ланцу имуног система. Да не болујемо од заушака под старост.

В. М.

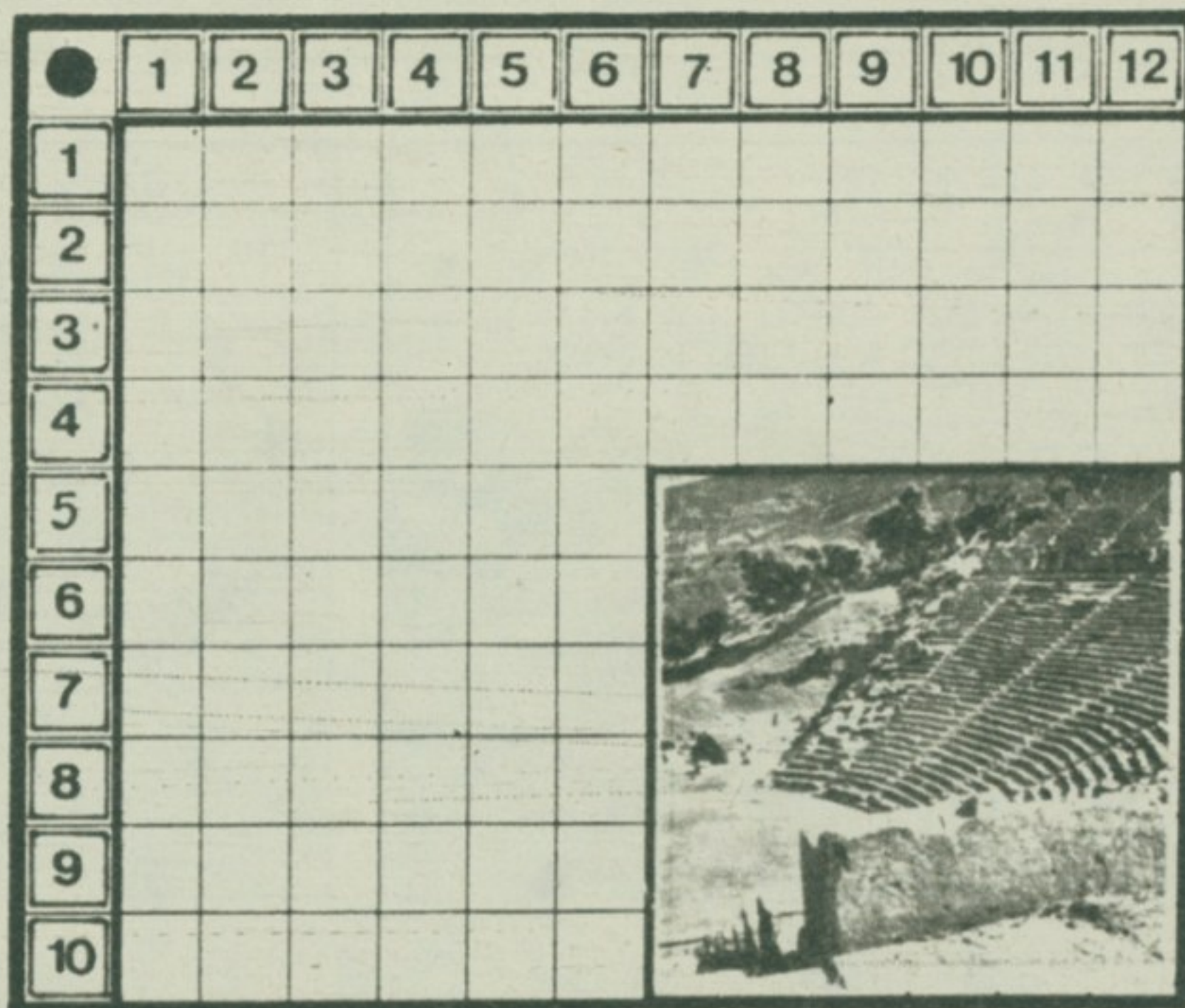
који су целог живота били здрави, а епидемије с најтежим последицама избијају у местима где годинама уопште није било инфекција. Најновија достигнућа имунологије мењају наше представе о здрављу. Ево шта она показује. У крви људи здравих као дрен често нема никаквих антитела, тј. њихов је организам без одбране. А зна се шта то значи. Некада, док није било вакцине против дечијих болести, деца су масовно оболевали од малих богиња па или умирала или за читав живот стицала чврст имунитет. Онда је, захваљујући изванредним достигнућима науке, дошло време вештачке имунологије. С правом се претпостављало да ће вакцинација у детињству учинити наш организам отпорним. (У нашој земљи цепљење против дечијих заразних болести је опште и обавезно.) Па откуд се онда дешава да вакцинисани касније оболе од тих истих болести?

Ради се о томе што „накалемљени“ имунитет, изгледа, није тако јак као онај после природно пренете и прележане болести. Десет до дванаест година касније вештачки стечен имунитет као да почиње да ветри. Тада бркати људи наједном почињу да се враћају у детињство, да до-

ЕНИ МАЈКА

Припремају: М. Јеленковић и З. Зељковић

БЕЛА УКРШТЕНИЦА

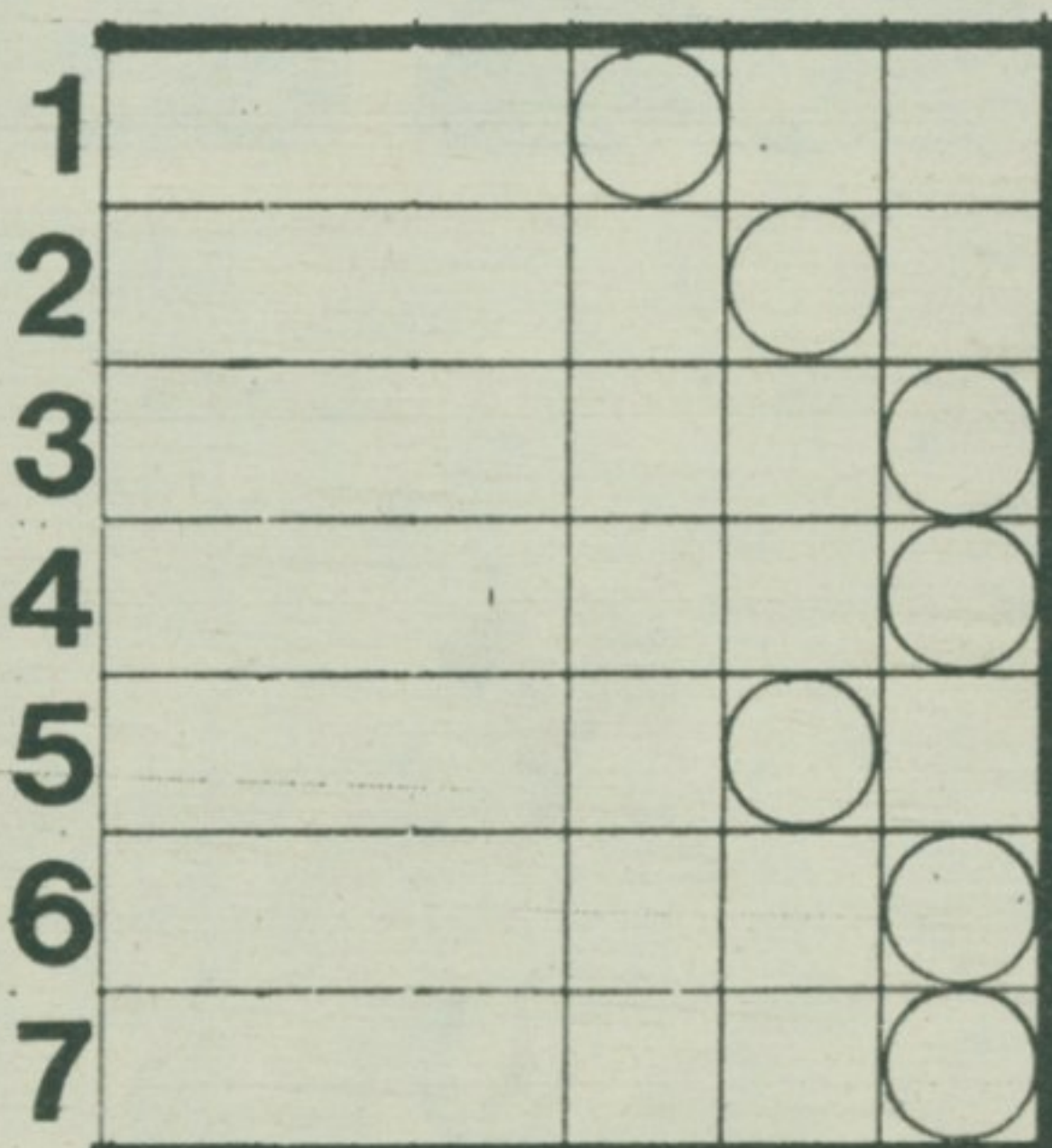

Број црних поља у сваком реду, односно ступцу, наведен је у загради на крају сваког низа описа. Решавајући укрштеницу, пронађите њихова места и уцртајте их сами.

ВОДОРАВНО: 1. приповедна књижевност у стиховима, епика (0), 2. редни број – Виша стручна спрема (скр.) – Сив, мрк (2), 3. место у Хрватској – Имовина (1), 4. Машина за произвођење електричне струје механичким радом (0), 5. Тропско воће (0), 6. Десна притока Саве у Босни (0), 7. Име смучара Петровића – Самогласник и сугласник (1), 8. Новости (1), 9. Ауто-ознака за Панчево – Баруштина (1), 10. Сирће – Свеза (1).

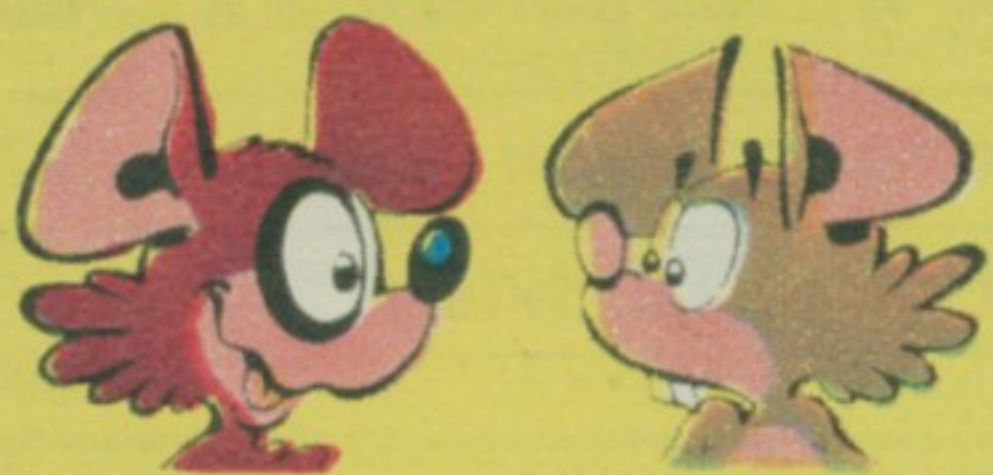
УСПРАВНО: 1. У старом веку грчки град на Пелопонезу (добро очувано позориште на слици) – река у Италији (1), 2. Ароматично пиће зачињено пелином (0), 3. Кираџике – Ознака за ампер (1), 4. Град у Македонији – Лисичји реп, орепина (1), 5. Ауто-ознака за Аустрију – Залог, нешто поверено на чување (мн.) (2), 6. Ауто-ознака за Пљевља – Учинити да неко буде сам (1), 7. Наш савезни фудбалски селектор, Ивица (0), 8. Име певачице Реџепове (0), 9. Ознака за запад – Ранији амерички тенисер, Артур (1), 10. Једнаки (0), 11. Кинески новац (0), 12. Ковчег, сандук (лат.) (0).

ИСПУЊАЉКА

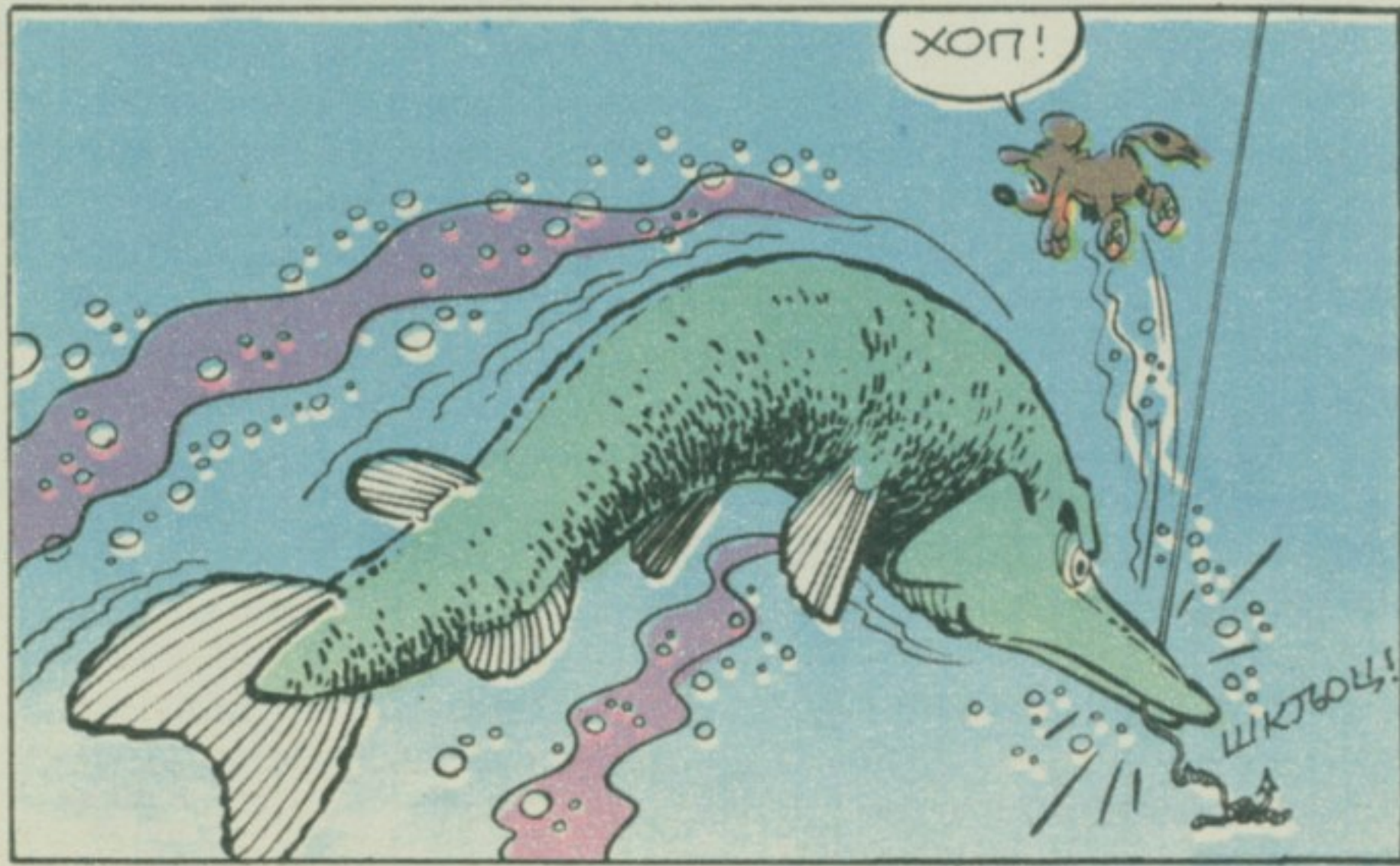
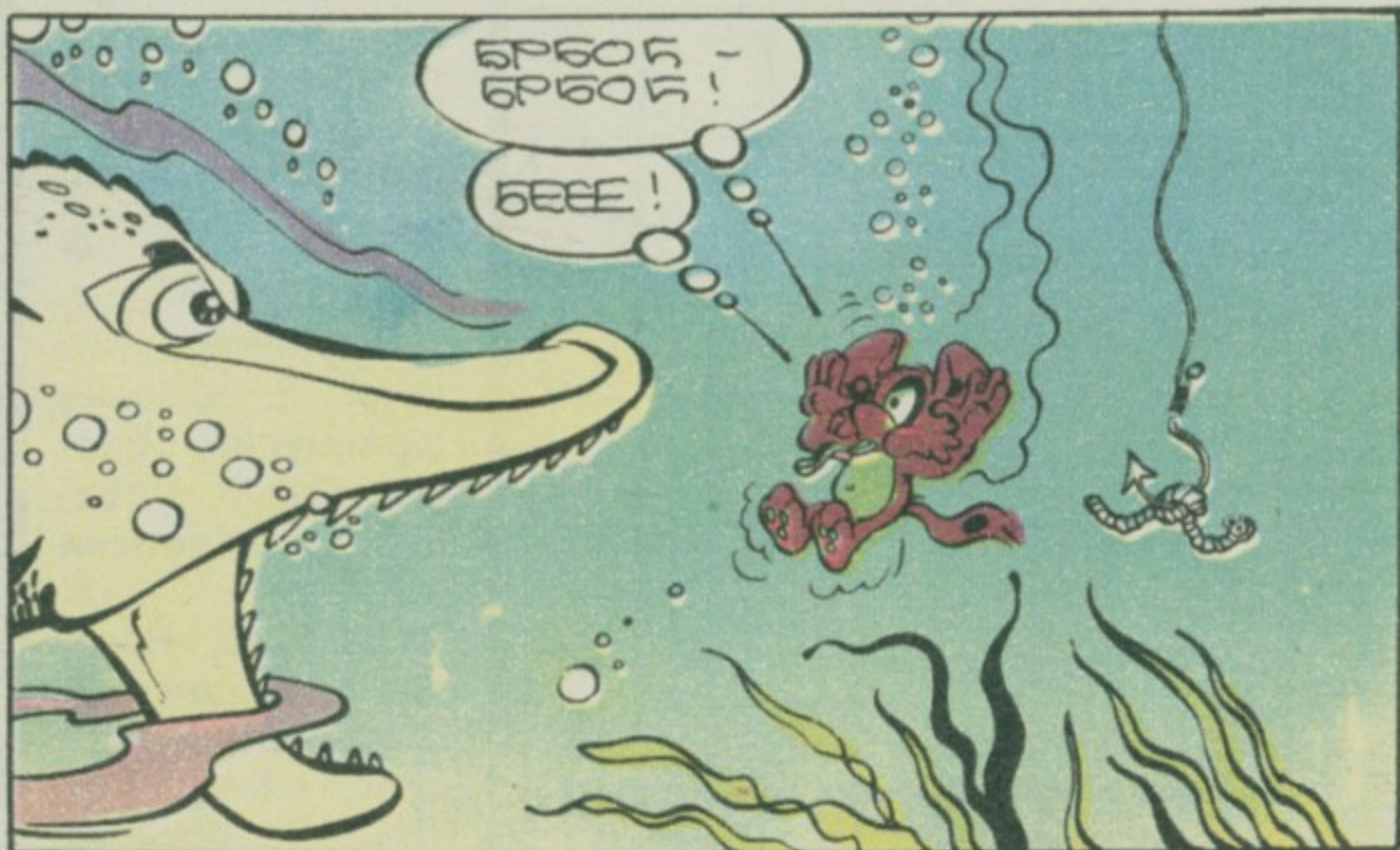
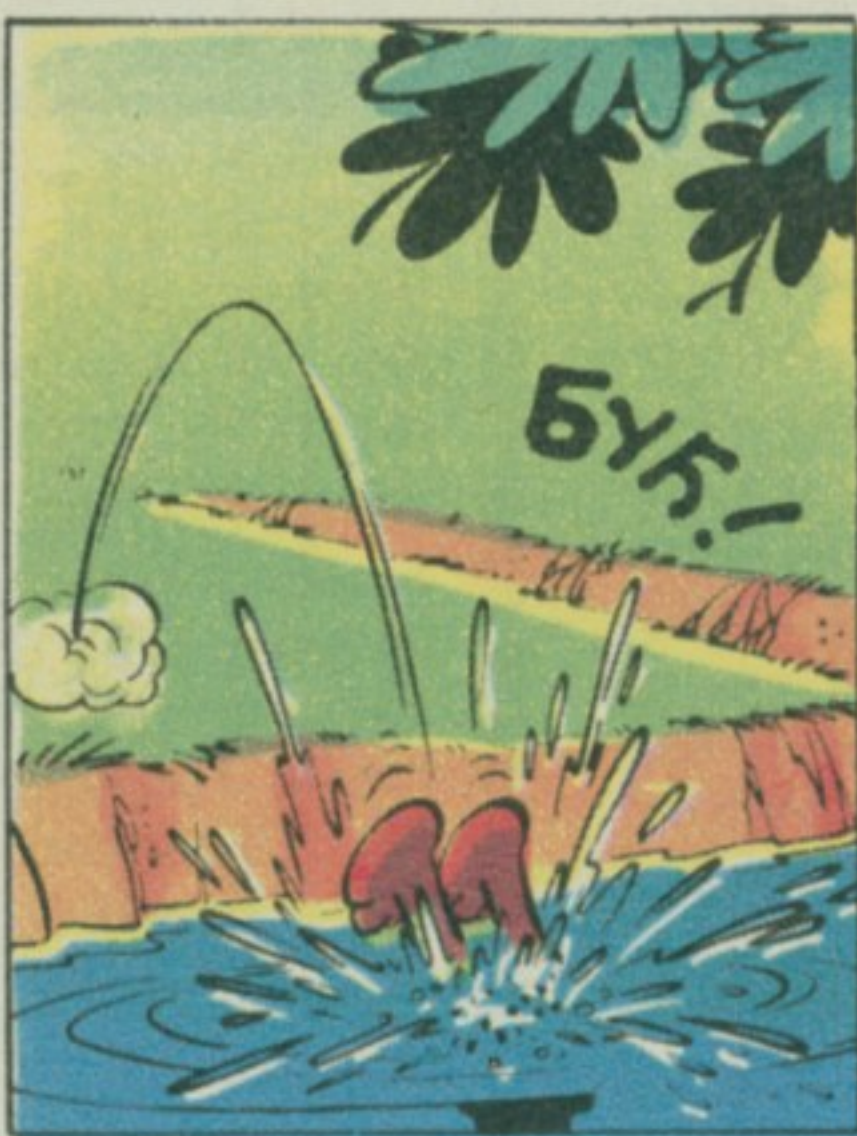

У прва проширена поља упишите реч ПАС, а затим решавајте испуњаљку према датим описима. Ако сте то добро обавили, у обележеним пољима добићете још једног пса – ловачког.

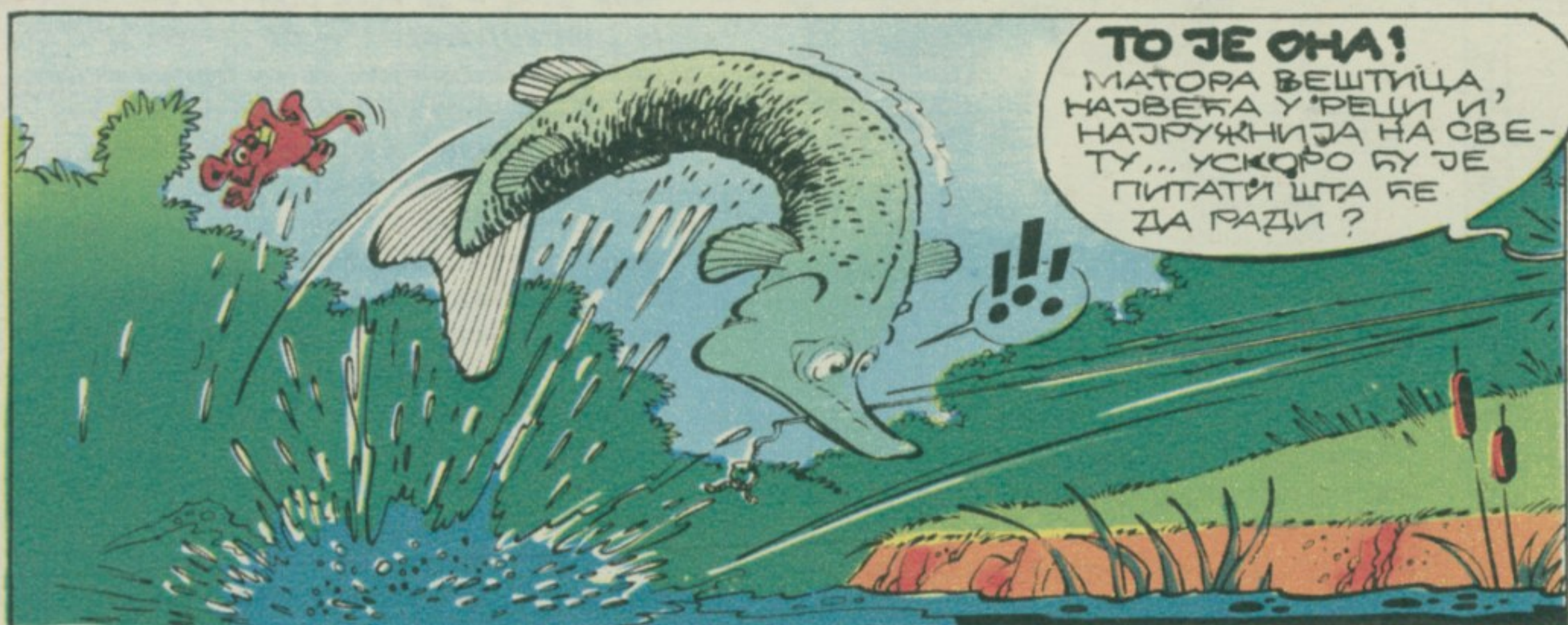
ВОДОРАВНО: 1. Неушкопљен коњ, 2. Славни француски биолог, Луј, 3. Чобанин, 4. Тропски ветрови, 5. Страст, 6. Негативни биланси, 7. Протестантски свештеник.

КРЦКО

ШТУКИН МОСТ

Први број Политикиног Забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

Директор НО „ПОЛИТИКА“
др Живорад Минових

Руководилац ООУР-а и главни и одговорни уредник „Политикиног Забавника“
Дарко Рибникар

Заменик главног и одговорног уредника
Зефирино Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

Сима Беговић, Бранка Булатовић, Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић, Љиљана Златковић, Милан Илијин, Милован Кљајић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радован Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верица Смиљанић и Никша Стипчевић. Чланови Савета из Редакције: Дарко Рибникар, Зефирино Граси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:

Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукановић, Душан Глушац, Бојана Дожић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Славољуб Кеџић, Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Иванка Миладиновић, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрновић, Зоран Петканић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Војислав Стаменовић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Миленко Тодоровић, Милош Томић и Бранислава Црномарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Поштански факс 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 1.000 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

Тромесечна 11.052 динара, полугодишња 22.104 динара, годишња 44.208 динара

ПРЕТПЛАТА
ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Тромесечна 22.104 динара, полугодишња 44.208 динара, годишња 88.416 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НО „Политика“ – ООУР „Продаја“ – претплата на лист: „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ГОДИШЊА ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО
У СТРАНОЈ ВАЛУТИ:

САД	USD	37.-
СР НЕМАЧКА	DEM	67.-
ШВЕДСКА	SEK	229.-
ФРАНЦУСКА	FRF	224.-
ШВАЈЦАРСКА	CHF	56.-

Уплате из иностранства слати на девизни рачун НО „Политика“ код „ИНВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун број: 60811-620-63-257300-00054 уз обавезну назнаку: ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

Огледалце, огледалце...

Читам те већ неких 25 година, а то значи од малих ногу! Пишем ти с надом да ћеш ми одговорити како се прави огледало. Које су смесе потребне? Где се могу набавити? Молим те, напиши опширно све о огледалу!

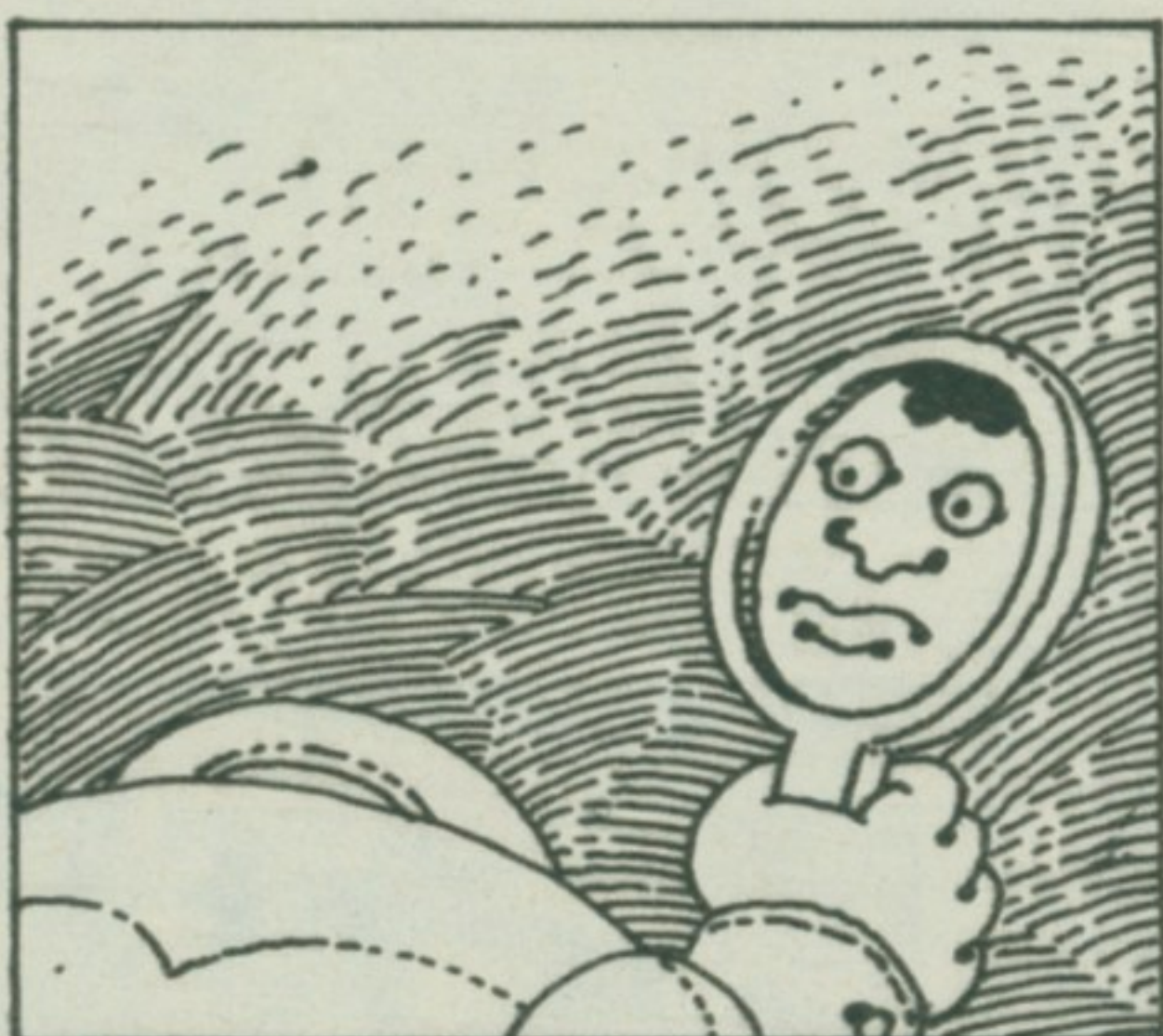
Унапред хвала и пуно поздрава

ДАНИЕЛ ПУРАР,

Wiener Str. 102,

2020 Hollabrunn, Austria

Немогуће је написати све о огледалу, али верујемо да ће Данијел, а и остали читаоци, овде наћи оно најзанимљивије. Пре свега, огледалом се назива свака глатка површина која одбија светлост. Физички, огледала се деле на равна и закривљена, а ова опет могу бити испупчена (конвексна) или удубљена (конкавна). Уз употребу у свакодневном животу огледала имају и разноврсну техничку примену у многим областима, од астрономије до медицине. Обична огледала која срећемо на сваком кораку израђују се од стакла чија је једна страна превучена рефлектујућим металним слојем преко којег је још и заштитни слој да би ту површину чувао од оштећења. За израду рефлектујућег слоја употребљавају се различити метали: злато, сребро, калај, алуминијум, арсен, већ према намени огледала. Овај слој наноси се на различите начине, као метални листић (фолија), електролитски или напаравањем.

Жеља човека да види свој лик стара је, вероватно, колико и само људско биће. Позната античка легенда о Нарцису говори да је овај лепи младић угледао свој лик у језеру, па из ње видимо да тада огледала још нису постојала. Али, појавила су се веома давно, најстарија су нађена у Египту и потичу из 3. миле-

нијума пре нове ере. Античка огледала углавном су била направљена од углачане металне плоче – бронзане, бакарне, сребрне или златне – с дршком од дрвета, слоноваче или фајанса. Полеђина им је обично била лепо украшена, а дршка обликована као женска фигура још од староегипатског доба. Поред оваквих, ручних, правила су се и огледала у украшеним кутијицама. У средњем веку – за који обично верујемо да је „период мрака“ – обавезан део женског прибора чинила су џепна огледала. Обично су се правила од метала, чак и од челика! Али, у ренесанси су се раширила стаклена огледала мада су постојала још од 13. века. Најпознатији мајстори за огледала, који су снабдевали целу тадашњу Европу, налазили су се у Нирнбергу и у Венецији (Мурано). Управо су млетачки мајстори, 1665. године, на позив француског министра финансија Колбера, организовали производњу огледала у Француској. Она су толико ушла у моду да се у 17. веку огромним огледалима украшавају читави зидови – наравно краљевских и племићких палата – тако је чувена „Галерија огледала“ у дворцу Версај. После се огледала усељавају и у имућне куће. У доба рококоа често се уређују посебне просторије као „дворане огледала“ – таква је Spiegelsaal у Амалиенбургу крај Минхена. И тако до данашњег времена, када су огледала неопходна у свакој кући и – женској торбици. Огледала су се нашла и у народним веровањима где им се приписује магична моћ, на пример да разбијено огледало доноси седам година несреће. Раширен је и обичај да се у кући умрлог сва огледала застиру.

Мозак као радио

Молим те да ми одговориш шта је тачно телепатија? Понекад ми се догађа да мислим на неку особу, а потом је сретнем, мада се иначе не виђамо годинама. Како то објаснити?

ЛИДИЈА Ж.

Сарајево

Ово што наводиш заиста је тешко објаснити ако искључимо да је реч о случајностима. Телепатија је реч грчког порекла сложена од две: *tele*, што значи отприлике „на даљину“ и *patos*: „доживљај, збивање“. Телепатија је, дакле, преношење психичких процеса од једног појединца на другог. Често се под телепатијом подразумева „гледање“ или „слушање“ на даљину, „читање“ затворених очију и уопште разни облици такозване „телестезије“. И док је веровање у постојање телепатских веза међу људима раширено од давнина, па постоји и данас, научници већином оспоравају постојање телепатских чињеница. Ово стога што је немогуће објаснити телепатију чињеницама којима данашња наука располаже. То, наравно, не значи да једнога дана ове појаве неће добити уверљиво научно тумачење. Народна веровања и религија телепатију приписују деловању „виших“ натприродних сила, а парапсихологија је, опет, сматра чисто спиритуалном (духовном) моћи која је независна од материјалног света. Међу тумачењима телепатије нај-

распрострањеније је оно које „преношење“ мисли замишља по узору на радио-телекомуникацију – били би то, значи, таласи који досад нису регистровани и које један мозак емитује, а други прима.

Ко је био прави Фауст

Желела бих да знам нешто више о Фаусту, али не из Гетеовог дела, него о оригиналној германској легенди. Твоја верна читатељка

ИВАНА,
Титоград

Фауст је историјска личност, што потврђују писани извори. Право име овог немачког лекара, алхемичара и пустолова било је Georgius Faustus у латинској верзији или Johannes Faust ако се пише немачки. Ова личност по којој је створена легенда рођена је око 1480. године у Книтлинген-Кундлингену, у немачкој покрајини Виртемберг, а умрла 1539. или 1540. године у месту Штауфен-им-Брајсгау. Фауст је водио, како би се то данас рекло, авантуристички живот, обилазио је немачке градове и бавио се астрологијом и магијом. Око његове

контроверзне и харизматичне личности сплела се легенда по којој је доктор Фаустус склопио уговор с ђаволом који га у облику пса стално прати да би му на крају одузео живот. У писаним изворима прави Фауст спомиње се први пут 1507. године под именом Magister Georgius Sabellius Faustus junior. За Фауста је знао реформатор Ф. Меланхтон, а спомиње га и Мартин Лутер када вели да се „божијом помоћи спасао Фаусто-

вих чаролија“. Легенда о доктору Фаусту и његовом „савезу“ с ђаволом брзо се проширила у народу, најпре по германским протестантским крајевима, а после 16. века по свим протестантским земљама уопште. Та легенда у писаном облику први пут се појављује 1575. године – аутор је заувек остао непознат – а штампао ју је две године доцније Ј. Шпис под насловом „Повест о доктору Јохану Фаусту“. Брзином која би била завидна и за данашње издаваштво, што значи у року од свега неколико година, појавиле су се данска, холандска, фламанска, енглеска, француска и чешка верзија Фауста, од којих су неке у стиховима. Познати енглески песник Кристофер Марлоу, према Шписовом издању, написао је прву драму „Баладу о животу и смрти доктора Фауста“ која је штампана 1616. године. Према тој драми настао је немачки играз који су путујуће глумачке дружине изводиле по целој Немачкој, све до половине 17. столећа. Уметнички обрађена легенда приказује доктора Фауста као човека који супротставља свој ум божијем ауторитету и тежи за овоземаљским добрима: богатством, моћи... Да би то постигао, Фауст продаје своју душу ђаволу који га, кад се испуни рок уговора, односи у пакао. Била је то, у ствари, легенда која се својом симболиком супротстављала католичанству и стога се тако муњевито и проширила протестантским земљама.

Разуме се, ова легенда садржи и дубљи филозофски смисао па је зато и остала неисцрпна инспирација за генерације уметника. Најзанимљивији и најдубљи филозофско-литерарни приказ Фауста дао је Гете који је на том делу радио пуних 60 година. Овде ћемо рећи још само толико да су поред многих књижевника Фауста обрадили и бројни композитори међу којима су најпознатији Гуно, Шуман, Берлиоз, Лист, Вагнер. И велики сликари као Рембрант или Делакроа оставили су на платнима своје виђење овог „ђаволског“ доктора.

Исламски украс

Желела бих да ми објасниш шта значи реч арабеска, одакле потиче.

ЈЕЛЕНА ВУЛЕТИЋ,
Бука Караџића 22/1
14000 Ваљево

Мада не припада искључиво арапској, односно, исламској уметности, арабеска је њена особеност. Арабеска је, у ствари, исламски стилизовани орнамент или украс састављен од комбинација испреплетаних линија, геометријских фигура и мотива узетих из природе (петелке, лишће, пупољци, плодови). Такав украс је био познат већ у античкој уметности али се нарочито развио у исламској декорацији зато што ислам не прихвата представљање људског лика. Исламске арабеске често се комбинују са изрекама из Курана. Иначе, арабеска је блиска лавиринту чији замршен ток води од руба према средишту, на тај начин симболизујући невидљиво средиште бића. Арабеска се користи у балетској терминологији да означи одређену позицију, а такође и у музици.

ТРАЖИМО

ПРИЈАТЕЉЕ

Ивана Гаћарић, Господар-Јевремова 40, 11000 Београд – 11 година, сакупља салвете, значке и марке.

Наташа Косовац, Руменички пут 19, 21000 Нови Сад – 14 година, воли спорт, дописивање, дружење и музику, свира хармонику.

Маријана Мирковић, Васе Пелагића 11, 78000 Бања Лука – 13 година, сакупља постере, значке, марке, салвете и разгледнице, воли музику, животиње, филмове и путовања.

Хелена Урбански, Нине Марковића 5, 41000 Загреб – 16 година, воли све што воле млади.

Миљан Караџић, Кичма 5/71, Дарданија Приштина – 7 година, воли музику и спорт, навија за Црвену звезду.

Оља Милојковић, Сплитска 14, 18000 Ниш – 13 година, воли музику, спорт и дописивање, сакупља разгледнице и значке.

Даниела Христовска, Боро Петрушевски 26, 91000 Скопље – 13 година, воли спорт, музику и дружење, сакупља постере, оловке и писма.

Данијела Костић, село Лужане, 18210 Житковац – 14 година, сакупља постере и салвете.

Александра Варга, Исидоре Секулић 14/6, 26000 Панчево – 15 година, воли спорт, музику и дописивање.

Жељко Баста, Пут граничара 8, 58000 Сплит – 12 година, сакупља марке и значке, жели да се дописује са вршњацима из Југославије и света на енглеском и нашем језику.

РЕШЕЊЕ ЕНИГМАТИКЕ

БЕЛА УКРШТЕНИЦА: епска поезија, пето, всс, сур, Илача, иметак, динамо-машина, ананас, Укрин, рок, ем, вести, па, рит, оцат, и.

ИСПУЊАЉКА

пастув, Пастер, пастир, пасати, пасија, пасиве, пастор (теријер).

Велика наградна игра

Сваког месеца
на адресе срећних добитника
(извучених жребом) послаћемо:

26 БИЦИКЛА ТУРБО
(сваког дана сем недеље извлачи се по један бицикл)

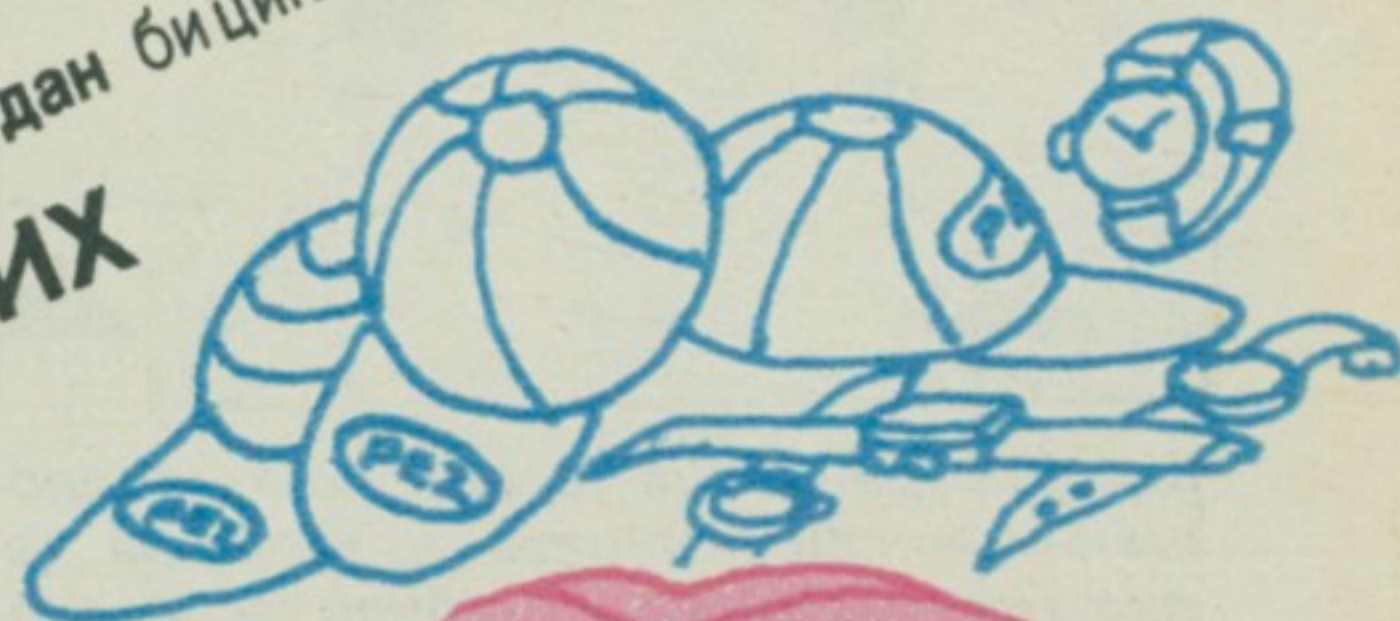
**100 РУЧНИХ КВАРЦНИХ
ЧАСОВНИКА**

500 PEZ КАПА
са знаком PEZ

10 омота PEZ БОМБОНА шаљите на адресу:
ПОЛИТИКА ПП 124 - за PEZ
11000 Београд
Македонска 35

Ако пошаљете
10 омота PEZ бомбона,
верујте у могућност
да добијете
неку ВРЕДНУ НАГРАДУ
од вашег пријатеља
ПЕТРА PEZ-а!

Имена добитника
награде бицикл и часовник,
за претходни месец,
биће објављивана у ЗАБАВНИКУ
7. X, 4. XI, 2. XII 1988. и 13. I 1989. -
500 награда - КАПЕ,
доставићемо на адресу награђених.

СЛАДИТЕ СЕ PEZ БОМБОНАМА - ИГРАЈТЕ СЕ PEZ ФИГУРИЦАМА!

Tolkien

Gospodar prstenova

КЊИЖЕВНО-УМЕТНИЧКА ИЗДАВАЧКА ЗАДРУГА
СТИЛОС

Београд

Вас позива да прочитате најзначајније дело у историји писања
НАУЧНЕ ФАНТАСТИКЕ свих времена, трилогију

Џ. Р. Р. ТОЛКИНА

ГОСПОДАР ПРСТЕНОВА

ПОНОВО СА ВАМА:
ДРУЖИНА ПРСТЕНА,
ДВЕ КУЛЕ,
ПОВРАТАК КРАЉА,

на 1.500 страна,

спаковано у заштитну кутију, богато
илустровано колор цртежима
мајстора Боба Живковића.

ЦЕНА У КЊИЖАРАМА 98.000 динара,
КОД НАС У ПРЕТПЛАТИ 58.800 динара,

односно уз 40% попушта
за сваки унапред уплаћени комплет.

НАРУЧБЕНИЦА

Овим поручујем у претплати трилогију ГОСПОДАР ПРСТЕНОВА по цени са попус-
том од 58.800 динара:

Име и презиме

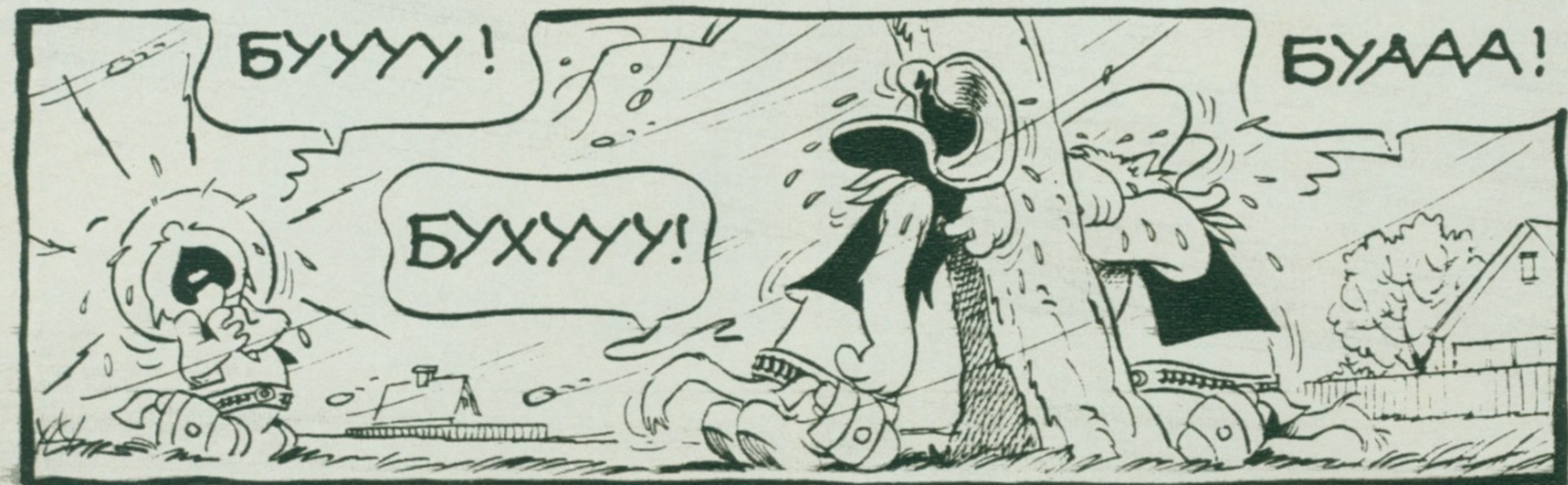
Улица и број

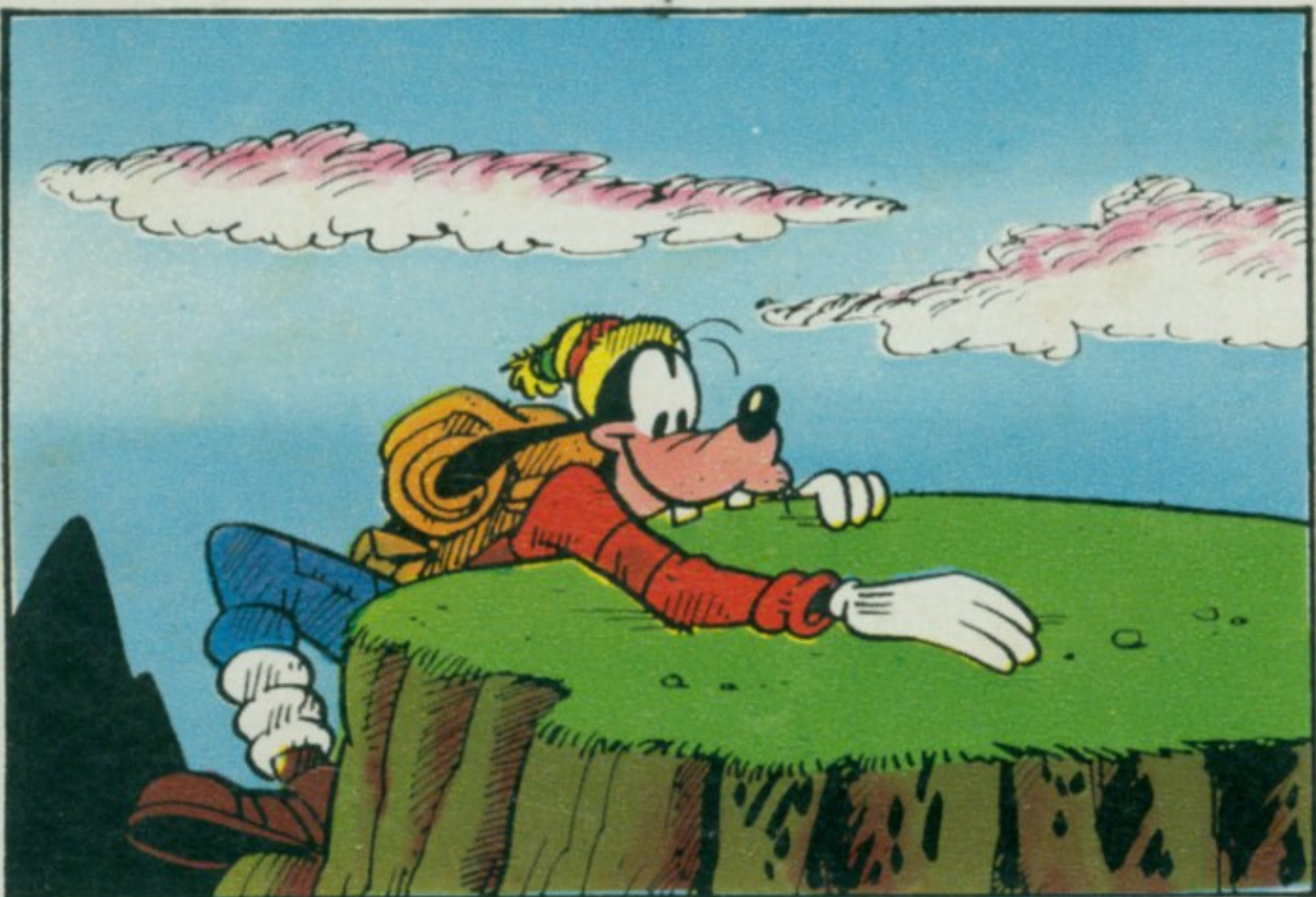
Назив места и поштански број

Исеците наручбеницу и залепите на дописницу или ставите у коверат. Пошаљите на
КУИЗ СТИЛОС, Београд, Беођелијска 89, поштански фах 758. Можете такође поручи-
ти телефоном бр. 412-934, или одмах уплатити на наш ж.р. 60801-603-24006.

ДЖАН
РЕЈВИН

Дружина КЛИКЕР

© 1988 The Walt Disney Company
All Rights Reserved

Distributed by King Features Syndicate